

*Szlovákiai magyar
szép próza
2006*

Szlovákiai magyar szép próza 2006

Összeállította
CSAPLÁR VILMOS

Szlovákiai magyar szép próza 2006

Szlovákiai Magyar Írók Társasága
Pozsony
2006

A kötet megjelenését a Szlovák Köztársaság Kulturális
Minisztériuma támogatta.

Kniha vyšla s finančnou podporou Ministerstva
kultúry Slovenskej republiky.

© SZMÍT, 2006
ISBN 80-969491-6-0

A kötet szerzői

AICH PÉTER
ARDAMICA ZORÁN
DÖMÉNY ANDREA
DUBA GYULA
GÁL SÁNDOR
GRENDÉL LAJOS
GUBO SÁNDOR
HOGYA GYÖRGY
INCZÉDI ERIKA
NORBERT GYÖRGY
N. TÓTH ANIKÓ
PERESZLÉNYI SÁNDOR
SZALAY ZOLTÁN
SZÁZDI SZTAKÓ ZSOLT
TÓTH LÁSZLÓ
VÉGH PÉTER

AICH PÉTER

A virág *

Áginnak, a virágnak, amely csak bennem nyílik

A lakás üresen tátongett, lényegét elnyelte az idő, s az időt az időtlenség. Semmi sem változott. Akár tegnap is lehetett volna, vagy holnap. A kárpiton ugyan meglát-szott, hogy nem új, különösen ott, ahol ülni szokott, na meg a ritkán beszivárgó sugarak miatt is fakóbb lett egy kevéssel, de tulajdonképpen ez volt minden, amiből kö-vetkeztetni lehetett volna, hogy hátha mégis szállnak a felhők. Az órát, egyetlen örökségét egy felkiáltójelnyi in-telemmel, nem húzta föl már évek óta, zavarta a ketye-gése, negyedóránként az ütése, kellemetlen ez az állandó nyugtalanító figyelmeztetés a túlvilágról, mert ha idő van, elmúlás is van, vagy valami ehhez hasonló, válto-zás, felejtés, az érverés transzformációja, holott meg-szokhatta volna, az ember egyszerűen elereszti a füle mellett a zörejeket, a tettek zaját, még a szavakat s a ta-nulságot is, ki tudja, mi megy ilyenkor veszendőbe, vagy mégsem. Talán kabalából tette ezt, hogy annak ellenére se múljon a mulandó, s ne zavarja a virágot, pedig az et-től függetlenül virított, illatozott is néha, szeszélyesen, önkényesen, nem tudta megállapítani, pedig próbálko-zott, mitől függően, vagy hogy van-e egyáltalán valami-lyen oka, bár az is igaz, hogy nem foglalkozott ezzel túl-zottan, mindennek dacára, talán a felhők miatt, amelyek sosem vonultak el, meg a légzési zavarok miatt, feszé-

* Az ötlet A rózsza c. elbeszélésével Vezényi Pálé. Ez az elbeszélés független variáció a témára.

lyezték, fulladozott néha, s ez elvonta figyelmét, orvoshoz kéne menni, aggályoskodott ilyenkor, ezért aztán a virág csak egyszerűen ott volt az íróasztalán, családi ékszer, amellyel nem gondolunk, amit nem hordunk, csupán van, s hiányozna, ha nem lenne. Nagy néha megfürdette, általában magányos perceiben, hogy lemossa róla a feledés porát, s visszaálljon virtuálisan a régi rend, aztán helyére rakta a vázába, ahol mindig is volt, mintha ott termett volna. Pedig nem ott nőtt, a Kertből származik. Karmen, gyönyörűséges virágoskert, aki mindig is voltál, mégsem vagy.

Minderre már csak homályosan emlékezett Leander, mert a hétköznapiak gépiessége, az órák sztereotípiája, mikor még a percek is hasonlítanak, valójában időtlenség, elkente az egészet, óriási keverőbe került, ami egykor szivárvány volt, vagy annak látszott legalább, rögeszme, amely szintén csak van, tudtunkon kívül, s nem emlékezünk rá, talán ez is eltűnik az időtlenség fekete lyukában, sosem volt világba. Valójában eléggé banális köznapi helyzetből adódott az egész, orvoshoz kellett mennie, most már igazán, a légzési zavarok miatt, kamaszkora óta bántották, s ez alkalomadtán előjött, nem jutott levegőhöz, mintha légüres térben volna, határozatlan légszomj, holott ki tudja, bizonytalan és kiszámíthatatlan volt ez, nem asztma, attól tartok, mondta az orvos, nem is a tüdejével van baja. De a friss levegő, ellenkezett bágyadtan. Igen, mindenki arra vágyik, válaszolta az orvos, tiszta levegőre, talán a tengerhez, javasolta, de Leander legyintett, azt kérdezte, vajon tényleg azon múlik-e, hát, húzta föl szemöldökét az orvos, és – biztos, ami biztos – további kivizsgálásokra új terminust adott, kidevül valami esetleg.

Ki az utolsó, érdeklődött, amikor a váróba érkezett, az emberek nem nagyon figyeltek rá. Én, szólalt meg végül

egy hang a sarokban, s Leander, mivel ott volt még üres szék, helyet foglalt mellette. Elég megjegyezni az utolsót, ha az bemegy, utána következik ő, addig nyugodtan olvashat, de miközben nyúlt a könyvért, gyanút fogott, a hang tulajdonosa is ott ül-e, vagy csupán a hang, egymágában, mintha belülről jött volna, hetedhét ajtón túlról, titkos vagy tilos, ki tudná ezt megállapítani, zárkából, álmaiból a vágy, de megakadt szeme a lányon. Bájos teremtés volt, tartózkodó mozdulattal vette tudomásul a melléje telepedő férfit, szemük összeakadt, Leander elfogódottan kotorászott a táskájában, bocsánat, mondta, mert közben akaratlanul megbökte, szinte megkönnyebbült, hogy alkalmat talált elnézést kérni, amiért úgy rábámészkodott, hangja mégis elcsuklott, torkán akadt Hófehérke almája. Semmi, mosolygott szendén a lány, szemében éteri fények kísértettek, amitől a férfi még jobban megzavarodott, szinte lélegezni is elfelejtett, de ez most nem tűnt föl neki, görcsösen másfelé igyekezett nézni. Ölébe tette táskáját, rá a könyvet, ősi vadászösztönnel még körültekintett, szemügyre venni a terepet, csakhogy megint a lányra tévedt, meg kell jegyeznem, ismételte gondolatban, hogy tudjam, mikor kerülök sorra, persze ez már csak gyarló ürügy, tudatosította, hogy jobban megnézhesse, miközben úgy tett, arra vigyáz, nehogy újra megbökje, ez az érthetetlen belső kényszer teljesen fölzaklatta, zavarában fölállt, majd szórakozottan visszaült, közben titkon a lányra sandított, ekkor ismét találkozott a tekintetük. A lány szinte abban a pillanatban lesütötte szemét, eltűntek belőlük a fények, a könyvre összpontosított, úgy látszott, a címet olvassa, elterelő manőver. Ismeri, szólalt meg kérdően Leander, s maga is csodálkozott ezen, nem szokása a váróban társalogni. A lány még mindig mosolygott, s amikor ránézett, tekintetében rejtélyes csillagképek ragyogtak föl ellenállhatat-

lanul, a lélek mennyboltja, végtelen láthatár. Leander bizonytalanul pislogott, honnan ismerem, mélyedt magába, bár biztosan tudta, nem találkoztak még, pedig ha akkor kinéz az ablakon, látta volna az égen úszó felhőket, mögülük éppen kibújt a nap, erősödő sugara a lány szemébe nézett, a férfinak úgy tűnt, a legragyogóbb csillagot látja a lány helyett, csodálatos virág nyílt, a mosoly szirmai lágyan simogattak.

Néhány nap múlva újabb kivizsgálás, nem jutok levegőhöz, panaszkodott, egyre rosszabb, az orvos viszont a fejét csóválta, hát jó, rendben, akkor még megpróbálunk valamit, hátha, bár nem valószínű. A váróban ismét ott volt a lány, Leander melléje ült, köszöntött, mint akit már régen ismer, visszafogott mosollyal üdvözölte, lágy meghittség volt az üzenet, s Leandernek hirtelen az volt a benyomása, immár semmi baja, nyugodtan lélegezhet, holott szíve gyorsabban ver, légzése teljesen nyugodt, talán igaza van az orvosnak, de hogy van ez akkor. A lány selyempapírba csomagolt virágot tartott, éppen soron volt, fölállt, tett két-három lépést, a férfi úgy látta, nem érinti a földet, talán csak képzelet mindez, gondolat suhan, s a film tovább pörög, a lány azonban visszafordul, tétován a férfi elé áll, megfogná addig a virágot, míg bent vagyok, kérleli, ha pedig megjön közben Karmen, adja neki. Ki az, dadogja Leander, nem ismer ő semmi Karmen-t, s nem kérdezheti meg mindenkitől, aki betéved ide, mondja, magát hogy hívják. Olyan, mint én, rebben a lány ajka, alig észrevehetően, biztosan megismeri, tudatja mosolya, szeméből napsugár villan, pedig felhős az égbolt, köd kavargó, s belibben a rendelőbe.

Az emberek jöttek-mentek, Leander is sorra került, csak a lány, ki tudja, miért, nem jött ki a rendelőből. Talán még bent van, gondolta, de akkor miért hívnak engem is. Azonban nem volt bent sem, csak az orvos és a

nővérke, aki egy másik ajtón is ki-be járt, míg az orvos Leandert vizsgálta, esetleg arra mehetett, vélte, mi legyen most a virággal. Alapjában véve megkérdezhetné az orvost, biztosan tud róla valamit, egy lány, akinek a nevét sem ismeri, s nincsen kezében virág, mert ő tartja most, ugyan hol van, merre ment, hülyének nézne a doktor, bizonyára, pláne, hogy a tünetek megszűntek, az eredmények egytől egyig mind negatívak, alighanem hipochondernek tart, ha ráadásul ilyen kérdést tesz föl, tényleg elküldi a diliházba, s okkal, reménytelen helyzet.

Otthon vázába tette a virágot, s azon gondolkodott, mitévő legyen most, hol találja meg ezt a rejtélyes lányt, vagy legalább Karment, akit állítólag fölismer, lehetőleg még azelőtt, mielőtt elfonnyad a virág. Céltalan bolyongásba bonyolódott, róttá az utcákat rendszertelenül, mert nem volt fogódzója, a véletlenben bízhatott csupán, hátha, ugye, akár a kapanyél, amely elsül, esetleg. Merre jársz mostanság tulajdonképpen, ugratták barátai, hogy fölrázzák elvonatkoztatottságából, ám Leandert nehezen lehetett szóra bírni, csak legyintett, talán a tengerhez, ahogy az izé mondta, vagy azon túlra is, a szigetre, hogy megtaláljam a virágoskertet. Ugyan miféle virágoskertet, csodálkoztak, s megkopogtatták homlokukat háta mögött, mi baja lehet ennek. Ha éppen az kell, szolt az egyik, hogy földoldja a kínos helyzetet, a hét végén lesz nálam egy gardenparty, eljöhetnél, csak el ne taposd a virágaimat, mondta még, tréfának vélte.

Hát jó, gondolta Leander, végül teljesen mindegy, hova megyek, s nem akadt meg azon, mire céloz barátja, nem vagyok én liliomtipró, mondta ártatlanul, Karment keresem, tette hozzá gondolatban, azt hiszem. Aztán úgy alakult, hogy elég jó zsúr volt, jóízűt mulattak, sokat ittak, sokáig maradtak, sok vértelen felületességet összehordtak, micsoda marhaság, röhögtek nagyokat, a végén

még elkísért egy ifjú hölgyet a buszhoz, majd fölteszlek, hogy hazamehess, mondta gálánsan spicces mosollyal. Az ifjú hölgy belekarolt, úgy indultak a buszmegállóhoz, nevetgélve, eléggé gőzösen, s mivel a lány minden sarkon incselkedve Leander száját kereste, a busz természetesen elment, az utolsó, mi legyen most. Tulajdonképpen ihatnánk még egyet, nyilatkozott Leander, s az ifjú hölgy lelkesen ráállt, hát persze, miért ne. Leander nem lakott túl messze, míg hajnalban az első busz elindul, lenyelnek egy-két pohárral. Sikeresen följutottak a lakásba, Leander palack után nézett, s a dugóhúzót kereste, az ifjú hölgy közben körülhordozta tekintetét. Milyen kedélyes lakás, lelkesedett, ó istenem, ez a szegény virág, miért nem adsz neki vizet, hiszen elszárad, ejnye. Tényleg, mondta a férfi, szegény virág, valahogy elfelejtette az utóbbi napokban, csavargása öncélú lett, jöllehet eredetileg a virág miatt, el ne fonnyadjon, pedig az semmi jelét a kiszikkadásnak nem mutatta, a víz kiszáradt ugyan a vázából, de a virág friss és üde maradt, mintha csak most vágták volna le, pontosan olyan, mint akkor, amikor a kezébe nyomták, semmit sem változott, Leander mindezt valahogy nem vette tudomásul. Töltött, koccintottak, összebújtak, újra ittak, az ifjú hölgy magára vonta Leandert, úgy aludtak el meztelenül, reggel arra ébredtek, hogy fáznak. Mi is a te neved, érdeklődött a férfi, miközben fölöltözködött. Részeg voltál, vihogott az ifjú hölgy, de hangjában érződött a sértődöttség, Karmen, hiszen mondtam, Karmennek hívnak. Tényleg? Tényleg. Érdekes, mondta a férfi minden meggyőződés nélkül, találkoztunk mi már valahol? Persze, mondta az ifjú hölgy, tegnap a zsúron, nem emlékszel? Karmen, tűnődött a férfi, hogy lehet ez? Szent ég, milyen alakokkal kerülök össze, én hülye, sértődött meg az ifjú hölgy, aki Karmennek mondta magát, hát jó, felejtsük el, s elviharzott, Le-

ander sosem látta többé, csak valami azonosíthatatlan s ezért kellemetlen szájíz maradt utána, mintha becsapták volna, vagy – s ez volt a valószínűbb – önmagát csapta be inkább, azaz kusza volt az egész, zavaros víz, amelyen a nap sem hatol át, elnyeli a sugarakat. Mégis: valahogy rendet kell teremteni ebben a zűrzavarban, de csak még jobban kavarta föl a vizet, saját útvesztőjébe tévedt, a vörös fonál elszakadt. Nem vagy te Karmen, kérdezte egyik új ismerősétől, pedig tudta, hogy nem úgy hívják, szép melle volt és takaros fara, végigsimogatni micsoda élvezet lehet. Persze, mondta a szép mellű, takaros farú, én vagyok Karmen. Akkor jó, mondta Leander. Miért jó? Azért, mondta Leander váratlan ötlettel, s ezzel önmagát is meglepte, mert már régóta szeretnék operába menni a Carmenre, de ahhoz egy Karmen kell, hogy stílusos legyen. Szereted az operát, kérdezte a szép mellű, takaros farú, hiszen vonakodni is kellett egy csöppet a jobb benyomás kedvéért, hát jó, hagyta rá végül, menjünk operába. Az előadás után még leültek egy pohár pezsgőre, hadd teljesedjen ki az élmény, s egyúttal megegyeztek, máskor is elmennek, esetleg máshova. Mikor fölmentek Leanderhez, a szép mellű, takaros farú hölgy első dolga az volt, hogy vizet öntsön a vázába, amelyben a virág volt, hogy lehet így hagyni, dorgálta, étlen-szomjan a vázában, képzeled, ha te nem kapnál enni. Elfelejtettem, mondta Leander szórakozottan, tegnap akartam, lódított, aztán szólt a telefon, az operajegy, vacsoráztam, mit tudom én. Ugyan már, tegnap óta rég lekókadtt volna, ez csak olyan kifogás, mert nem akarod bevallani, hogy nekem hoztad. Nem neked hoztam, mondta egyszerűen, de határozottan Leander, már régen itt van, csak elfelejtettem vizet önteni, úgyis mindegy. Ez félrebeszél a szemérmességében, vélekedett a szép mellű, takaros farú hölgy, na majd ő, fogadkozott magában a szebb kilátások remé-

nyében, istenadta adottságaival jobb belátásra téríti. Csakhogy bármikor följött hozzá, ott volt a vázában a friss virág, néha illatozott is, ez lassan gyanússá vált, ha nem nekem hozta, hanem kapta, állítólag, akkor kitől, gerjesztette magában a féltékenységet. Mert minden nap friss volt az a virág, mindig ugyanolyan szép és üde, ezt naponta kapnia kell valakitől, önmagának ugyan mi a csodának vásárolna egyfolytában újat, ez egyre jobban nyugtalanította, ki a fene lehet, akivel megcsal, nem hagyhatom annyiban. Azzal kezdte, hogy nem töltötte föl a vázát többé vízzel, csakhogy ez mit sem használt, falra hányt borsó, annál is rosszabb, mert a borsó a padlóra pattan, s eltapossa az ember, ez pedig a lelkét mérgezi, önérzetét sérti, megfejthetetlen talány, megkukulok ettől, dühöngött, a fejét verte a falhoz majdnem, majd hisztizni próbált, ez nem mehet így, miért nem mondasz igazat, velem ne játsszon senki, de mit mondhatott volna Leander, a kezembe nyomtak egy virágot, azóta is itt van, miért nem te vagy az, ám a szép mellű, takaros farú ifjú hölgy megelégtelte végül, nem virág ő semmiképp, történetesen esett az eső éppen aznap, szinte szimbolikus volt.

Leander szomorúan vette tudomásul a távozást, ez bizony nem volt Karmen, hiába, pedig virágos kert volt a melle s ágyéka nektár, milyen kár. Esett az eső, mintha le akarná mosni az ölelések nyomát, az üres csókok helyét, Leander bágyadtan, csalódottan vette tudomásul. A homályba vesző léptek eszébe juttatták megint a virágot, hogy felejthettem el, tépelődött, hosszú hónapok után újra megfürdette, leszedte róla a pókhálót, frissen, újraravársolva pompázott íróasztalán, milyen elbűvölő. Járni kezdte újra az utcákat, immár rendszeresen, mintha küldetése volna, fényképezett, s otthon a számítógépnél elemezte az arcokat, hátha fölismer valakit. Egyszer-

másszor úgy tűnt, megtalálta, amit keres, a kinagyításnál viszont kissé túlzottan kockás lett a kép, s nem tudta eldönteni, mit lát, na de biztosan fölismeri, erről volt szó, tehát mégsem az. Ez már akkor volt, amikor a szűkszavú lánnyal dolgozott egy tervezeten, a munka eléggé lekötötte, a számítógépre otthon egyre kevesebb idő jutott, nem is volt kedve hozzá, fáradtan s későn érkezett haza, csupán arra maradt némi energiája, hogy a szűkszavú lánnyal elment néha kávéra, lecsapolni a közös kimerültséget, mert a szűkszavú lánnyal jól haladt a munka, túl jól, s gördülékenyen, nemsokára befejezzük, mondta egy napon a szűkszavú lány szinte ünnepélyesen, de Leander valahogy nem tudott annyira lelkesedni. Mondd csak, Karmen, válaszolt neki, mert így becézte, mi lesz ezután. Mi lenne, befejezzük. Sajnos, mondta a férfi. Ugyan, válaszolt kifejezéstelenül a szűkszavú lány. Na, egy díszvacsorára azonban meghívlak még. Jó, egyezett bele szűkszavúan a szűkszavú lány, s eljött a megbeszéltnapon Leanderhez. Szép a lakás, szólt váratlanul a szűkszavú lány, mert lelkesedni nem szokott, egy-két változtatás ugyan ráférne, esetleg segíték, ilyen bőbeszédű nyilatkozatot még nem is hallott tőle Leander. Tényleg, mondta anélkül, hogy világos lett volna, helyeslést fejezett-e ki, vagy kérdést, s mire vonatkozik ez egyáltalán, te vagy az én virágoskertem, folytatta, jó munkát végeztünk. Ha úgy gondolod, vonta meg vállát a szűkszavú lány, s többet nem szólt, mert hát minek, ha úgymint itt marad, addig legalább, míg ezt a csinos kis lakást át nem rendezik egy csöppet. Ezt sikeresen meg is oldották, kőkövön nem maradt, mindössze az íróasztal, az érinthetetlen, maradt régi mivoltában, nem engedte hozzányúlani, s a szűkszavú lány, aki legfőleg két-szer tett szót bármiről, azt is kivételesen, nem bolygatta tovább a kérdést, csak egy szép napon kidobta a virágot, s a vázát el-

tette. Leander az utóbbi időben ritkán vette szemügyre a virágot, úgyszólván soha, olyan része volt a lakásnak, mint bármi más, az állomány része lett, amit nem kell különösebben megcsodálni, számon tartjuk, mert ott van, ennyi, bár ott díszlett az orra előtt, már amikor az íróasztalánál ült, ott azonban egyre kevesebbet, mert bevásárolni kellett, takarítani, porszívózni, rendet csinálni, mosni, szárítani, vasalni, főzni, mosogatni, ami egy háztartásban lenni szokott, mindez szűkszávuán beosztva, s mindent szűken mérve, akár a mosolyt, csókot s ölelést, nincs arra most idő, hív a kötelesség. Amikor néha az íróasztal közelébe került, mágnesként vont a ismeretlen erő, rejtett nosztalgia kerülgette, mégis óvakodott tőle ösztönösen, nehogy kizökkentse egyensúlyából, még baj lenne abból. Végül nem tudott ellenállni e belső késztetésnek, történetesen épp aznap, amikor a szűkszávú lány eltüntette a virágot, teljesen fölöslegesen, hiszen már por lepte be, Leander úgy érezte, leltározni kéne az időt, hátha mégis múlik, s akkor vajon mi történt, mozdult-e a világ, vagy benne mozdult az árnyék, így töprengett értetlenül, mi az, ami nincsen rendben. Megütközve cövekelt le végül, amikor jobban szemügyre vette a dolgokat, majd elképedve rohant a szűkszávú lányhoz, hol a váza. A helyén. Nincs ott. De, elraktam. És a virág. Kidoztam. A férfi leszáguldott a kukához, őrjöngve szinte, izgatottan, egy hajléktalan turkált éppen benne, Leander bosszúsán félrelökte, kikotorta a virágot, a hajléktalan csodálkozva bámult rá, mi baja ennek, egy ilyen jól öltözött úr mit keres a kukában, nem tud tán friss virágot vásárolni a sarkon?

A virág tehát visszakerült a vázába, s vázástul az íróasztalra. Minek az neked. Csak. Csak? Mit mondjon erre? Úgysem tudta volna megmagyarázni, még magának sem. Ott a helye, ott kell legyen. A szűkszávú lány még

szükszavúbb lett ezután, egy szót sem szólt többé, sem a virágról, sem másról. Leander körülzsongta, de hiába, egyre távolabb került tőle, mintha csakugyan a tengeren túlra, ahova már nem lehet önerőből úszva eljutni, ahol nem nyílhat virág, sziget sem volt már a láthatáron, csálódottan nézett utána, de a vágy nem szólalt meg benne s nem követte, szótlan maradt, akár a szüksézáú lány, kiüresedett benne az utolsó elem. Közben a víz a vázában újra kiszáradt, por lepte be a virágot, Karmen, miért nem beszélsz velem. De a szüksézáú lány szóra sem méltatta, talán nem is hallotta a fuldokló kérdést, nem lehet ő virág, sem virágoskert, csak kötelesség, magába roskadt, hallgatásba burkolózott, elzárt szavait cipelte, keserűséggé formálta, rogyadozott térde a teher alatt, minden kaput ki akart nyitni, szabadon járjon Kékszákállú várában kedve szerint, semmibe vette a rejtett tilalmakat, ki kell takarítani, ez volt a rögeszméje, tiszta lappal élni, így képzelte, a pókhálók életére törnek, s nem vette észre, az üres szobákban szellemek igézik, visszavarázsolják azzá, ami lényege, talmi alteregója nevének. S amikor terhe alatt végleg összeroppant, Leander odaült halálos ágya mellé, elrontottad, Karmen, mondta búsan, elrejtetted a szavakat, kitagadtad a mosolyt, szemedben nem nyílt virág. Nem szeretsz, nézett rá fáradtan a szüksézáú lány, miért szólítasz engem így. Mert így akartalak. Nem az vagyok, más vagyok, szólt, bár annak kereszteltek, majdnem, suttogta alig hallhatóan, de nem lett belőle semmi. Nem lett, hagyta rá Leander, nem lett, s méllázó tekintete a virágra tévedt a szomszéd szobában. A virág, akarta még mondani ekkor a szüksézáú lány, de csak egy utolsó sóhajra tellett, Leander vajon miért hozta vissza a kukából, miben reménykedett, sosem értette meg.

A temetés után Leander csüggedten ült az íróasztalához. Megöregedett, megőszült az évek során, akaratereje

a sarokban hevert, vén kutya, alig mozdul. Azon töprengett, visszarakja-e bútorait eredeti helyükre, de nem bírta rászánni magát, minek, jutott eszébe a mentő gondolat, nem változik semmi, a lakás üressége elnyeli az időt, magába szippantja ez a vákuum, talán azért maradt meg a virág, ki tudja, talán nem is a vázából meríti nedvét, a kárpitok pedig, hát istenem, még nem szakadoznak, nem kell azzal törődni. Meleg délután volt, s hirtelen világosabb, a felhők elúsztak a nap elől, a kibontakozó sugarak beosontak a szobába, körbevették a virágot, vajon mire emlékeztet ez. Leander nem bírta tovább, kiment, rótt az utcákat, lassan, meg-megállva, hogy lélegzethez jusson, mintha álmait keresné, de megfélekedett fölnezeni, ahol a napfény délibábja kacérkodott, késő este tévedt haza, s elaludt a tévé előtt, már pirkadni kezdett, amikor fölriadt, sajgó háttal, s lihegett, levegő után kapkodott, az utóbbi időben újra ez keserítette életét mind gyakrabban.

A légzési zavarok egyre nyomasztóbbak lettek, hosszú percekig tartott, míg mély lélegzetet tudott venni. Furcsa mód, amikor a virágot legutóbb fürdette, nem fájt semmije, nem lihegett, pedig előre, a kád fölé hajolva – hát épp fordítva kellett volna lennie, de mintha megfiatalodna olyankor, mindenek ellenére. Hogyan magyarázom ezt meg az orvosnak, töprengett, nem lehet egész nap virágot ápolni, mégis el kéne hozzá mennem. Halogatta, halogatta, mert hátha elmúlik, csak rosszul ültem, siettem a lépcsőn, sokat cigarettáztam, bizonyára, minden eszébe jutott, a virágról közben megfélekedett, nem nézett többet tévét, ehelyett még tovább bolyongott a városban, mintha csakugyan keresne, vajon mit, ugratták régi barátai, a tegnapi napot? Meglehet, hagyta rá ilyenkor Leander, meglehet. Máskor pedig, amikor látogatóba jöttek hozzá, azon csodálkoztak, honnan van ennek mindig friss virága a vázában, vajon titkos rajongói küldik-e.

De Leander legföljebb kitérő választ adott, mit is mondjon, hogyan magyarázza meg, hogy ez még mindig ugyanaz a virág, amit évekkal ezelőtt rábíztak, s hát őrzi, ki tudja, miért, ő maga sem tudja, fényűzés a sivatagban.

Amikor légzési problémái végképp elviselhetetlenné váltak, végre rászánta magát, hogy orvoshoz megy, megkérdezte, ahogy illik, ki az utolsó, leült, s várt, amíg sorra kerül. A leülés művelete persze némileg körülményes volt, mert ilyenkor rettenetesen zihálni kezdett, de erre senki sem figyelt, mindenki a maga bajával volt elfoglalva, s ha szóba elegyedtek egymással, kizárólag azért, hogy arra licitáljanak, ki a nagyobb beteg, s elmondhasák kórlapjukat. Ekkor lépett be a váróba egy bájos teremtés, csöndesen betámasztotta az ajtót, szende mosolyában ellenállhatatlan csillagképek ragyogtak rejtélyesen, szemében a sugarak délibábja játszott, virág nyílt. Karmen, szólalt meg a férfi akaratlanul, fölállt, elébe ment, tisztán lélegzett, bár szívverése fölgyorsult, kerestelek, mondta, miközben a többi páciens még mindig a maga kórlapjával volt elfoglalva, senki sem nézett feléjük. Tudom, bólintott Karmen, most itt vagyok. Gyere, mondta Leander, a virág, megőriztem számodra. Számomra, mosolygott kételkedően Karmen, csakugyan? A légzési zavarok teljesen megszűntek, mintha elvágták volna. Gyere, mondta Leander, mert szentül meg volt győződve, hogy ez csakugyan Karmen, bár az az igazság, hogy már nem nagyon világosan emlékezett rá, az évek fölborzolja az állóvíz tükrét, akár az ikertestvére is lehetne, az, akivel annak idején találkozott, föltehetően, de a hasonlóság annyira megzavarta, hogy ezt a lehetőséget önkéntelen kizárta, csak egy villanás volt végül, nem, ez tényleg Karmen, s azonos azzal, aki a virágot rábízta, ez immár egyértelmű, tudtam, hogy megtalállak, mondta csöndesen, megőriztem, igen, megőriztem, hajtogatta új-

ra-újra, gyere. Karmen titokzatosan mosolygott, milyen bájos, lelkendezett Leander, elbűvölő csakugyan, egészen tűzbe jött. Elballagtak szótlánul, s ez annyira beszédes volt, Leander pedig nem csodálkozott, miért van, hogy ez most nem zavarja, úgy mentek, mintha áradt volna belőlük a szó, hegyi patak napsütésben, a visszafogott, eltitkolt, soha ki nem ejtett ige. Fölmentek a lépcsőn, frissen, tavaszi virág, épp most bontakozik ki bimbójából, Leander nem zihált, kinyitotta az ajtót, bevezette Karment a szobába, a vázában száraz virág árválkodott. Kiszikkadt, mondta Karmen tárgyilagosan, s szeméből mintha elszálltak volna a csillagképek. Dehogy, rémüldözött Lander, üde és friss, mindig az volt, mindig az maradt, mindenek ellenére, bármi történt, csak a kárpit, igen, az fakult meg kissé. Talán a szemed romlott meg, mióta utoljára láttad, mondta szomorúan a lány, az idő hályoga árnyékolja be szívedet. Gyakran valóban nem törődtem vele, ismerte el töredelmesen a férfi, de hogy nem vettem volna észre a változást, gondolta kedveszegetten, az nem lehet, hiszen lásd, szirmai selymesek, illata bódító, szépséges virágoskertem, ezt a mosolyt őriztem egy életen át, mondd, tulajdonképpen mi történt. Karmen tekintetéből azonban eltűnt az ismerős biztatás, kisiklott a Göncölszekér, Leander álmaival ütközött, foszlányai egy más galaxisba kerültek, mégsem állt meg az idő, mondta, nem állt meg. Itt bent igen, szólt komoran Leander, csak ott kint nem, úgy látszik, mert szálltak a felhők, goromba, sötét felhők, súlyossá tették lélegzetemet, a szoba is kiüresedett, kizsigerelt, elemésztette vágyaimat.

Késő téli délután volt, besötétedett közben, ám Leander nem vette észre, hogyan is, mikor szűnt meg benne az idő múlása, az ősidőkben még, csak állt, hosszan, szótlánul, meggörnyedve, csappanó hold nézett be az abla-

kon, majd vontatottan íróasztalához lépett, kiemelte a virágot a vázából, selyempapír közé préselte, a szívébe rejtette, jó helyen lesz, mintha mindig ott lett volna, nem hervad el már, Karmen, soha.

ARDAMIC ZORÁN

Gzásy

Tegnapelőtt, október 15-én, hosszú, de tartalmas szenvedés után, ágyban, antiallergiás párnák között meghalt Posztmodern. Tegnap, 16-án délután 13 órakor tisztes-séggel el is temettük a losonci református temetőben, közepesen drága, barna gesztenyeszínű, furnérozott koporsóban, a hulló levelű gesztenyefák egyre ritkuló árnyában, ahogyan azt illik. Kellemesen süttött a nap, nem volt túl hideg.

A hír igazából senkit sem lepett meg. Posztmodern már jó ideje, van annak talán tíz éve is, betegeskedett, de azért kiterjedt levelezést folytatott és gyakran jelentek meg művei. Nagy hatású személyiségnek bizonyult, betegágyán, béna lábakkal és többszöri agyvérzés után is képes volt nemzetközi viszonylatban maradandót alkotni, s a közönségsiker sem mindig maradt el. Bár mindenki sejtette, hogy egyszer elmegy, méltó utódja a mai napig nem akadt. Tulajdonképpen ez az űr jelenti most a problémát. Senkinek sincs fogalma arról, mi is legyen. Posztmodern nem hagyott kiadatlan kéziratot, félkész alkotást, torzót, de végrendeletet sem, életében pedig szinte csak mellérendeléses értékrendben gondolkodott, amit ugyan hajlamos volt (ön)ironikusan megkérdőjelezni, de az egy igaz, üdvözítő Univerzális kiemeléseig el nem jutott. Hierarchia kisasszony olthatatlan, már-már terhessé váló, egyoldalú szerelmét sosem viszonzta, utódot nem nemzett sem neki, sem másnak. (Többen gyanítják, hogy szexuális irányultsága is kérdéses, de hát halottakról vagy jót vagy semmit, s Losoncon – ebben a valaha festői kisvárosban – ma a jó igencsak relatív.) Az íz-

léses, konvencióknak minden tekintetben tökéletesen megfelelő temetésen résztvevők közül a nagykutyák mindjárt a toron – a főutcai Orava étterem első emeleti szocreál enteriőrrel rendelkező, kopott banketterembén – összedugták szocreál enteriőrrel nem feltétlenül rendelkező, ám némileg kopott fejüket, ki vehetné át a stafétabotot, s hol is van az bizonyos stafétabot elhelyezve, mert a sírba az elhunyt nem vitte magával, azt észreveték volna. Valahogy azonban nem jutott eszébe épkézláb megoldás sem a nagy öregnek, Realizmusnak, akin már eléggé látszik a sok plasztikai (kritikai, szocialista és egyéb ráncokat eltüntetni hivatott) műtét nyoma, sem Avantgárdnak (népes családja tagjai: Szürrealizmus, Kubizmus, Expresszionizmus stb. egytől egyig jelen voltak, rossz, azaz destruktív nyelvek szerint – Losoncon sok van ám belőlük – azért nem hasonlítanak a gyerekek, mert vagy az apa személye, hogymondjam, bizonytalan vagy titokban fogadta őket örökbe a busásnak ígérkező örökség reményében...), sem a mára ugyancsak megőszült Neavantgárnak, sem az alkoholista Modernizmusnak, pedig a megható gzásybeszédet is ő mondta a temetésen. Ó, de nagyon szépen beszélt! A nagykutyák megegyeztek, hogy másnap ismét összegyűlnek, mert ha ők nem lesznek képesek dűlőre jutni, akkor bizony az ősi jog és szokás szerint a dögevő teoretikusok sajátítják ki a választás kompetenciáit, s jaj akkor mindenkinek!

Ez a másnap éppen ma van, s mivel a tor igen jól sikerült, a végén még táncoltunk is, ezek a nógrádi palócok aztán tudnak mulatni, ma mindenki másnapos. Így nem várható nagyobb eredmény... Pedig a jövő forog kokán. (Még sosem dobtam hatost...) Jaj, mi lesz most szegény halott Posztmodern nélkül?! S ki kapja az örökséget? S mi az örökség? S ha van, hová rejtette az örökhalgó? Az ágy alá, a padlásra, vagy valamelyik könyve lap-

jai közé? Jaj-jaj, árva maradt a művészet városa: Losonc, a néhai „kis Budapest”, ahol Móricz, Petőfi, Kármán, Ráday s mások is ott hagyták soha meg nem fakuló emléküket, mihez kezd most már itten a nemzeti kisebbség esztétikai bázisa, merre tartson a politikának és a pályázati rendszereknek kiszolgáltatott litaratúra?

A temetés egyébként a hagyományokhoz híven nagyon szép volt, kellemesen süttött a fáradt októberi nap, s mivel nem esett az ilyenkor már esedékes reumabiztató hideg eső (egyre kiszámíthatatlanabb ez az időjárás!, valami globális felemelkedés vagy mi áll emögött...), a sírban sem állt a víz, ahogy az az agyagos földű losonci temetőben gyakran lenni szokott az őszi szelek idején. A gázszolók elhelyezték koszorúikat, megjegyzendő, hogy a Csemadok helyi szervezete és területi választmánya vitte a legnagyobbat, még nemzetiszín trikolor is lengett rajta. A kántor kissé rekedten, de átszellemülten énekelt, időként megigazította gyűrött, sötétszürkévé mosott nyakkendőjét borostás ádámcsutkája alatt, amely ilyenkor akkorákat ugrott, mintha jófajta veresbort ivott volna, de a szorgalmas tiszteletes csupa romantikus, népnemzeti költőt idézett, úgyhogy szegény Posztmodern bizonyára azt gondolta, na ez a végtelen halál is jól kezdődik...

Még szerencse, hogy Losoncon a végtelen fogalma az élőkre, vagyis a gázszolókra alkalmazható.

DÖMÉNY ANDREA

Csaba útja

*gondolatnyavalya fertőzi agyvelőm
mint látens kór zavarog bennem
tisztánlátás kéne hozzá
hogy felismerjem végre
a métely a fejben odabenn
nem más –
arcod fájdalma a kéregbe maródba
akárha a halálod előtti percben*

Az ősi szentencia tanácsa: válasszuk mindig a leghosszabb utat.

Jó pár éve, midőn rálépett az Útra, a leghalványabb gyanú sem fogant meg még szellemünk legelrejtettebb zugolyaiban se, hogy napjai oly sebesen futnak majdan, akár a takács metélője.

Valahol olvastam, az indiai újszülöttek felett ilyesfélén imádkoznak:

„Most, hogy ritkán és nehezen
elérhető emberi
test birtokába jutottál újra, jól nézd
meg, merre mész,
mert az életben nincs idő
tévutakra!”

Csaba hitt abban, amit a keresztény vallások kétségbe vonnak: a halhatatlan léleknek a test halála utáni más alakban való újjászületését, vadonatúj testbe való átköltözését. Eszerint is élt; s betegsége alatt sem tevélyedett csalútra egyetlenegyszer sem.

Soha ily súlyosak nem voltak lépteim! Amint a kórházhoz vezető aszfaltjárdán kaptatok felfelé, mintha ólomból lennének végtagjaim. Egyszerre megbokrosodnak lábaim, szeretnék örökre elfelejteni ezt az utat. El kell ismerjem, felkészületlenül ért a zimankós, hókristályos délestben az a rövid sms. S benne Gergőnek az iszonytató, fekete betűkből álló közlése. Nem is félelmetes; egészen egyszerű kijelentő mondat. Nyelvtanilag hibátlan, tartalmilag fölfoghatatlan.

Mindhiába tudom, hogy önmegismerésünk s a jövő megmászhatatlanságának békés elfogadása ott kezdődik, ahol az ember életre szóló, mély barátságot köt a halállal. Időről időre megkísérlem ezt én is, s a kórházban itt folyamatosan.

Miután nagy nehézségek árán végre ráveszem testemet az engedelmességre, s felérek a belgyógyászati osztályok „A” részlegére, amely a melléképületben van, ott, ahol a radioterápiák is; s valójában észlelni sem akarom, hogy ez egy palliatív osztály az orvosolhatatlan nyavalyák számára; a megszokás hatalmától vezérelve első utam a névtáblához vezet. Tisztában vagyok vele, nem e kórlakban érte utol karmája – előző életében elkövetett cselekedetei által meghatározott végzete –, mégis akaratlanul a 154-es, a 178-as s a 160-as szobák volt lakóját keresem. Szemeim előtt akár egy melankolikus, bizarr artfilm elevenednek meg a hajdani események.

A 154-es szobával kedődött. Kapkodás, szobába rontás, futó „dobry den”, pumpálás, pulzusz mérés, továbbszárguldas. Azaz. Valamilyen atipikus hang: a tévében magyaráznak, az idomtalan nyughelyen a Szabad Újság hentereg. Ekkor pillantok fel először. Az ágyon – még így is jól kivehető – egy feltűnően magas, szelíd fiú gubbaszt, amolyan nyakigláb, hajatlanul, értelmes képe előre rokonszenves, tekintete kellemes, készséges; úgy

fest ottan üldögélve – ha szabad ily elrongyolt szóvirággal élni -, mint a szárnyaszegett griffmadár. Zavarba jövők. Kínosan hosszadalmasra sikeredett torokköszörülés után kérdezem csak meg, vajon beszél-e magyarul. Persze, mosolyog rám. Akkor rendben, felelem felszabadultan, mert én is. Azzal toványargalok. (Kiérve nézem meg papiromon a nevét, hogyne, Csaba, ilyen keresztnévvel nem is lehetne szlovák.)

Délután megérkezik Gabi. Majd órákra nyoma vész. Feletőbb intelligens, közli, magyar szakos. Beletelik kis időbe, míg ráeszmélek, kiről is mesél. Napok alatt összekomázunk. Barátnőmet legtöbbször az ő „domiciliumában” lelem meg. Sokat csacsognak együtt, Gabi rendkívül lelkes. Képzeld, újságolja lánglelkűen, nemrég felkutatott egy természetgyógyászt is, s a vátesz azt jövendölte neki, nemsokára kikecmereg a bajból, felépül. Szívem egyszeriben összeszorul. S most borotvaéles sebész késsel kivagdálnám, hol agyamban fészkel a tudat, kórképének féltekémbe visszaverődő betűit: oszteoszarkóma.

Kelletlenül, csigalassúsággal múlik el hat hónapnyi idő, ismeretségünk megkopik, akárcsak a lét-kelme epidermiszünkön. Aztán február végén, a tavaszi szünet utolsó előtti napján a kellemetes kávéházban felolvasóest. Kihúlt cappuccinómat kortyolgom, mikoron reánk zúdítják a tömény kultúrát. Nyurga, vékonydongájú, sötétkéék sildes sapkájú fiú saját szerzeményt ad elő. Kantár Csaba. Kóstolgom a nevet. Vajon honnan ismerős ez a megnyerő arc, jámbor vonások? S a név... még mindig nem merem a szürkésfehér pizzamás páciens képét összekapcsolni e lángeszű fiatal íróéval. Amaz bágyadt ábrázata él emlékezetemben; ő pedig egy magabiztos hangú, tetszetős tehetség.

A kedves est abbamarad, az égen a sápatag istenkalácsa, szedelőzködünk. Az egyik szervező felajánlja Csabá-

nak, hazaviszik autóval. Csaba lopva leselkedik felém. Nyíltan nézem őt, s meglepetésszerűen ugrik be fejembe az idáig a kávézóban észrevétlenül sündörgő gondolat: ő az! Megszólítani nem merem. Szorongok reakciójától, megtörténhet, zokon venné, ha utalnék betegségére. S míg sofőrjére várva végtelenül szolidan álldogál az ajtóban, alig bírom visszafogni magam, oda ne rohanjak hozzá, karon ragadva őt, hogy érezze: lélekben vele vagyok, értem, ismerem a csapását...

Bizakodni kezdek, mikor egészen júniusig nem találkozom vele a kórházban, bár feltételezem, járhatott ott addig is.

Majd elérkezik augusztus, kegyesen bedurrant nekünk a napmeleg, az idő testet-lelket cirógató. Ez itt Martos, író tábor. A békalencsés, sászizegéses tavacska mellett ejtőzünk egy pokrócon. Valaki csaknem véletlenszerűen rákérdez, Csabával mi van, jön-e? Hisz már jól van, nem is látni a jódszagú osztályon, felelném serényen, a küzdelmesebb fejezeteken túljutott, amikor a fekete hajú, filigrán lány, Kriszta megrendítő természetességgel megszólal: „Le kellett vágni az egyik lábát.” S mint utóbb kiderül, Csaba maga is ily természetszerűleg kezeli kórságát, azt a látszatot keltve, ezen állapot csupán egy napfeljötté előtti rémálom.

S ha tehetem, készséggel tagadom meg a hitelességet K. állításától; hacsak rá nem ébreszt a megmásíthatatlan faktumra az a kissé bicegő, franciamankóra támaszkodó fata morgana: egy indulatmentes, lecsitult, joviális Csaba. A fapadlózatú verandaszerűsége a középén elhelyezkedő fapadon foglal helyet, elegáns homokszínű nadrágban van; segédbotját az asztalnak támasztja, az asztalra meg gyümölcsleves vagy ásványvizes flakont állít. Nem bírok rájönni, mi olyan furcsa rajta, végre nyomára bukkanok: rövid, sötétbarna haja van. Teljes újszerű, hi-

szen kopaszságához már hozzászóltam. Nem is rossz, alapítom meg, s evvel egy időben döntök: most vagy soha!

Éppen egy szál magában maradt – melléülök. „Megismersz? – szegezem neki a kérdést. Arcomat fürkészi. – Vissza tudsz emlékezni arra a nővérkére, aki minden reggel felköltött a nyamvadt vérnyomásméréssel?”

„Ismerősnek tűntél, ám ha nem szólsz rám, biztosan nem jut eszembe, ki vagy” – nevet jókedélyűn.

„Hát... az egyik lábamat levágták, mit lehet tenni... de most már jobb lesz” – válaszol bárgyú kíváncsiságomra, olyanmód, hogy restelkedve felelem: „Hallottam hírért...”

Még locsogunk erről-arról, kérdem, ki a szobaorvosa, habozás nélkül árulja el, hogy az a jóvágású, szemüveges, sötét hajú fiatal orvos; áá, suhan át fejemben a felismerés, a B. vezetéknevű, ő a legügyesebb és legszorgosabb, dicsérem, Csaba is elégedett vele, s végezetül anyyiban maradunk: jól járt a doktorral.

Kisvártatva átvonulunk a Patika nevezetű söntésbe, kiülünk a lagymatag napsugárzásba, a padra; Csaba ide is hurcolja gyümölcsnektárját a plasztikpalackban, Gergő kofolázik, én sört iszom. Senki nem gyújt cigarettára Csaba közelében. Óvjuk őt, aki most egyszeriben politizálni kezd, valamilyen újabbféle felvidéki magyar párt-ról tart lelkes kiselőadást, tán túlzottan is nacionalista felhanggal – de ő már csak ilyen.

S e jelen pillanatban ezt a köröttünk háborítatlanul szétáradó időt iderögzíteném ehhez az árpalészagú ivóhoz. Tudjuk persze az idő relatív mivoltát, s kétségkívül tisztában vagyunk avval is, az idő fogalmának csupán az anyaggal együtt van értelme. S tanultuk továbbá, az anyagot az ősrobbanás hozta létre, a világegyetem születését eredményezve. Így az egykori világkezdet teremtette a teret s magát az időt is. Van tehát egy megszabott időpont, mely

előtt nem létezett még idő. Szeretnék oly hatalmat, szilaj erőket, melyek mindenk felett állnak; s az időt, ezt az ördögadta mértékegységet uralni, amit Einstein akképp definiált: segítségével sorba rendezhetjük a múlt, jelen és jövő eseményeit; olyan enormis energiákat tudni magaménak, melyek segedelmével összegubancolhatnék jelent s jövőt; vagy inkább ne legyen idő, ez a himpellér, istenverése Idő, amelyik később elveszi tőlünk Csabát.

Csabának indulhatnékja van. Mindjárt felkerekedik Budapestre. Egy rendezvényre iparkodik. S ahogyan még utolsó ízben visszafordul a művelődési park kapujából, az időt, akár az illatdús bélestésztát, megnyújtánám. Élek az idődilatáció hasonlatával, melynél a mozgó részecskék elhúzódóbban esnek szét, mint az ugyanolyan fajtájú mozdulatlanok. Ezt az időlassúbbodást felhasználva kitolnám ezen estefelét az örökkévalóság peremére, hogy Csaba bomlékony atomjai csak hosszan késleltetve oldódjanak fel leendő karmájának végkövetkeztetésében.

Mielőtt valóban elköszönnénk egymástól, Csaba elszólja magát, azért úgy október körül ismét be kéne feküdnie, s én szavamat adom, bizonyosan felkeressük őt, mire lelkemre köti: Gabival gyertek. És Gabi a hírt hallva, mint a kerge pipe – szeptembertől futkározunk az osztályra majd’ mindennap, megjött-e Csaba, mikor lesz itt?

S Csaba megérkezik októberben. Napirenden ott vagyunk nála a 178-as szobában. Már javában készülünk a diplomamunkára, a téma mindegyre erről folyik (s időközben Gabi minden vérvételt kiharcol magának Csabánál, és ha kell, a kemoterápiát is beadjuk neki – ebben Csaba is segédkezik, elsajátította már, hogyan kell az infúziót lekapcsolni vagy meggyorsítani). Csaba nem sokat beszél magáról, bár úgy látjuk, közérzete egészen tűrhető. Inkább arra biztat bennünket, mi meséljünk, bármiről, az iskoláról; s Gabi nem is kéreti magát, elpanasz-

kodja egyből, még jóformán el sem döntötte, mi lesz szakdolgozatának tárgyköre – egy bizonyos betegségről s konkrét betegről kéne írjon. Csaba gondosan meghallgatja Gabi lamentálását, majd felajánlja, legyen ő munkájának alanya, amiben csak lehet, segítene, akármit kérdezhet tőle, s ötletet is ad, miről szóljon tartalmilag. Az amputált lábáról, meg hogy bizony fantomfájdalmai vannak, olykor mintha viszketne hiányzó végtagja, néha zsiborog, illetve fájlalja. Megfellebbezhetetlen komolysággal mondja, hangjában ünnepélyesség, úgyszólván eseng érte, hadd nyújtson támogató kezet.

Milyen abszurd ez a kép most; ám így van: valahányszor Csabánál kötünk ki, s mellette lecsillapszunk, bátorító, nyájas tekintete minket vigasztal. Elhiteti velünk, s mindenkiel környezetében, mit se számít e golgota, hiszen – karmikus méltóságunk a szenvedés.

November végén s december elején a rendelőket járjuk, én a „tüdősnéknél” abszolválom a gyakorlatot; szeretek ott, az újdonság erejével hat rám változatossága, érdekfeszítőek az esetek, mindennél asszisztálhatok, az egész olyan felelősségteljes. Ha nem csal emlékezőképességem, szerdán vagy csütörtökön történt. A megértő és szívélyes orvosnő odaszól jópofa, duci nővérkéjének, hamarjában nem is jut eszébe, jön-e ma az a furcsa nevű fiú? Amaz értetlenül néz. (Én meg feltételezem, biztosan valaki külföldi fekket bent, idegen csengésű cifra névvel.) „Tudja, az a végtelenül aranyos fiú, az a... Csaba.” A nővérke homlokára csap, hát hogyne! Egyszeriben megdermedek, akár a kimerevített mozgófilm, s a dokumentációt szortírozó kézmozdulatom befejezetlenül csügg a levegőben: „Doktornő, Kantár Csabáról van szó?” Heves bólogatás a felelet. „Csak nem ismeri?”

„De, de, mondhatni jól... Azt sem tudtam, hogy újra itt van a kórházban” – motyogom. (Mikor idáig érkeztem

az írással, néhány napon át hasztalan ültem le a papír elé, hogy folytassam – többé nem sikeredett kezemre parancsolnom, rója minél buzgóbban a betűket, szavakat, mondatokat, magát a históriát. Tán mert innentől fogva az egész mindenség oly lehangolttá vált, hogy az ember nem is tudott volna hová lenni bújában: mindegyre kesereg benne a lélek. Gyötrődtem a lelkifurdalástól; tudva tudtam, muszáj továbbvinnem e megkezdett történetet, a végéig, mert meg kell ismerjék az emberek ennek a fiúnak a gigászi alázatosságát, melyet betegségével szemben tanúsított.

December 12-ére virradóra Csabával álmodtam. Betegágyán feküdt s erőtlenül nevetgélt, arra kért, segítsék neki felülni. Megtettem, és ő csak egyre somolygott arcomba, s úgy tetszett, mintha tekintete gyengéden unszolt volna valaminek a végrehajtására. Nincs tudomásom róla, hitt-e Csaba az élő és élő, élő és holt közti telepáciában. Én e tudományosan is alátámasztott tényben alegmélységesebb meggyőződésemmel bízom. S azzal a Csaba általi sugalmazásnak vélt gondolattal ocsúdtam, hogy e papirosra vetett szintiszta igazságot, saját variánsomat, mellyel nem állt szándékomban bárkit is megbántani: be kell fejezzem!

Egy nap telt el azóta, s az írás újból megy.)

A jószívű orvosnő ekkor röntgenleletet húz ki iratkupacából, s felakasztja a falitáblára. Nem a nővérkéhez intézi szavait, hozzám semmiképp – bár túri, hogy mindennek fültanúja legyek –, feltehetőleg önmagával monologizálva kezd fejtegetésbe. Értelmezi Csaba kórisméjét, s tüdejének radiogramján megmutogatva bizonyos dolgokat oly kommentárt fűz hozzá, amely szerint a sötét foltocská egy kis csomó akar lenni; majd előhúzza a frissebb felvételt, ezt két nappal későbbben készítették, s ezen szemmel láthatóan kiterjedtebb a folt, mégsem

ijesztően nagy, jószerével csupán árnyék is lehetne a röntgenképen – de nem az. Fejét ingatja ide-oda, én megrettenve állok egy helyben, nem bírok másfelé nézni; a hír megbabonázott. Már nem is értem teljesen, amivel az orvosnő még kiegészíti mondanivalóját, Csaba tüdejéről ki- vagy le kell szívatni, vért vagy vizet... csupa numenális szó... jelentésük elveszett most részemre. Rosszul leszek igazából, le kell ülnöm a kivizsgálóasztal szélére.

A tízórai szünetben, kihagyva szokásos találkahe-lyünket a szuterénben, egyenesen a belgyógyaszatra sie-tek. Az ismerős nővérek örömködve fogadnak, nem is foglalkozom velük, futó pillantás a névtáblára; zúgó szív-vel robbanok be a 160-as szobába. Az első momentumban tapasztalom, nem a helyes szobába léptem, azonban ha-mar ráébredek: dehogynem. Hihetetlen!, az örökösen de-rűs Csaba helyett egy egészen sárgásfehér arcú, megtört lény lapul az ágyban, befurakodva nyakig párnái közé (sasmadár helyett szárnyaszegett, szomorú kis veréb). Olyan ott ágynyugalmában, mint akit árnyékból gyúr-tak, lerí róla, hogy pocsékul van, gyöngécske, sokadik napja elég magas láz gyötri. Ám még az ismételt szubfeb-ríliák sem festenek némi pírt orcájára, bőre, akár a már-vány. Látom, alig képes beszédre, ezt inkább én teszem, elterelve gondolatait semmiségekről fecsegek, a válasza-it helyettesítő mosoly is nehezebbre esik, aztán csupán an-nyit kérdez: „Gabi...? Legközelebb hozd magaddal a ba-rátnődet is...” De Gabi épp másik kórházban gyakorlato-zik, nem tud jönni.

Én viszont ahonnan csak tudok, igyekszem lecsippen-teni egy kicsikét az időmből, hogy Csabával lehessen; mondja is, jöjj, jöjjetek, amilyen gyakran tudtok, a per-cek itt csigaparipán járnak. Mintha kezdene jobban len-ni. A krízisen túllépett, láza sincs már. Végre értelmes eszmecserét folytathatunk. Elárulja, az új évtől otthagy-

ja a nyitrai egyetemet, azzal indokolja, úgyis rengeteget mulasztott szeptembertől, így nincsen ennek a tanulásnak lényege.

Amint ecsetelni kezdi, mihez lát a jövő esztendőben, telve van tervekkel, minden ízében átszellemült, lelkesültsége magával ragad engem is. Sodródunk az elgondolások, célkitűzések tömkelegében. Budapesten fog tanulni, avat be, hinduizmist. Meggyőződéses katolikus lelkiiletem ellenére sem botránkozom meg döntésén, nyitott embernek tartom magam, s elvégre saját Útját mindenki ott és abban leli meg – nyilvánvalóan nem hágva át az erkölcs s humánus szabta éles határokat –, ahol s amiben lényének kiteljesedését véli felfedezni.

Elragadtatottságát hallgatva vízióm támad, egy középiskolai tankönyv hátoldala villan fel előttem, s rajta a szöveg, melyről a legelső pillanatban föl sem fedezhetem, mennyiben kapcsolódik össze Csabával. Lelki szemeimmel ezt olvasom: „A modern novellának két csoportja van: az egyik hősei a tevékenyek, a cselekedni tudók, akiknek saját történetük van; a másikéi az élet kiszolgáltatottjai, akikkel elbánik a sors, és csak végzetük van, történetük nincs.” A mondat végére érve már gyanítom, Csaba egyikbe sem tartozik e két kategória közül.

Csaba az a bizonyos „harmadik fogalomkör”, melyet hite taszít a Sors alárendeltségébe – hiába tette kész, megújulni képes, teremtető, a gazsággal szembeszálló, s története önmagáért beszél; követendő ideájává választott krédója mégis Végzete csapdájába dönti. Az az egyetemleges regula, mely hiszekegye lett, a cselekvés és a cselekvés következményeinek Nagy Törvénye, a hatások s visszahatások szövevénye, mely szerint a tettek és folyamányaik idézik elő az összes élőlény sorsát. A helyes ténykedés emelkedő, jó, tisztuló sorsot eredményez, s ezzel a megfelelő magatartással vele jár a belső egyensúly

nyugalma, a boldogság egyedüli forrása. (Csabából ez a teljesség tükröződött. S hogy mindezenáltal miért kellett szenvednie? Legott könnyebb lesz megérteni, ha továbbmondom e fabulát.)

A legutolsó vizitációm a 160-as szobában. A legeslegvégső találka Csabával. Bár ezt kétségtelenül fel sem tételtem volna még legvadabb képzelődéseimben sem. Bevackolódva hálólhelyébe, térbeli kiterjedése csontsoványsága miatt alig; odakint az álmosító, hamuszín ég-gömb, az erkély korlátjának közelében egy hamiskás, kacér napsugárnyaláb.

Csaba ábrázata nem is sárgás, hanem szürke, mint hálórúhája. Erejehagyottan lapít paplana alatt. Betegszagú a helyiség, hideg van, az eddigi idők Életöröme a tévé melletti szegletben vacog. Kérdezem tapintatosan, mi újság, feleli „Látod...”, akadozón próbál kicsikarni magából valami mosolyszerűséget. (Mintha most történt volna, úgy előttem van az a perc; a pupilla furcsa fénye, a citosztatikumok nyomait viselő fogak, fázósan összekucorodott teste, a pórusaiból széttoluló beletörődöttség. Még nem reménytelenség. De már majdnem.) Ágyához húzom a fonott támlájú széket, pontosan a fejénél ülök. Bús, szívet tépő fejecske...

Gabit kutatja, más korházban gyakornokoskodik, világosítom fel, diskurzusom az iskoláról, időjárásról, mindennemű „elterelő hadműveletekről” szól. „Karácsonyra hazamégy, ugye?” – fürkészem révült tekintetét. Bólint. Hogy felvidítsam kissé, felhozom: „Januártól akkor elkezded az új iskolát?”

„Talán januárban vissza kéne jönnöm újabb kemoterápiára, ám nem teszem. Elegem van belőle.” – tiltakozik ernyedten. – Inkább kísérletezek a természetgyógyászat-tal, épp eléggé mérgeztem idáig is a szervezetem.” Most én bólogatok, való igaz. „Amúgy már belefáradtam...” –

teszi hozzá lankadt s mindent sejtő mosolyával, arcára olyasfajta megbékélés ül ki, amelyről lerí, jól sejtí, ennél rosszabb aligha lehet...(És januárban tényleg hiába ke-restem az osztályon.)

Senki nem fogadja el majd tőlem, s miképpen is argumentálhatnám, ha egyes-egyedül voltam vele akkor szobájában. Ellenben bizton állíthatom, Csaba akkor már feladta a harcot, elfogadta Végzetét, behódolt karmájának. Megadóan túrt fájdalmat, megaláztatást, s hitvallo-mása bárkit könnyedén útbaigazíthat, hogy tisztában le-hessen eme irdatlan deferencia okával.

Nem más ez – a Karma-tan sajátos felfogása. Az élő-lények újra megszületnek, elmúlnak, mindig azon a foko-zaton, amelyet viselkedésükkel, téteményeikkel előké-szítettek, s erre válaszolva sínylődnek vagy részesülnek a gyönyörűségben. A jónak is el kell szenvednie a bűnhő-dést helytelen tettéért, amit valamelyik régi, elmúlt éle-tében követett el. Valószínűség szerint Csaba e létében éppen emiatt kínlódhatott hátborzongató körjelzésével, egy hajdanvolt vétségéért, s ebből következett röpke éle-tének gyászos konklúziója is. Ha pedig így van, örömköd-nünk kéne, hiszen jó és rossz fölé csupán az magasodhat, aki összes tartozását megfizette, s ez lesz cselekedetei-nek utóhatásaitól való végső szabadulása. Örök reinkar-nációinak körforgásától megmenekülve végre elérhet a Nirvánába, hová mindnyájan vágyunk.

Már állnék fel, s kő súlyú szívvel tellegetném az „is-tenvéled”-et, mikor egyszerre kitapintom a zsebemben sunyó ajándékot: valóban semmiség, és a nagy elfelejtés-ben meg is olvadt. „Hoztam neked csokit, rád fér, szük-ség van az energiára; csak némileg megfeledkeztem róla, hogy hová tettem, s a melegtől összelapult...” Csaba el-nézőn rám mosolyog. „Tedd csak ki a balkonra, a pár-kányra, most kint különben is hűvös van. És köszönöm!”

(Te szegény nagybeteg, jól tudom, úgysem fogyasztod el, kóros étvágytalanság gyötör egy idő óta.) „Hát akkor... – hajlok felé –, ha addig nem akadnánk össze, szeretnék nagyon boldog karácsonyt és új évet kívánni!” – s vigyázva arcához érintem számat, két csókot lehelek reá – visszonozná, ám csupán pilledten, kivehetetlenül; hogy mi is akarna ez lenni?; cuppog a levegőbe. Micsoda leírhatatlan kuriozitás, amint hozzásimulok, nem érzek sem betegbűzösséget, nincs verítékszaga sem, nem lengi körbe az élet-illat, de még az elmúlás szaga sem; kétségkívül csakis a Megvilágosultaknak lehet ily magasztos semmi-illatuk – azoknak, akik leküzdötték e lét s tér korlátait, s az univerzum, a mindenek fölé való emelkedés összetéveszthetetlen illattalanságába burkolóznak. Semmitől sem függenek többé.

Hallottam, az indiai emberek azért rettegenek, mert nem lehetséges meghalniuk. Ugyanis mikor végre megértik az újjászületés tantételét, ráeszmélnek legbensőjükben lapító félelmükre – hiszen eztán részükre a létezés az öndetermináció fondorlatos kelepccéjévé lesz. Semmi elől nincs menekvésük, cselekedeteik utóöngói elérik őket összes elkövetkező életeikben! Mi meg e felfogás ellenpólusaként azért félünk, mert meg kell halnunk.

Viszont úgy olvastam egykoron, hogy örökös körforgásunkat a lét s folyamatos reinkarnálódásunk közt gyorsabban megválthatjuk, ha mostani életünkben valami konkrét, majdhogynem emberfeletti jót teszünk, vagy más úton-módon esik meg velünk oly esemény, mely befolyással bírt ezen ismétlődés felett. Tételezzük fel – én ekképp értelmezem, s velem együtt mások is –, hogy váltságszerzővé válhat akár egy rémséges, gyötrelmes betegség, s mind között kimagaslóan Csaba nyavalyája.

A test halálát még három halál követi, melyek során először az életerők oszlanak szét a világban. Ennek nyo-

mában a vágyak, indulatok és érzések vegyülnek el a különféle lelki szférákba. Utolsóként a szellemi régiókban a gondolatok s emlékek szűnnek meg, s válnak újfent azon szellemi erőkné részeseivé, amelyekből előzőleg kiváltak. A fennmaradó s újra születő talányos, megmagyarázhatatlan magja maga az öntudatra ébredt ÉN. Csaba mindezekén áthaladt, s így vélem, elhagyott életében lerótt a reá kiszabott penzumot, s most szabadon szárnyaló lelke már utolérte megérdemelt s kórja által megszerzett végső beteljesedését, a már említett Nirvánát. Kínjai felmentették a perpetuum mobiléhoz hasonló cirkulációból.

Csaba méltósággal tudott meghalni. S erre gondolva vésődhetne tudatunkba Epiktétosz dogmája is, hogy az elfogadás könnyebben megvalósuljon: „A dolgok közönyösek, se nem jók, se nem rosszak. A dolgokról alkotott képzeink keltenek bennünk örömeket és bánatokat.” Épp ezért relatív mélabúnk. Repesnie kéne szívünknek – végső soron Csaba számára szörnyűséges kórsága üdvösséggé hordozójává vált.

Tudom, vézna vigasznak tűnik majd ez; ellenben most gondoljunk bele az idő tartamának viszonylagosságába, mely a megfigyelő hollététől is nagyban függ. Mindjárt érthetőbb s tűrhetőbb az e percben még szívtelenül, elvetemülten hangzó, mindemellett örömünket alátámasztó körülmény: míg gyászunk e sártekén csak meghatározott ideig van érvényben, ameddig szívünk utolsót dobban, addig Csaba világmindenség fölé emelkedő lelke örökkön-örökké ujjonságban, boldogságmámorban fürdőzhet a kiérdemelt Minden Alól Felmentő Végtelenségben.

S mivel az idő nem más, mint alárendelt mennyiség, van kezdete és végpontja; egyszer tán eljő a pillanat, s a kozmosz állandó tágulása abbamarad, a mindenség elkezd összehúzódni, megalakul ezáltal a fekete lyuk, mely-

ben az anyag sűrűsége egyre nagyobb, a nehézségi erő pedig hihetetlenül hatalmas lesz, s az idő e tájt elképzelhetetlenül lelassul – vagyis nem létezik többé; ha ez bekövetkezik – és nekünk most csupán e reménység marad –, ekkoron meglehet, mi is Csabával együttesen áradhatunk szét őszzekuszálódva, elementumainkra bomolva a határtalan megengesztelődésben, az időnélküliség édes, mindeneket feledtető s gyógyírt nyújtó gyönyörében.

Ezek mind-mind pusztán szavak. Gabi bánja, arca akár a megtört gaztevőé, hogy nem búcsúzott el Csabától, s mindegyre epeszti magát, mintha saját lelke produkálna rémes lázálmokat az elszalasztott, meg nem tett történésekért, hogy vajon mivé is fejlődhetett volna kapcsolatuk. Engem el nem múlón zavar a párkányzaton feledett édesség. Csaba csillagszóró-egyéniségét őrzi a három szoba. Az építmény. Papírlapok könyvek, szívek. Azért szerettük, mert hagyta, hogy szeressük.

S perorációként Csaba lekiabálhatja nekünk kacarászva odafennről, már önmaga is az abszolútum, az egész létezőt magába foglaló és teremtő részévé válva, hogy: a halállal kevesebb nem lettem! S abszolút szellemként, a szubjektív s objektív szellem fölött kibontakozott szférában mozogva lekacsinthat ránk: „Uralok időt, teret, dimenziókat!"; s ekkor a légben megcsillan egy emlék, és betölti a világot.

Az égi csillagmécsek közt pediglen szikrázón mindahányszor kirajzolódik a királykékkárpit éji égboltozaton Csaba Útja, a Tejútrendszerrel vetekedő Csaba-Ösvény.

*sipoly a psichén ez az érzés
meggyűlt bennem hiányod
kihűlt szobádba újra bekerülő
morbusok látványa
gennyedés a tudaton –
nemléted horribilem in modum sajog*

DUBA GYULA

A gesztenyefa balladája

A vén fa története hetek óta foglalkoztat. Szinte melan-
kolikus hangulatokra készítet. A Notre- -Dame kicsiny
temploma előtt áll, szemben a szent hely kijáratával, és
kiszáradni készül. Ismerősök vagyunk, mióta a főváros-
ban élek. Már akkor is derék nagy fa volt, fiatal még, ép-
pen elérte ereje teljét, buja lombozata szinte harsogott a
zöld energiáktól, bő őszi termése életerőre utalt. Ahogy
az ember életében részt vesznek a tárgyak és jelenségek
, mindenféle élő és élettelen dolgok, úgy vált számomra
közelivé, már-már sorstársammá a gesztenyefa a Notre-
Dame előtt.

Bár az én sorsom kezdetben nagyon változatosnak és
sokrétűnek mutatkozott, míg az övé megállapodottnak
és véglegesnek. Csak a változó, évszakok javítottak vagy
rontottak rajta, de mindig hasonló módon. Én jól-rosszul
evickéltem általában, ő nyugodtan, magabiztosan élt. A
város különféle helyein, számos albérletben laktam, ám
gyakran vitt feléje az utam, éppen alatta adtam találká-
imat gyakran. Szétszórt életemben mindig biztos pont-
nak bizonyult. A város nagy, intézményei és iskolái, szer-
kesztőségei és kávéházai, borozói és kiadói szétszórva
egymást keresztező utcáiban, mozgalmas terein, a gesz-
tenyefa azonban mindig a helyén áll. Olyan, mint
Mikovínyi Sámuel középkori geodéta és térképész press-
burgi délköre, a Meridiánus Posoniensis, melyet a maga
mapparendszere központi tájékoztatósi pontjaként, vi-
szonyítási alapjául határozott meg a pozsonyi vár észak-
keleti tornyának helyzete szerint. A délkör pontos fekvé-
sét emlékmű jelzi a Duna-parti sétányon. Az én fiatal

óriásomat már akkor is más fák vették körül. Dús lombú, életerős ifjak, parkokban szokásos díszfák, zöldelltek és oxigént termeltek, ám nem virágoztak és termést sem hoztak. Csak a gesztenye borult fehérbe tavasszal lépcsőzetes virágaival, kicsiny rózsaszín-fehér karácsonyfácskák, s hullatta ősszel sündisznóruhájú, fénylő barna termését a járdára az emberek lába elé. Kicsiny gyepes park közepén, nem messze áll a Felszabadulás emlékművének futásba lendült, bronz nőalakja, vörösmárvány piederstálon, kezében a békeággal. Tisztes távolban körüllötte a tizenkilencedik század vége és a huszadik század eleje, a szépeplékű Monarchia épületei szemlélődnek, s mintha az idő múlásán töprengenének. Távolabbról, a Sétány elejéről Hviezdoslav ülő bronzalakja komolyanbölcsen szemléli a téren a sürgést, az elszánt jövés-menést, mintha ő is az időre figyelmezne. Mintha tudná, bár semmi jel nem mutat rá, hogy egyszer Petőfi szobra állt a helyén. De hát a gesztenyefáról lévén szó, térjünk vissza hozzá! Ez az ő története, meg kissé az enyém. Mögötte szép pázsiton két súlyos, egy nagyobb meg egy kisebb terméskő áll. Vörhenyes színűek, világos és sötétebb barnás szemcséjűek, a nagyobb egyik oldalát simára, tükörfényesre csiszolták. Felirat hirdeti, hogy nyolcvankilencben, a múlt század végén innen indult a nevezetes és emlékezetes „gyertyás tüntetés”, bevonva a fát is a város történetébe, akkor jámbor, ám elszánt asszonyok vették körül, a felhívásra gyertyát gyújtottak és megindultak Hviezdoslav szobra irányába, hogy szembenézzenek a történelemmel. Biztosan tudom, hogyha kiszáradna a fa, bennem hal meg legkésőbb! De ott még nem tartunk. A emlékezés felidézi bennem a kort, amikor a fa alatt már csak egy emberrel találkozom, akit megszerettem. Látom képzeletemben, ahogy őszi estén, ködös félhomályban és tompa lámpafényben feltűnik a Redute

előtt, kilép valahonnan a mesék világából és közeledik, óhajtvá várt árnyból mintegy testet ölt, hasonló képek egy életen át megmaradnak. Aztán magam is oda költöztem, ahonnan az asszony jött, naponta többször elmentem a fa alatt, életének minden szakasza ösztöneim része lett, tudatalattimban „tudatosult”, belém költözött. Láttam munkába jövet és menet, gyűlésekre rohanva és bevásárolni sietve, mindennapi lett számomra, hogy már észre sem vettem, rá se néztem, tudtam, hogy ott van a helyén, teszi a dolgát, él, mint én! Figyelmem előterébe akkor került ismét, amikor egy apró emberkével, kicsiny cipők, meleg kötött nadrág, rózsaszínű plüsskabát, bojtos téli sapka, a kislányommal sétálni jártam kora estéken és a nagy fa alatt gesztenyét gyűjtöttünk.

A fa kitett magáért, mindig bő termést hozott. Viaszosvászon táskában viszem haza a zsákmányt. Szeptember végén a járdán heverő gesztenyék csintalan játékszerek, a felnőttek figyelmét is felkeltik, csillogva ingerkednek velünk, szinte kényszerítenek, hogy felveszük őket, hogy érintsük fénylő simaságukat. Maja kincsként fogadja a gesztenyéket. Felhasználásuk módja tisztázatlan, de kidobni nem lehet őket. Nem megy haza, míg az utolsót is fel nem szedte, s még akkor is hosszan jár a fa alatt, bolyong kutatva és ággal kotorva a száraz leveleket, a lehullott lombot, nem rejtőznek-e előle ravasz gesztenyék. Otthon a konyhában öntjük ki az aznapi termést, s a bohó barna fickók, szürkés foltjukat villogtatva, csillogó fényükkel körülölelve, kihívóan ránk nevetnek: vigyázzatok ránk, az övéi vagyunk!

Azóta sok év telt el, hosszú és mozgalmas évtizedek. Fél életnyi „emberidő”, de erről később! A fa közelsége új vonásokat nyert, szerepe változott, a múlt időhöz alkalmazkodott. A feleségem reggeli misére járt a Notre-Dame templomába. Kilenckor elébe mentem. Vasárnaponként

vártam őt ismét. Ezzel kezdődött az ünnepünk. Bensőséges viszonyunkat úgy újítottam fel a fával, mint régi ismerőssel. Megállapítottam, hogy igazi óriás lett, jó érzéssel tapasztaltam újra, mennyire emlékeim része még mindig, mintha akkor éreztem volna a legközelibbnek magamhoz. S amikor ő kijött a templomból és hálás tekintettel indult felém, örült, hogy várom, így szóltam hozzá, mosolyogtam és fára mutattam: életem egyik társa, hű tanúm! S ő így válaszolt: az enyéme is, bizony...! Belém karolt és a belvárosban sétáltunk egy fél órácskát, vén paloták és ősi címerek között jártunk, melyek fénye már megkopott, dicsősége leáldozott...

Így jártunk a magunk „emberidejében”. Egyelőre nemigen tudok mit kezdeni a fogalommal, véletlen ötlet lenne? Érzem inkább, mint tudom, hogy mit jelentene! Van benne valami nemesen szép és méltóságos: emberidő! Emberhez méltó élet ideje. A téridő fogalma ismert, mely minden méretet és vonatkozást átfog, melyben élünk. Az emberidő tehát más lehetne, nem méretei vannak, hanem minősége! Mint a gyerekkornak vagy a fiatalságnak. De a férfikornak és az öregségnek is. Az emlékezés folytán már-már végtelen lehet, de nem lezárt a jövőt illetően sem, emlékünkhöz tovább élhet, műveink megmaradnak. Leginkább a valóságot, a természeti realitást jelenthetné, a biológiai minőséget, amelyben emberként élünk! Születünk, dolgozunk és meghalunk. De hát a háborúink, vethetnénk közbe, s a megalázó önkény és a szenvedés állapota? Ahogy Fábry mondja: ember az embertelenségben! Inkább ne bölcselkedjünk, eddig valós jelenségekről szóltunk! Nevezetesen a gesztenyefáról, mely meghalni készül. Bár közben rendezettebb lett a környezete, élettere csinosodott. Rendezték a parkot, nyírják a füvesített tér gyepét. Szürke márvánnyal borított kőkerettel vették körül a fák tövét, és a széles térsé-

geket kikövezték. Még a villamos is csendesebben jár körülötte. S a fa halni készül! Van ebben valami elgondolkodtató és... igen, titokzatos. A gesztenyefa végzete elemi rejtély... nem akartam, de leírom: végzetszerűség...!

Szándékára már tavaly felfigyeltem. Szándék, mondhatnánk, milyen értelemben lehet szándék a halál? Vasárnaponként már nem jártam a Notre-Dame elé, akit várhattam volna, eltávozott. S vele a fa is kikerült látókörömből, tűnni kezdett a közöny szürkességében. Már csak emlékek kötöttek hozzá, és azok is halványultak. Komor magányomban dac is lehetett ebben, már nem érdekelsz! Arra azonban felfigyeltem jártomban, hogy a múlt évben, nyár közepén, nagyon korán teljesen elhullatta leveleit, lombozata őszelőig elpusztult, és nem hozott termést. Véletlenül láttam meg, közben másra gondoltam, talán éppen váratlan magányom foglalkoztatott, s időbe telt, míg tudatosítottam meztelen ágait, csupasz koronáját. Döbbenetes látvány a körülötte tomboló zöld bujaságban! A díszfák, bár termést nem hoznak, diadalmasan kérkednek életerejükkel, míg az én óriásom vigasztalan téli látomásként hat közöttük, lepusztult élet, szálnalmas csódtömeg. Mi történik veled, testvér? S figyelni kezdtem sorvadását, mint telet át, kihajt-e tavasszal? Meghatározhatatlan érzés, valami nyugtalanító sejtelem fogott el miatta, aggódtam érte és szurkoltam neki, hogy túltegye magát nyavalyáján. Kívántam, hogy még éljen, hiszen tanúja életemnek, jószerével testvér!

Idén későn hajtott rügyeket, körülötte már a lomberdő, a fák erőszakosan és ujjongva éltek, nyár elején jártunk, amikor a gesztenye nyitott tenyérre emlékeztető levelei kifejlődtek. Aztán, mintha semmi baj nem lenne, buja koronát növesztett, már-már sűrűbbet és harsogóbbat, mint azelőtt, mégis rendellenesen viselkedett, mert nem virágzott. Bár késői ébredése részben magyarázta

ennek okát, mégis drámát sejtetett, melyben a fa él. Ám úgy véltem, semmi baj, nincs vész, átmeneti rendellenesség történhetett és minden rendbe jöhet még. Meg is feledkeztem róla ismét, elég volt a magam baja, élj, ahogy tudsz, testvér!

Szeptember vége felé döbbsentett meg ismét! De akkor nagyon. Szeszélyes nyárra szép ősz következett, tiszta, enyhe éjszakák és meleg, napfényes nappalok, ingujjban járnak a járókelők és ökörnál úszik a Duna felett. Valódi vénasszonyok nyara! A belváros felé indulva a Savoy sarkáról látom, hogy a gesztenyefa teljesen lombtalan. A többi között, zöldék még mind, lehangolóan beteges nyomorúság. Hozzásiettem, hogy jobban szemrevételezzem. Döbbsentes látványt nyújt közről. Csupasz koronája és védtelen ágai amúgy is siralmasan hatnak életvidám környezetében. Ám félelmetes, hogy ágai végén itt-ott fonnyadt és megsárgult, csenevész termés ül, vagy inkább sorvadozik, szájalmas sündisznócskák, megannyi nyomorult. De ami még hihetlenebb, körülöttük szinte len, fejletlen virágok nyílnak, szájalmasan fonnyadoznak, húsos száruk erőlködve felmagasodna, ám elgörsbül közben, kocsányos virágfejei bérán lelógnak, sosem láttam még szájalmasabb virágokat! Következő felfedezésem talán még döbbsentesebb. A virágtörzők és nyeszlett gyümölcsök egyetlen terebélyes ágon voltak, a fa legalsó ágán, amely kétméternyire a tövétől nőtt ki a hatalmas törzsből és egészen a korona csúcsáig magasodott. A törzs égnek tört, de már csupasz volt és halottnak tűnt, egyetlen ága ragaszkodott még görsösen az élethez, szájalmas igyekezettel. Olyan gondolatom támadt, hogy a fa ember lehetne, akit agyvérzés sújtott, szélütés bérította meg testét, de egyik keze életképes, mozdítani tudja s működik benne a megnyomorodott életerő, s ez az egyetlen kéz megtesz mindent, hogy az egész test létét

helyettesítse. Mintha a gesztenyefa nem adná meg magát, szembeszáll végzetével. Titkát nem tudtam megfejtetni, sem egykönnyen elviselni. Nem bírtam felfogni észszel, mi történik vele. Csak bensőmben éreztem némileg. Vastagabb a törzse, mint a társaié, óriás volta monumentális erőket sejtet, mégis mintha csupa kétségbeesés lenne. Aztán dacos és lekicsinylő gondolatom támadt, szégyenkeztem érte magamban, mintha elárulnám őt! Ilyen lehet a fák szenilitása? Vagy ez már az agónia? Mert ez nem normális, abszurd, mint minden, ami végzetszerű! Ha van „emberidő”, talán a fáknak is van idejük? Milyen lehet a „faidő”? Talán kozmikus természetű, okoskodtam, az emberidő mindenképp véges, de a fák ideje kozmikus természetű lehet!

Naponta látogatom a fát, mint egy nagybeteget, néha többször is. Ragaszkodik hitvány természetéhez, féltőn őrzi csenevész virágait. Egyébként mintha már halott lenne. Gyászos látvány élő közegében. Egy nap baltáikkal, fűrészszelvényekkel és ágzabáló gépeikkel megjelennek a városrendészeti vállalat emberei és nem marad utána más, csak néhány elhullajtott és ottfelejtett forgács a járdán és a gyep füvén. Nem várom azt a napot, de eljön, tudom...

GÁL SÁNDOR

Utórezgések

A diófák fölemelkednek a novemberi égboltra. A nyugati látóhatár felett a csupasz ágak óriási grafikája: égő-élő magasság, a befoghatatlan kiteljesedés. Valamire emlékeztet ez a délutáni égre írt költemény, de hogy mire, nem tudom felidézni magamban. Kettős csend emelkedik fölém az alkonyat szívéből.

* * *

A beszéd már gyakran elfáraszt. A gondolkodás soha.

* * *

„Ötven után – írja Márai 1951-ben –, ha visszagondolunk a nemiségre, egyféle tömegsírt látunk, amelyben lábak, karok és más testrészek hevernek. Az arc ebben az emlékkönyvben ritka.”

Úgy tűnik, valahányan más és másként emlékezünk. Mert például a múltból az arcok sugaras szépsége emelkedik ki időtlen ragyogással...

* * *

Sándor-nap. Kiköltöztem a lugas alá, mert a mai „időjárás-jelentés” hőmérsékleti rekordot jósol. (Amire ezt a mondatot leírtam, egy méhecske telepedett a tollamra, s most itt sétafikál az ujjaimon. Igen öreg „dolgozó” lehet, hiszen potroha egészen elfeketedett a télen, de: túlélte, együtt velem.

(Erről meg az jut eszembe, hogy valamikor az ötvenes évek elején nekem is volt „saját” méhészetem; talán három „család”, de ahogy elkeveredtem otthonról, az egész állomány elpusztult, nem volt, aki gondozza.)

Folytatnám, de a telet túlélő méhecske csak nem akar elröplülni az ujjaimról; így meg hogy írják?... Hanem most már szabad a pálya. Szóval Sándor-nap van, ami valaha otthon komoly családi ünnep volt. Amikor még hárman voltunk Sándorok – nagyapám, papa meg hát én –, apám muzsikus barátai Bátorkesziről már kora reggel átjöttek Búcsra Sándort köszönteni. Közülük Puppajra, a klarinétosra emlékszem a legjobban. Ült az otthoni lugas alatt levő asztal mellett, s cifrázta az egymást követő nótákat, közben ittak-ettek, ittunk, ettünk. S ahogy jöttek a szomszédok, rokonok, az udvar megtelt, akárha lakodalmat tartottunk volna. Pedig csak egy szürke hétköznapi volt – március 18-a. Uramisten, micsoda távolságok az időben! Hol van már öregapám s apám is... És Puppaj meg a többi muzsikusok! Mintha egy soha-nem-volt-világ emlékei rajzanának fel bennem és előttem. Az asztalon a fehér vászonabroszon a felszeletelt kolbász, füstölt szalonna, sült oldalas, kenyér, hagyma, kancsóban a vörösbor meg a poharakban is, s ahogy a márciusi napfényben lángot vet az üveg pohárban az ital-rubintgyűrű-csodák...

S most, ma? Az az egy szem idetévedt tavalyi méhecske sétál az asztalon, s bár volna koccintásra borom meg talán ok is a koccintásra, egy méhecskével lehet-e koccintani?!

Apám ha látná Sándor-napi magányomat, azt hihetné, hogy megfeledeztem a tisztességről...

* * *

Mostanában már – ez a „mostanában” öt-tíz évet jelent – rendszeresen hajnalban felébredek. Kint még sötét van, és csend, s ahogy derengeni kezd a magasság, megszólalnak a madarak; előbb csak egy félénk hang rebben, aztán egyre több csatlakozik hozzá, s amikor megpirosodik a felhők széle, már egész madárrajok vegyes kórusa lobog. Szeretem hallgatni a hajnalok szépséges ajándékát, ezt a lekottázhatatlan csodát, amely mindig ugyanaz, és mégis mindig más...

A tegnapi hajnal csodája azonban elmaradt. Felébredtem ugyan még pirkadat előtt, de a kinti derengés nem a madárhangok szépségét hozta el. Nem azt. Hanem valami mást.

Arra ébredtem fel, hogy *félek*.

Nem tudom a félelem okát, nem tudtam, mitől félek, s azt sem, hogy miért. Egyszerűen csak – féltem.

Tegnap hajnal óta próbálom megfejtetni e soha nem ismert, döbbenetes élmény okát-lényegét, de semmi elfogadható gondolat, érv nem mutatkozik. Gondolom, valami álombéli rettenetnek az ébrenlétbe átívelő folytatása lehet ez, csak hogy én igen ritkán álmodom – évente egyszer-kétszer –, s ha álmodom is, mindig ugyanazt: súlytalanul zuhanok-libegek valami két irányban mozgó térben, kellemes zsongást érzek, s ha felébredek is, a folytatás – immár éber állapotban – hasonlóan kellemes és derűt adó.

Most, miközben mindezt leírtam, arra gondoltam, hogy az ember – minden ember – tele van a létezés legtávolabbi, atavisztikus emlékeivel anélkül, hogy sejtjelme volna arról, amit benne évmilliók sűrítettek a lét emlékezetévé.

Nincsenek kivételek!

Csak az életünknek vannak kivételes pillanatai.

A természetben minden formának oka s célja van. Meg a színeknek is. A különbségeket mi emberek találtuk ki: van, ami tetszik, s mert tetszik, azt szépnek mondjuk, ami pedig ennek az ellenkezője, az számunkra rút, csúnya. Valójában azonban minden létező önmagában tökéletes. Ha fehér, attól, hogy fehér, ha vörös, attól, hogy vörös. És ugyanez vonatkozik a tulipánra vagy a bogáncskóróra; a bőfögő mocsárra s a sziklacsúcsokra is.

Csak akkor bizonytalanodok el, ha fajtámra gondolok: milyen korcs lett, hogy férfi férfit hág s nőtény nőtényt ölöl...

Hetekkel ezelőtt arról írtam, hogy ritkán álmodom, s hogy amit mégis álmodom, annak lényege szinte változatlan. Ezt az évtizedes álombéli „egyhangúságot” azonban nemrégiben megtörte egy döbbenetes horrorlátomás, amely egy számomra kedves, konkrét tájban „történt meg”. Ebben a „másik” álomvalóságban vadászni indultam, pontosan oda, ahová egyébként is gyakran kijárok. Szelíd dombhajlatok körbefogta völgy, amelynek nyugati szegélyét akácerdő zárja. Van itt egy magasles, amelyről beláthatók a Cserehát horhosai. Nos, álmomban e magasles felé igyekeztem a búzatarlón, amikor megjelent előttem egy keringő kutya-falka; mindenféle színű és fajtájú ebek, kicsik, nagyok, s száguldva-keringve üzték egymást. Amikor felkapaszkodtam a magaslesre, láttam – mit láttam! bámultam –, ahogy a búzatarlón folytatódik a vad hajsza. Némán, zajtalanul. Ekkor megtöltöttem a sörétes puskát, s amikor a falka a les alá ért, két ebet lelőttem a csapatból. Hanem amikor a kilőtt állatok

lövésém nyomán felbukfenceztek, hirtelen felmagasodtak, emberi formát öltöttek, hosszú, koromfekete, tógaszerű ruhájuk meglebbent a szélben, arcuk hófehéren világított a csuklya alatt, szemük helyén két fekete üreg, s libegve a búzatarló felett, elindultak felém, s egyre emelkedve közeledtek a magasleshez. S ahogy a kutyafalkából újabb ebeket terítettem le, ez az átváltozás folyamatosan megismétlődött. Nemsokára nyolc-tíz ilyen éjfeke-te alak úszott felém a levegőben, s úgy tűnt fel előttem, mintha valamit jelezni szeretnének, de mire szándékuk eljutott volna cselekvésig, hortelen semmivé foszlottak az alkonyatban. A tarlóról is eltűnt a vadul keringő kutyafalka, ugyanolyan titokzatos gyorsasággal, ahogy megjelentek...

Ebben az egész különös álomban elsősorban az volt az érdekes, hogy minden részletre pontosan emlékszem, másodjára, hogy olyan anyagszerű valóságként éltem meg, mint bármely hétköznapi eseményt. De mégis: hogy történhet meg valami bennem és velem, ami nem történt meg?!

Egyébként a minap jártam azon a valós tájon. A tél a magaslest egy kicsit megviselte ugyan, de áll, s az akác-erdő tele van étellel: készülődik a virágzásra.

* * *

Elfogadtuk az IDŐ ember által rögzített dimenzióját – de a mindenségidő dimenziója megegyezik-e ezzel?!

* * *

Az életnek két igazi nagy ajándéka van: az emlékezet és a felejtés folyamatos kegyelme.

* * *

Mindenki a maga korában él, és mindenki a maga korát éli.
A halál ettől időszerű.

* * *

Most már csak annyiból állnak a napok: lefekszel, felkelsz, lefekszel, felkelsz – ha felkelsz...

* * *

Hát nem elképesztő, hogy az emberiség kultúrájának megalapozói soha nem lehettek igazi részesei annak a csodának, amely munkájuk következtében az emberiséget a harmadik évezred magaslataira emelte?! Ha valami csoda folytán erre lehetőség nyílna, ugyan miként élnék meg mindazt, ami az emberi tudás következménye? Hogy kijutott az úrbe, s ha láthatnák, hogy mi feszül a piramisok és felhőkarcolók között.

Minden alkotó kudarca, hogy csak ember, vagyis halandó, s csak az alkotások halhatatlanok. Ellenben mostanra az emberi értelem elérkezett a saját földszámolásának a szakaszába. Már látható és érezhető e tragédia fináléja.

* * *

Kórház, hatodik emelet, nyolcas szoba, neurológia. Mióta ismét a „valóság” részeként érzékelem környezetemet, itt van újra a négy fehér falfelület. Az egyik mögött átszüremlő, szétroncsolt emberi hangok vagy inkább: alig érthető felhördülések:

„Ludé... Ludé... Pomožte... Hlava, moja hlava... Bože... ludé...”

(Emberek, emberek, segítsetek... A fejem, Istenem, a fejem... Emberek...)

Agyvérzés. Döbenten hallgatom a monoton, öntudatlan segélykérő hangokat.

Itt vonaglik előttem a huszadik század – egyetlen 96 éves ember testében. Reggel óta ez a huszadik század verődik a fülembé, tudatomba, az értelmembe, az ösztöneimbe.

Ez a fokozatosan halkuló és távolodó kozmikus „cantata”...

„Ludé pomožte...” Emberek segítsetek...

* * *

Viszafelé számlálni a jövőt: miként változik bennem a lesz voltta, és miként válik tapinthatóvá, ami csupán test nélküli lehetséges?!

Ami az én időmből beteljesedik, kinek az idejét gazdagítja?

* * *

Az eső nem szomorú és nem vidám. A villámlás és a mennydörgés jelzi a királyi magaslatok fenségét és méltóságát. A törvény feletti erő magányát!

* * *

Az öregség tudatosulása: nincs többé értelme bármit is tervezni. Nem azért, mintha nem volna mit tervezni, hanem azért, mert a tervek valóra váltására nincs sem elegendő erő, sem elegendő idő. Így hát a végkövetkeztetés, hogy ami megvalósíthatatlan, arra nem érdemes az embernek időt pazarolnia...

GRENDEL LAJOS

Rossz hírű hely

Délben, mielőtt pár napra elutazott volna, Krisztián még egyszer a lelkére kötötte, nehogy egy percet is késsen. Az olyan sznob helyen, mint a Petit Café, nagyon adnak a formákra. Aki minjárt az első alkalommal elkésik, annak hamar kiadják az útját. De korábban se menjen. Nem szabad elárulnia, hogy számára élet-halál kérdése a dolog. Mert ha ezt észreveszik, le fogják nézni és a legócskább, legalantasabb munkákat végeztetik majd el vele.

– Pontosnak lenni, könnyedén, de illedelmesen válaszolni. Nem túl hangosan, de nem is halkan. Hanem mindenképpen önérzetesen, de azért mégse túl önérzetesen. Jó benyomást kelteni. Most ez a legfontosabb – emelte föl a hangját Krisztián, aki még csak egy hete fogadta be őt, de máris úgy viselkedett, mintha a bátyja lenne.

Őt egy kicsit idegesítette Krisztián atyáskodása, de azért nem vette túlságosan zokon tőle. Hálás volt neki, nélküle akár éhen is halhatott volna. Krisztián itt született, itt nőtt fel, úgy ismerte ezt a nagy várost, akár a tenyerét. Halvány fogalma sem volt róla, milyen az gyerekotthonban fölnevelkedni, buta és durva nevelők keze alatt, valahol messze, Kelet-Szlovákiában, a világ végén.

Este hatkor még nem volt nagy forgalom a Petit Caféban. A pincérnő, aki tegnap olyan kedvesen kifaggatta és megígérte a közbenjárását, most nem volt szolgálatban. A télikabátját sem vette le, csupán kigombolta, mintha valóban csak az ő kedvéért ugrott volna be – egy pillanatra, hogy megbeszéljék a szerződés feltételeit. A bő télikabátban kevésbé volt feltűnő a kövérsége, mint a feszes pincérruhában. Az utcára néző nagy ablaknál ült,

közvetlenül a bejárat mellett, olyan mozdulatlanul és rezzenéstelen arccal, mint egy nagy, kitömött madár.

– Látom, kicsípted magad, Dávid – dorombolta kedvesen, mintha nem egy napja, hanem legalább tíz éve ismerné őt.

– Hoztam magammal fehér inget is.

– Helyes – mondta az asszony, s megkérdezte, mit hozasson neki. Ő némi töprengés után forró csokoládét rendelt, hogy legalább egy órácskára csillapítsa az éhségét. Az asszony kitalálhatta, hogy korog a gyomra, mert mindjárt süteményt is rendelt a csokoládéhoz. A tulajdonos felesége volt, erkölcsi tekintélyével legföljebb kilói tekintélye vetekedhetett. Ő eközben egy nejlonszatyorból előhúzta a frissen vasalt fehér inget, amelyet Krisztián ajándékozott neki, s olyan mozdulattal nyújtotta oda az asszonynak, mintha az valami becses, törekeny porcelánholmi volna. Az asszony tüzetesen megvizsgálta, négyzetmilliméterről négyzetmilliméterre, vajon nem bújik-e meg rajta parányi folt. Az ing makulátlanul tiszta volt.

– Majdnem vadonatúj – mondta Dávid.

– Látom – mondta az asszony, de az arca elkomorodott s egy kicsit megöregedett. Kihozták a csokoládét és a süteményt. – Beszéltem a férjemmel – mondta az asszony, s utána baljósan hosszú szünetet tartott.

Dávid kezében megmeregett a pohár.

– És?

– Rossz híreim vannak – mondta az asszony, s látni lehetett, magában megkönnyebbülten felsóhajtott, hogy ezt ilyen egyenesen, minden teketória nélkül kibökte.

– Nem vesz föl?

– Nem – mondta az asszony.

– De hiszen nem is látott, nem is beszélt velem. Ha legalább próbaidőre fölvenne. Tegnap maga azt mondta nekem, ne féljek, minden rendben lesz.

– Az tegnap volt – mondta az asszony ridegen, s mint-ha még egy kicsit meg is sértődött volna, hogy valaki, egy senki, emlékezni merészel arra, mit mondott ő tegnap. – Tegnap óta változott egy kicsit a helyzet.

– Mi változott tegnap óta? – kérdezte kétségbeesetten Dávid.

– Ha legalább volna iskolád, vagy legalább volna valami kis szakmai gyakorlatod – sápítózott az asszony. – Sajnos, nálunk mindig a férjemé az utolsó szó. Azt hiszem, túlbecsültem az erőmet, amikor tegnap megígértem neked, hogy...

– És ha van szakmai gyakorlatom? – vágott a szavába Dávid türelmetlenül, de nem támadó hangon.

– Akkor sem venne föl – mondta az asszony.

– Miért?

– Mert nem bízik benned – mondta az asszony.

– Miért nem bízik?

– Mert azt mondta, hogy *ő olyanokban* nem bízik.

– Milyenekben?

Az asszony elpirult.

– Azt mondta, tudja, hogy azok nem mind *olyanok*, de azért a legtöbbje, aki ilyen intézetben nőtt fel, az *olyan*, és ő nem fog kockáztatni, mert a Petit Café egy jó hírű hely.

Kint már egészen besötétedett, csípős szél fújt, s ez a haragot is gyorsan kifújta Dávidból. Már megbánta, hogy még csak el sem köszönt az asszonytól, végül is az nem volt az ellensége. De akkor már messze járt a Petit Cafétól, már más utcákban, más jó hírű helyek környékén ténfergett, s az Isten tudja, hová tartott. A belvárosnak ebben a fertályában se szeri, se száma nem volt a jó hírű helyeknek, amelyeken, Krisztián szerint, két rivális maffia osztozott meg, egyelőre békében, bár, megint csak a jól tájékozott Krisztián szerint, ez a béke törékenyebb még az ilyen október végi, hártavékony jégnél is.

Amikor a főposta robusztus épülete mögül kiért a Vársártérre, már azt is belátta, hogy a Petit Café tulajdonosának alapján véve igaza volt. Valahonnan bizonyára tudomást szerzett róla, hogy ült már lopásért. Persze, azért ez nem valószínű. Ha a Petit Café tulajdonosa szóba állt volna vele, talán bevallotta volna neki, hogy rovott múltú, meg hogy egy botlásból nem kell mindjárt messzemenő következtetéseket levonni. Persze, azért ez sem valószínű. Elhallgatta volna a dolgot. Meg abban sem volt biztos, nem botlik-e ő meg máskor is, ha a szükség ráviszi.

Ahogy ment kifelé a belvárosból, úgy ritkultak a jó hírű helyek. Villamosra szállt, aztán trolibuszra, végül leszállt egy rossz hírű hely előtt, ahol néhány napja egyszer járt már, a tulajdonossal is beszélt, s azzal váltak el, hogy talán visszajön még. A rossz hírű helyet Krisztián ajánlotta, pontosabban úgy hozta szóba, hogy nem ajánlja, illetve, csak a legvégső esetben. Mert ide lehet, hogy fölveszik, de azért nagy árat kellene fizetnie. „Undorító ára van” – így mondta Krisztián. „Gyomor kell hozzá. De ha megtetszel neki, nyert ügyed van” – mondta. A múltkori érdeklődése után Dávidnak az volt az érzése, hogy valószínűleg megtetszett a tulajdonosnak, s hogy ezek szerint valószínűleg nyert ügye van. Mint aki rengeteg pénzt nyer kártyán, s csak utólag derül ki, hogy a töménytelen bankó mind egy szálig hamis.

Ámde nem volt más választása. Az utolsó szalmaszál, gondolta háborgó gyomorral, amikor belépett a rossz hírű helyre, amely szakasztottan úgy nézett ki, mint akár-melyik jó hírű hely a belvárosban, csak hát ez egy rossz hírű hely volt. A tulajdonos a kisteremben verte a blattot borostás képű ivócimborák társaságában. Amikor találkozott a tekintetük, mosatlan tányérra emlékeztető ábrázata földerült. Dávid egész közel ment hozzá. Szemtelenül és kihívóan nézett a tulaj szeme közé.

– Éhes vagyok – vetette oda foghegyről.

Abban reménykedett, hogy a tiszteletlen viselkedésén felbőszülő tulajdonos menten kiteszi a szűrét. Ehelyett az történt, hogy a tulaj a vállára tette a szőrös mancsát, s nagyvonalúan azt mondta:

– A vendégem vagy.

Ezzel aztán jócskán leapasztotta Dávid reményét, hogy talán mégis valahogy megússza ezt az estét. A tulaj átkísérte a nagyobbik terembe, és leültette az ablak melletti üres asztalhoz.

– Szólok a Józsinak, hogy hozza az étlapot – mondta.

– Nem kell étlap.

A tulaj fölhúzta a szemöldökét, és kérdő pillantást vetett rá.

– Hanem mi kell?

– Mindenből a legjobb – mondta Dávid. – Ha már egyszer a vendége vagyok.

A tulajdonos halkán füttyentett.

– A nemjóját – motyogta a bajsza alatt.

– És valami jóféle vörösbort – folytatta Dávid még az előbbinél is impertinensebb hangon, de a férfi most sem mutatott hajlandóságot a megsértődésre.

– Kékfrankos megfelel?

– Megfelel – mondta Dávid. – Egy egész üveggel kérek.

Józsi, a pincér, ott állt két lépésre a tulajdonos háta mögött, és csak ámult-bámult, mintha ez a szakadt fiatalember, aki a főnökét kommandírozza, maga az álruhás welszi herceg lenne.

– Na jó. Egyél, aztán megbeszéljük a részleteket. Akár már holnap is munkába állhatsz – mondta a tulaj, és visszament a sötét képű cimborái közé.

Dávid körbepillantott, s megállapította, hogy a rossz hírű helyen csupa jól öltözött és kifogástalan modorú

hölgy és úr vacsorázik, s oda se nekik, hogy egy rossz hírű helyen tartózkodnak. A rossz hírű hely nem azért volt rossz hírű hely, mert minden este megkéseltek valakit vagy ellopták a vendégek kalapját, hanem mert rossz hírű emberek működtették, csakúgy, mint a jó hírű helyeket a belvárosban. Ám a jó hírű helyeket működtető rossz hírű embereknek több pénzük volt és nagyobb befolyásuk meg összeköttetések magasabb helyeken, s kültelki konkurenciájukat megpróbálták befektíteni és kiszorítani a piacról.

Dávid torkán nehezen mentek le a falatok, pedig éhes volt, mint egy kóbor kutya. De ha arra gondolt, hogy mi vár még rá ma éjszaka, összeszorult a gyomra. A forgatókönyvet, Krisztiánnak köszönhetően, ismerte már. Védte a bort, hogy ha majd *arra* kerül a sor, minél tompább legyen.

– Hát akkor térjünk a tárgyra – mondta a tulaj, amikor megunta a kártyapartit.

– Jó – mondta Dávid, s talán a bortól, de még inkább az izgalomtól, szaporán vert a szíve.

– De ne itt – mondta a férfi. – Elviszlek hozzám, ott nyugodtan beszélgethetünk.

A kocsiban, melynek márkáját a sötétben nem tudtam megállapítani, a hátsó ülésre telepedett, hiába unszolta, hiába könyörgött szinte a tulaj, hogy üljön bátran csak mellé. Mintha ez ugyan, a következő órák felől nézve, számított volna valamit. Dávidban nőtt a feszültség, mozgó börtönben érezte magát, amelyből ha kiszáll, akkor is csak börtönfalak veszik körül. Fényeivel, esti nyüzsgésével és forgalmával a város is börtönként záródott köré, ahová ráadásul önként vonult be, mert már nem volt más választása. Lidérces álomba csöppent. Ma az otromba, megalázó valóság lett lidérces álommá. Csapdába került. Összeszorította a fogát, de belül nyü-

szített. Nem tudott másra gondolni, mint arra, hogy hamarosan olyasmi fog történni vele, ami még soha, s aminek az emléke évtizedek múlva is égetni fogja. Húzta, vont a nyomasztó álm egyre mélyebbre, valami fekete mocsár felé.

A rossz hírű hely tulajdonosa jó hírű helyen lakott, fenn a hegyen, egy emeletes villa földszintjén. Ő is elszótlanodott, s csak az út végén kérdezte meg:

– Van hol laknod?

– Van – mondta Dávid.

– Hozzám költözhetsz, ha akarsz. Van nálam hely elég – mondta a tulaj.

– Nem szükséges.

Ez nem volt igaz, Krisztián szeretett volna már megszabadulni tőle, de Dávid úgy gondolta, akkor már inkább az utcára, mint ide.

Odabent kellemes meleg volt. A tulaj körbevezette a lakásban, majd a konyhában ültette le. Ilyen hát a pokol... Finom holmikkal és luxuscikkekkel felszerelve. Szakasztottan olyan, mint a mennyország, az a jó hírű hely Istenkével meg az angyalokkal. Csak hát ez itt mégsem a mennyország, hanem annak csupán alvilági mása, benne a szőrös mancsú, nyájas modorú, gátlástalan Ördöggel, aki olyan izgatottan tüsténkedik most körülötte, mint valami begerjedt fajdkakas.

Az övé leszek, gondolta Dávid. Az Ördögé. Méghozzá a saját elhatározásomból.

– Vécére nem kell menned? – kérdezte az Ördög.

– Nem.

– Biztos vagy benne?

Dávid bólintott.

– Hát jó – mondta az Ördög. – Te akarsz elsőnek zuhanyozni, vagy menjek én?

– Menjen maga – mondta Dávid.

– Jó. Azért te is levetkőzhetsz közben.

S az Ördög már hámozta is le magáról a gönceit. Nem csak a melle, a háta is szőrös volt, szőrzete fekete pázsitként terült szét a nyakától a derekáig, ahogy az egy Ördöghöz illik. Aztán hamarosan eltűnt a fürdőszoba illatos mélyében.

Dávid egy darabig moccanatlanul ült a konyhaszéken. Behunyta a szemét, de akkor egy másik pokolnak, a gyerekotthonnak a képei kezdtek kísérteni. Sehonnan nem nyílt kijárat a világból.

Inkább kinyitotta a szemét. S akkor megpillantotta a konyhakést a kredenc lapján. Szép, fanyelű, húsz centiméter hosszú konyhakés volt. Dávid megbabonázva meredt rá, s azonnal úgy érezte, találkozása a konyhakéssel sorsszerű. Mi több, végzetszerű. Mint Rómeó és Júlia találkozása. Mint a villám találkozása egy magányos fa koronájával. Mint a két égitest találkozása a végtelen űrben. Egyszerűen nem tudta levenni szemét a késről.

Pedig már kicsapódott a fürdőszoba ajtaja, s kicamogott mögüle az Ördög, immár mezítláb és házi köntösben.

– Na mi van? – kérdezte a türelmetlenségtől kissé nyers hangon, miközben a konyhai lámpa egy vékony fénysugara megvillant a kés pengéjén.

GUBO SÁNDOR

A visszajövők

Mihelyst felértünk a dombra, feszengeni kezdtem, és az se segített, hogy az arcomba nevetett és ujjával piszkálódón megbökte karomat. Máskor felkaptam volna, röhögve azon, ahogy visítozik, de akkor semmihez sem volt kedvem: sem hozzá, sem a zöldes domboldalhoz, sem a fűszagú levegőhöz.

– Te olyan vagy, mint aki egyik napról a másikra megöregedett – csóválta a fejét, miközben néhány lépésre lemaradt, hogy megfigyelhessen valamit a földön.

– Fáradt vagyok – homlokom száraz volt a tenyerem alatt. – Most igazán tarthatnád a szád egy darabig!

Megrebbentette vállát, szeme alázatos beleegyezést küldött felém, én meg utáltam, hogy megint megsajnálom, az lett volna a legjobb, ha máshol vagyok.

– Lóhere! – kuncogva lehajolt, belecirógatott az élénkzöld gomolyba. Először azt gondoltam, valamit talált a gazban, azért mosolyog olyan meghitten.

– Őszintén csodállak – mondtam szikáran. Hadd érezze, mennyire nem gondolom komolyan. – Mintha semmi se jutna eszedbe. Mintha hopp, el is felejtettél volna mindenkit. Mondjad csak, hogy a jó úristenbe, hogy nem borzaszt ez a hely?

Akkorra már leguggolt – szerintem tényleg keresett valamit a pici szárazak között –, mikor azonban rákiáltottam, felemelte a fejét. Sötét, fénytelen haja apró gubancokban fodrozódott.

– Mi a baj? Miért haragszol rám?

Nagyon szerettem nyugodt hangját. Tényleg. Talán ezt szerettem rajta a legjobban. Tán nem. De akárhogy is volt, néha dühített rendíthetlensége.

– Hát a szentségit neki, úgy rohantunk el innen félálomban, hogy ide soha nem jövünk vissza... Azt mondtad, többet nem akarod látni ezt a helyet. Na, már rémlik? Bertrais meg Jacopo... Jó, istenfélő emberek nyírták ki őket. Ha kíváncsi vagy, hát láttam is, hogyan. Menekültek a lovasok elől. Csak nem volt annyi szerencsájük, mint nekünk.

Szomorúbb lett: kékesszürke szeme mintha teljesen elszürkült volna.

– Nem akartam visszajönni ide. Semmikor. Ez igaz.

– Valahogy mégis itt vagyunk... – kezdtem szánni, és ez valamelyest elfeledtette velem, hogy haragszom rá.

– Én már alig emlékszem. Olyan, mint egy dolog, ami-re gondoltam, de nem történt meg... – mintha elérzékenyült volna. – Szinte semmire sem emlékszem. Csak arra, hogy félttem és nagyon álmos voltam...

Nekem azért cseppet több maradt vissza belőle. Imit-amott egy ócska ruhás, megszaggatott hulla a domboldalon. Sötét foltok a félig kitaposott fűvön. Meg hogy jöttek a lovasok.

– Tudom, hogy féltél, de ki nem félt volna?

– A karomra tette kezét lassú, zavarodott mozdulattal. – Jó, hogy féltél. Nagyon jó.

Ránéztem, azon voltam, hogy magamhoz húzom, aztán meggondoltam magam. Letépett egy kis virágot, az ujja köré csavarta.

– Virágocska! – bökte meg az apró szíromfejet. Jókedű lett.

Messzebb az ég alján szürkés felhők gyülekeztek: vihar lesz. Az előttünk öblösödő keskeny völgy mintha kisebb lett volna, mint akkor: mi több, az egész vidék mint-

ha zsugorodott volna. És üres volt. Fű, virágok, dongó rovarok. Rajtunk kívül sehol egy ember. Már kezdett jól menni minden. Messze az otthontól, mindenkitől, aki lefogta a kezem. Akiket gyűlölök, halottak vagy távol vannak. Csak ide nem kellett volna jönnöm. Hülye voltam, hogy hallgattam rá.

A vállamra csúsztatta kezét. Sejtettem, hogy nyugtalanítom. Így jó.

– Mit vagy ilyen? Mit gondolkodsz nem létező dolgokon?

– Mi az, hogy nem létező? – pofon akartam csapni hirtelen szemtelenségéért. – Meghalt mindenkid, te meg azt mondod, nem létező?

– Igen – rebegte –, meghaltak. De az régen volt. Már semmi sincs belőle. Ha rimánkodnék utánuk, azzal még nem tisztelném őket. Akire szükségem van, nem halt meg.

Akkor már tényleg meg akartam ütni, de aztán belém vágott: igaza van. Hát ez nem igaz. Nem tudtam felelni, és gyűlöltem, hogy olyan hirtelen vagyok. Többször is nekifogtam, de egy szót se tudtam kinyomni magamból. Legyőzött.

– Ez már egy más hely. Nézd, a romok teljesen eltűntek. Semmi se maradt itt! – kétségbeesve próbált meggyőzni, a domboldal felé mutogatva.

Valami volt bene. A fű kicsit érettebb, beszórva virágfejekkel, mintha sose lettek volna itt azok a bódék és a száraz kazlak. Csak a halott arcok néztek még valahonnan a pázsit alól. Mindent megtettek, hogy ne felejsék el őket. Letépegettem néhány apró gyomot, összefogtam őket, és csiklandozni kezdtem az orra alatt a csokorral.

– Jaj! – elkapta a fejét, csapkodni kezdte a kezem. – Ne csináld. Tudod, hogy csiklandós vagyok, úgyhogy hagyjál.

Máskor még inkább rátámadtam volna, de most nem volt türelmem. Visszahúztam a kezem. A csokor lepotyánt a lábujjaihoz. Kinyújtottam a lábam: a hosszú gyaloglás kifárasztott, és ezt csak most vettem észre. Ő nem tudta, mivel járjon a kedvemben. Ujjaival gyengén megnyomogatta ideges görcsben feszülő vállamat. Fárasztott a gyengeség; azt hiszem, a magamfajta csürhének – igen, így nevezi az ápoltabbja – néha szüksége van erőszakra, vadságra. Ritkán, de olykor hiányzik. Hogy levegye a kezét, hanyatt dőltem, tagjaim nyújtózkodva a földnek nyomtam, szívtam a növényes szellőt. Egy apró bogár csiklandozta lábaival az arcom: nem zavartam el.

Teljes csendben volt, ez kicsit megzavart. Felnéztem. Ott volt még: tanácstalan mélasággal bambult rám, haja arcába lógott. Mosolyognom kellett.

– Ne nézz. Lehet, hogy nem is dühítettél fel annyira, mint gondolod. Biztos nem. Ha például becsukom a szemem...

Akkor bizony szinte megcsiklandott a hűvös szellőt legyűrni igyekvő napmeleg. A körös-körül nyüzsgő dongás meg egy vijjogó madár valahol fönn... most ébredek föl, és ott leszek a város mögött, ahol a tavak vannak, öreg fák fognak bámulni a méla tízéves fiúra, aki azt álmodta, hogy már meglelt férfiként megtér a párjával egy olyan helyre, melyről megfogadta: a levegőjét se szívja többet. Sánta egy gondolat, biztos az ő okvetetlenkedései rakták a fejembe.

– ... van?

– Tessék? – kérdeztem. Észre se vettem, hogy beszél. Vagyis hallottam valamit, de annyira természetesnek vettem, hogy magának mormog, hogy meg se próbáltam ráfigyelni. Lehet, hogy hiba, de ez van: ha sikerül kellemtelenül meglepnie, kegyetlenül konok vagyok vele. Ta-

lán mert nem tudom megütni. De neki mindegy. Azt gondolom, az se venné el a kedvét. Akkor se sírna. És ez... ez azért jó. Más nőt el se tudnék viselni. Ha nem is közlöm magammal, kell.

– Még egyszer mondd, utoljára – kértem, mert másodszorra se tudtam ráfigyelni.

– Hihetetlen vagy! – nevetett. – Az ember azt hinné, hogy egy ilyen szőrös barbár csak verekedik meg szlopál, közben meg annyi gondolat küzd a fejében, hogy csak harmadszorra tud figyelni. Csak azt kérdeztem, mi van, ha becsukod a szemed?

Elkaptam a kezét, magam felé húztam.

– Mit csinálsz? Nem erről beszéltünk...

– Ez végül is nem baj. Vagyishogy mindegy, miről beszéltünk. Akkor is csak egyvalamihez van kedvem...

– Ocsmány dög! – hangosan kacagott, néhányszor mellbe vágott. – Mégiscsak barbár vagy! Én meg azt hittem, okos dolgokon gondolkodsz...

Okos dolgok, az... lerántottam a fűbe, ráfordultam, bal karomat benyomtam a feje alá, beleszántottam a hajába, mardosni-nyalogatni kezdtem a nyakát meg az állát. A szoknyát ráérünk feltolni. Addig játszunk egyet. Egy ideig még észleltem fülemből csapongó kuncogását, bőre kesernyés ízét. Aztán mintha enyhén dobogni kezdett volna a kezem alatt a föld. Mint egy gyors, ijedt, gyenge szív. Akkor... Az eső épp elállt, hajnalodott, tudom. A fáklyák lobogtak. Csodálkozás. „Ilyenkor, itt?” Két mérges-gúnyos, világoskék pillantás néz fentről. „Mondtam, hogy még beszélgetünk, te lovakkal baszó parasztgyerek! Dúljátok szét ezt a mocskot! Fölégetni az egész sátáni szemétdombot!” Rövid diadalérzet volt, mikor lerántottam a lóról, és arccal a sárba esett. Égett minden. A lovasok nőket vittek. A sár vörös volt. Bertrais. Szeretetteljes, dundi arcú fiú. Lehányta a lá-

bát, sírt. A pajták felé akart menni, de az a kékszemű utolérte. Okádva halt meg, istenem, mint egy disznó. Egy halott öregasszony égett a szalmaboglyákon. Meg Jacopo ordítása, mikor utolérték a lovasok. Erre emlékszem. Nem védekeztem, nem akartam segíteni se. Csak egyvalakit kerestem, hogy átkapjam a derekát, felemeljem és tűnjek vele a jó fenébe. Akkor aztán kereshet az a kék szemű ifjonc. Hogy is hívták... nem tudom. Nem volt rossz ember, csak elvakult.

– Mi van? – nevetett, felébresztve. – Mintha valahogy lohadna a lelkesedés, uram!

– Dehogysis! – mosolyogtam rá, belebambulva a szemébe. Sok kicsi kékes és halványszürke szilánk – meg mintha valamicske zöld is lenne. Szembogara fel-le ugrott, mint a megijesztett állat. Szép. Mennyire hogy az.

– Most mi történt? – teste ismét feszengeni kezdett, de nem úgy, mint akkor, mikor megrohantam. Mint aki szabadulni szeretne. És aztán a messzeségben, épp csak észlelhetően én is meghallottam a paták dobogását.

– Ő? Az a barátod? Aki meg akart ölni minket? – kérdezte, remegett.

– Nem lehet – mondtam. – Egy utazó.

– Egy utazó...

Egy utazó. Más nem lehet. Ráhajoltam a szájára, hogy ne legyen ideje ellenvetésre. Utazó. Valahogy viszont, mint egy sásban bújó vékony mérges kígyó, ott kúszott fejemben egy bizonytalan gondolat. A kék szemű vitéz. A barátom. Hát visszatért ő is.

HOGYA GYÖRGY

Józsika és a kövek

Hát persze, hogy nem értheted, miről beszélek! Képtelenség is lenne ezt megmagyarázni mindazok után, hogy eddig senki semmit sem tudott elfogadhatóan megmagyarázni. Sem Kant az antinómiáival, sem Goethe a borostyánba zárt rovarjaival, sem Tagore a bódító rózsailatával, és persze én sem a hülye kövemmel.

Mármint a vesekövemmel...

De azért elmondom. Egyrészt, mert nem elég, ha egy író csak tisztességgel megfigyeli az igazságot, néha tennie is kell valamit érte, másrészt pedig nagy bűn lenne az igazság elhallgatása... Készülj fel tehát egy nagy szellem megnyilatkozására, amely talán egy készülő mű kontúrajait tárja elé!

Akkor, vasárnap délután épp lehangolt voltam, mint egy kultúrház zongorája, s egyik írásom felett meditáltam, mikor kibírhatatlan fájdalom jelentkezett a derekamban. (Hátul, balra a bordák alatt, meghatározhatatlanul szétáradó, gyilkos fájdalom.) Mint említetem, egy írásomat javígtattam, s épp megszületett bennem az elhatározás, hogy szakítok a külföldi irodalmaktól való függőségemmel, és a hazai életet fogom megmutatni, sőt mi több, átélni! (Ehhez a felismeréshez nem kismértékben a jó öreg Andre Chenier enjambement-ja vezetett el; bosszankodva kellett elismernem, hogy az a bizonyos enjambement nem volt elég ahhoz, hogy „feldobja” az említett – egyébként kitűnő – írásomat.) Hazai veretű, a „kisszerű” valóságot megmutatni tudó irodalomra van szükség! – fogalmazódott meg bennem lassan a gondolat. Ugyanakkor be kellett látnom, hogy hiányosságok mu-

tatkoznak társadalmi valóságismeretem terén, s talán az írói megélés aranyfedezetét is gyarapítanom kellene. Így, bár más halandó talán panaszkodott volna, én, igazi alkotóként, bíztam abban, hogy a hirtelen jelentkező kín, a fájdalom és a szenvedés segít majd megszűlni az ÚJ ÍRÁST, amely méltó választ ad az intellektuális semmittevők irodalmi kávéházakban folytatott vitáira és sikertelen próbálkozásaira. Csak a fájdalom és a szenvedés képes „hasznos” munkára serkenteni a művészt! Olykor persze – mint az adott estben is – számolni kell az egyetemes biológia törvényeivel is, amelyek közül a kedvencem ez: az élő rendszer – bármilyenek legyenek is a környezeti feltételek – annak az egyensúlynak a bekövetkezte ellen irányul, amelynek az adott környezetben és az adott rendszer kezdeti állapota alapján fel kellene lépnie. Csak nézel, mi? Pedig pontosan így van! Számomra a kő jelentkezése épp ennek az említett egyensúlyi rendszernek a felborítását jelentette, s így az én vesefájdalmaim sokkal hasznosabbnak tűntek az alkotás szempontjából, mint az elégedett szemlélődés. Hiába csóválod a fejed, az erudíció és a műveltség elengedhetetlen feltétele az írásnak – miként, mint mondtam volt, a fájdalom és a kín is –, de hát margaritas ante porcos!

Persze, befeküdtem a kórházba! (Itt most ugrottam egy kicsit.)

Hárman voltunk a szobán, három nemzetiség képviselői. Rögtön az ajtó melletti ágyon egy zsidó fiú ült, akinek az oldalából egy műanyag cső lógott ki a végén egy zacskóval, amelyben meglehetősen gyanús anyag sötétlett. Mint később kiderült, nagyszerű táncos, több versenyt is megnyert. Középen a szlovák középréteg középkorú képviselője feküdt, szintén vesekővel, s a kisebbik rosszat választotta, amikor velem, a magyarral beszélgetett. Én az ablakhoz kerültem.

Életemben nem éreztem magam száanalomra méltóbbnak, mint akkoriban, mikor éjszakánként a fájdalom okozta hosszan tartó hányásoktól kísérve kilókat adtam le a súlyomból. Eleinte a nővérek – pusztán jóindulatból – az előírtnál gyakrabban adtak fájdalomcsillapító injekciókat a meggyötört testembe, amitől aztán bedeliráltam és hallucinációim lettek. Juhé! A fáradtságtól már aludnom kellett volna, de kényszerképzetek rohantak meg, és hol folytatásos tévéfilmek forgatókönyveit írtam örült gyorsasággal, hol pedig kábítószeresek képzelgéseéhez méltó állóképek cserélődtek az agyamban. Micsoda kaland! Nos, ha igaza van Jungnak, hogy az álmok olyan szellemből fakadnak, amely nem egészen emberi, hanem egy leheletnyi természet is van benne, akkor én nagyon közel kerültem a természet egyszerű-bonyolult voltaához. Ám vigasztalt a tudat, hogy csak a fájdalom és gyönyör kiszámíthatatlan mélysége és ritmusa adhatja meg az életnek a magasabb intenzitás lehetőségét!

Talán egy hét is eltelt, míg a kő – az én követem! – helyet talált magának, stabilizálódott, és úgy-ahogy járni engedett. A járásra egyébként is rákényszerültem néha, amikor ellenőrzés céljából röntgenezni küldtek.

Hát kérlek, ezt el kell mondanom! (Mert vajon mi lehet fontosabb, mint az emberi lélek érdekességei?) Volt ott egy nő, mit nő, egy molett, egybeszabott lélek, az a típus, aki teljesen érzéketlen a férfiak – és művészek, köztük az írók! – szenvedése iránt. Kivétel nélkül hipochondernek tart bennünket, és az összes bajainkat felitátná a zsebkendőjével. Tudtam, hogy egy rémnovellámban, amelynek témája minden bizonnyal a bosszúállás lesz, s Rhodope fagyos csúcsain játszódik (hiába na, nehéz szabadulni a külföldi irodalomtól!), ennek a nővérnek komoly szerep jut majd. (Persze ezen még gondolkodnom kell.) Látszott rajta, hogy addig röntgenezne, míg enyhén

foszforeszkáló dísz tárggyá nem válnék. Amint a követem megmozdult, máris mennem kellett újabb felvételre. Még arra az enyhén humán jellegű kérdésemre sem volt hajlandó válaszolni, hogy ugyan mennyi a megengedett adag Röntgen úr sugaraiból? Nem baj, egyszer te is idejutsz, gondoltam magamban elszántan, miközben sokadszor másztam fel a hideg asztalra, s igyekeztem úgy viszatartani a levegőt, hogy azért ne szellentsek. Mi tagadás, gyenge voltam még, s csak azért nem eresztettem az orra alá, hogy ezt a gyengeségemet leplezzem. (Ennek szerezzek örömet?)

Udvarias modorom egyébként már sok kellemetlenséget szerzett nekem. A szomszéd szobából egy öreg fazon kinézett magának, és kedves mosolyomat félreértve atyai jó tanácsokkal kezdett ostromolni. Már többször feküdt benn, óriási számnak számított a szakmában. Mindent tudott, s neki köszönhetően óriási lépéseket tettem a diagnosztizálás, vesekőkezelés, urológiai vizsgálatok terén. Mivel más dolgom és lehetőségem nemigen volt, lelkesen hallgattam az öreget, s csak akkor kezdtem aggódni, amikor – hosszú évek tapasztalatával felvértezve – különböző „*alaposabb*” kivizsgálásokat kezdett emlegetni. „Érdekes, hogy magának még nem csináltak prosztatavizsgálatot” – kezdte. „Miért, kellene?” – hüledeztem a váratlan támadástól. „Hát persze! Azzal kellett kezdeni! Majd szólok a főorvosnak, régen ismerem.” No lám! Az öreg megtalálta bennem azt a kisfiút, aki tart attól, és szégyelli, ha a végbelében turkálnak. Író lelkem azonban, amely sikeresen ostromolta az irodalom és a valóság között húzódó akadályokat, azonnal tudta, mit kell tennie. Kedvesen meggyőztem, hogy legyengült fizikumomra való tekintettel halassza el a közvetítést, majd miután megfogadtam, hogy abban a hátralévő időben, amit itt kell eltöltenem, kevésbé leszek barátkozó, úgy

döntöttem, elfoglalom valamivel az öreget. Talán ha más – életszerű – események kötik le, kevesebb ideje lesz velem foglalkozni.

Nem is tudom, miképpen, de – talán már másnap – elromlott a férfitécé. Képzeld el, hogy elmész nagyvécére, dolgoz végeztével felállsz, lehúzod a fogantyút, és az egész művet, kábé tíz liter vízzel felhígítva, visszakapod! Nem tudom, hogy történt (bár egy osztály folyosóján igazán nem nehéz kifigyelni, ki mikor jár vécére), és a műszaki dolgok sem igazán érdekelnek (csak ha a mű hitelessége megkívánja!), de valóban kellemetlen dolog lehetett. Emlékszem, a kisöreg valódi megrázkódtatással ment panaszkodni. Persze miután lezuhanyozott. Mert, bizony, gyakran hiányzik az íróból a valóság szeretete és a mély megindultság. Ebből kifolyólag a realisták nem igazán realisták, s az újítók sem igazán újítók.

Ezzel együtt úgy gondoltam, sikerült kellően elterelni a figyelmét az én prosztatavizsgálatomról. Ettől kezdve ugyanis rendszeresen a főnövért ostromolta, mikor hívnak már szerelőt. (Igaz, hogy ezek után – a hivatalos tiltás ellenére – hajnalonként a gyerekvécére kellett átjárnom, de ezzel együtt megérte.) Hiába, a fejlődés maraddandóságának *conditio sine qua non*-ja az egyéni túlzás!!!

Szóval zajlott az élet, és én már nagyobb sétákra is kimerészkedtem. Eleinte egy elhagyatott lépcsőfordulóban a lépcsőről ugráltam, állítólag segít a követ lejjebb juttatni (bár tudtam, hogy a végső csata nem így fog eldőlni), majd a kórház parkjába mentem sétálni. A kő – melynek hála egy új írói kaland részese lettem – egyre inkább kezdett érdekelni. Popper Péter minden bizonnyal egy egész könyvet írt volna róla, én beértem azzal, hogy koncentrációs gyakorlat témájaként kezeltem, s igyekeztem felfedni a gondolati hátterét...(Erről majd később.)

Átvágtam (vigyázz, írói túlzás!) a parkon, mert mindig adok a megérzéseimre, s valami azt súgta, hogy történni fog valami.

S akkor, bizony, meglegyintett valami. Halvány érintés lehetett, de egy pillanatra úgy éreztem, szinkronba kerültem a helyzettel, a pillanattal, s magával az eseménnyel, azzal, hogy ott vagyok! Az ember ugye általában utólag értelmez helyzeteket, utólag jön rá, mit kellett volna mondania, tennie satöbbi. Ez a pillanat azonban maga volt a felismerés! Láttam magam a kórház parkjában, s mintegy megvilágosodott elmével felülemelkedtem a jeleneten, le tudtam írni a környezetemet, saját magamat, érzéseimet, még a főépület földszinti büféjének illatai és moraja is belefértek a képbe.

Ekkor jelent meg Béla.

Bélát gyermekkorom, pontosabban tinédzserkorom óta nem láttam, s csak annyit tudtam róla, hogy nagyon jó barátja volt az egyik unokatestvéremnek, akit egyszerűen csak Józsikának hívtunk. Így is volt. Az obligát udvariassági kérdések után rá is kérdezett: – Tudod, mi történt Józsikával?

Mondanom sem kell, méltatlanul megalázónak éreztem, hogy az én nagy fájdalommal mellett, pontosabban azt mellőzve, egy réges-rég nem látott rokonomról beszélgessek. Tudja ez a Béla, mi az a vesekő?? Félreértette értetlenségemet, és rákérdezett: – De hiszen neked, ha nem tévedek, ugye, rokonod is.

Hát persze hogy rokonom – még ha távoli is –, de most itt állok szinte a testi megsemmisülés szélén, egy óriási írói kaland kellős közepén és egy olyan rokonomra emlékezzek, akit gyermekkorom óta nem is láttam?! Tudtam, hogy fiatal fiú létére állandóan női játékokat játszott, női ruhákba bújt, kecses mozdulatait pedig mintha kínai teáscsészékről leste volna el. Ám később

megszakadt a kapcsolatunk, ami azt jelenti, hogy még csak nem is láttam, s csupán hallomásból tudtam meg róla ezt-azt.

Felköltözött a fővárosba, ahol a nagynénje intézett neki albérletet. Arra az albérletre a nagynénjének fáj a foga, és úgy is egyeztek meg, hogy ha az öreg főbérelő meghal, akkor a nagynéniék költöznek a négyszobás lakásba. Addig legyen ott a Józsika. A meglepetés akkor következett be, mikor az öreg halála után kiderült, hogy Józsika bizony magára íratta a négyszobás lakást, és hallani sem akar róla, hogy a nagynéni férjével és két gyerekével odaköltözzön a kétszobás lakásából. Ekkor kiborult a bili, a nagynéni kikiabálta, hogy Józsika buzi! Józsikát ez továbbra sem zavarta, megtartotta a lakást, vendégeket fogadott – főleg németeket –, és élte világát. Talán túl jól is élt. De mit akarhat vele most ez a Béla? – néztem rá kíváncsian.

– Jóban voltam vele – mondja picit elpirulva, és én – hála határtalan írói képzelőerőmnek – azonnal megértettem, hogy ez mit jelent...

– Nagyon jóban voltunk – hangsúlyozta, és én ettől valahogy közelebb kerültem a történelmi fejlődés minden immoralitásához.

Fájdalmasan mosolygott, és irigykedve gondoltam arra, bárcsak nekem is ez lenne a legnagyobb fájdalmam... De mi az, hogy voltunk? Mit jelentsen ez a múlt idő?

– Miért beszélsz múlt időben? – kérdezem aprókat nyögve, nem leplezve, hogy közben más megpróbáltatásokkal is férfiasan szembe kell néznem.

– Hát nem tudod? – kérdezett vissza.

– Mit kellene tudnom? – pislogtam gyanakodva.

– Józsika meghalt – mondta.

– Felvontam szemöldököm, valahogy úgy, ahogy Simon Templar tette, ha galád cselszövéssel találta magát

szemben. A hír nem rázott meg igazán. Nem álltunk mi *annyira* közel, hogy most megsirassam, de illendőségből azért mégiscsak együttérzést míméltem.

– Hogy történt? – kérdeztem végül.

– Nem tudni – vonta meg a vállát. – Meztelenül találta meg a lakásában. Az ágyon feküdt, egy kővel a szívéen.

– Egy kővel? – kérdeztem értetlenül. – ...milyen kővel? – kérdeztem aztán olyan hangsúllyal, mintha ez fontos információ lenne.

– Valami kristály volt. Olyan, amit gyógyításhoz használnak.

– Miféle gyógyításhoz? – értetlenkedtem.

– Hát tudod! Vannak természetgyógyászok, akik használnak ilyesmit...

– Józsika mint természetgyógyász? Nem, ezt nem tudom elhinni.

– Nem ő... de, mondjuk, egy barátja...

– Ja, igen, igen,...– helyeseltam rögtön, mert ekkora már tökéletesen sikerült lefordítanom jelrendszerüket.

– Bár itt lenne egy természetgyógyász! – sóhajtottam fel, és amúgy öregemberesen megfogtam sajtó bal vesémet.

– Itt orvosok vannak... – mondta finoman mosolyogva.

Lesújtóan néztem rá, és nem szóltam semmit, ezzel is egyértelműen kimutatva, hogy mondanivalója összergyással fenyegeti racionalista világomat, s holmi teleologikus elképzelések árnyait borítja a kórház parkjára. Fáradtan intettem, jelezve, hogy részemről a meghallgatás befejeződött. Mikor már túl messzire kerültem tőle, akkor jutott eszembe, hogy meg sem kérdeztem, neki mi a baja.

A helyzet egyébként is bonyolódott! A kő meg-megmozdult – valószínűleg lejjebb haladt –, és ilyenkor visszatértek fájdalmaim. Ismét véres lett a vizeletem, és most már nem kaptam annyi nyugtatót, amennyit elein-

te. Ki kellett várnom a négy órát, és csak akkor könyörült rajtam valamelyik szolgálatos orvos. Ezenkívül egyre inkább közeledett a döntés napja. Vágni, vagy nem vágni? Mármint a követ. A vágást semmiképpen nem kívántam, viszont úgy éreztem, megszenvedtem, amit egy írónak a téma iránti tiszteletből el kell szenvednie.

Másnap legnagyobb meglepetésemre jóérzéssel s nagy örömmel fogadtam az ismerősömet.

– Azt mondd, egy kő volt a mellén? – kérdeztem.

– Igen – felelte óvatos udvariassággal.

– Mégis, milyen kő volt az? – kezdtem faggatni.

– Valami drágakő lehetett... – mondta bizonytalanul.

– Megmondom őszintén, nem értem ezt az egészet – feleltem. – Ugyan mire lehet az jó?

Érdekes, hogy bizonyos helyzetek mekkora ostobaságokat képesek mondani az emberrel. De hát irodalmunknak is fontos hiányossága, hogy – miután rosszul ismeri – sokszor oly keveset mond az igazi életről.

– Ne mondd, hogy nem hallottál még a kristályok gyógyító hatásáról – nézett rám meglepődve.

– Ugyan! – legyintettem, mint aki nem veheti komolyan az ilyen

mendemondákat.

Amikor elkezdte kiselőadását a kristályokról, már éreztem, hogy egy tragikus kimenetű történet hallgatója leszek.

Már hatezer éve, hogy a sumérok is használták... és gondolkodtam-e azon, miért is raktak a királyok a koronájukba drágaköveket? És, hogy az egész világot behálózzák a kristályok energetikai erővonalai, s hogy a drága- és féldrágakövek felerősítik a testünk gyógyító vibrálását, elejét véve a betegségeknek...

Csak pislogtam, mint az a bizonyos béka, de hitetlenségemet nem törte meg még az a tudat sem, hogy az elő-

adás ideje alatt szinte észre sem vettem, hogy saját kövem van, amely ha nem is gyógyító vibrálással, de kemény érvágással mindenképpen gyakran érezteti jelenlétét.

– Lárifári! – próbáltam meg provokálni. – Ismerem ezeket a természetgyógyász szövegeket! – Hiszem, ha majd rajtam bizonyítja be valaki, ha majd rajtam segít valami kristály!

– Ehhez még kristály sem kell – felelte mosolyogva, és ez a mosoly valahogy nyugtalanított.

Bal kezével a hátam mögé nyúlt, és anélkül hogy érintett volna, lassan körözni kezdett a gerincem mentén. Szívmagasságtól haladt lefelé, le egészen a fenekemig, s ott egy darabig úgy körözött tovább, mintha a faromat simogatná, persze anélkül, hogy akár az ujjá hegyével is hozzám ért volna. (Az írói képzelőerő ettől függetlenül beindult...)

– Igyál sok teát, és ne menj pisilni, ameddig csak nem muszáj! – figyelmeztetett. – És nem lesz fájdalmad.

Kényszeredetten mosolyogtam. Néha a legtehetségesebb szellemnek is szüksége van véletlen körülményekre.

Igyekezve túllépni szubjektivitásom korlátain, elrebegtem néhány zagyva és semleges mondatot, majd elbúcsúztunk.

Az osztályra érve vedelni kezdtem az állandó jelleggel odakészített veseteát, precíz odafigyeléssel követtem minden egyes mozdulatomat, és vártam a rendszeresen jelentkező fájdalmat. Ám csodák csodája, semmi sem történt. Délután kettőtől háromig semmi. Este hat, és még mindig semmi! Nyolc és kilenc között eltökéltem, hogy nekilátok a drágakövek gyógyító hatásáról szóló irodalomnak, és tizenegy után már meg voltam róla győződve, hogy az ismerősöm rendkívüli képességekkel megáldott

férfi. Több mint tíz napja nem volt már ilyen! Tíz órája semmiféle fájdalmat nem éreztem! Bevallom, tanácstalanul álltam a jelenség előtt. Örökké kételkedő elmém most egyszerűen képtelen volt bármi okosat is felhozni a számomra érthetetlen jelenség megmagyarázására, s fel kellett tennem magamnak azt a kegyetlen kérdést, amely már R. G. Collingwoodot is megakasztotta: vajon mindaz, ami itt történt velem, tovább fejlődhet-e még?

Éjfélkor aztán rettenetes vizelési kényszer lett rajtam úrrá, és – kézbe kapva kedvenc kacsámat, amelyet a kő esetleges felfogása céljából állandóan magammal hordtam – sietve mentem a vécére. Hatalmas sugárban spricelt az addig elfogyasztott – és átfiltrált – vesetea, és talán mondanom sem kell, a kő is távozott a húgycsóból.

Boldogan és elégedetten néztem a kis mihasznát. Egyik sarka letört, s a keletkezett él okozhatta a vérzést. A törés mentén láthatóvá vált a kő közepén húzódó fekete hártyszerű réteg. Olyasvalami, mint a poharak aljára odaszáradt pálinkacsepp.

Ott guggoltam a kórház gyermekvécéjének hideg csempéin, s miközben a gyenge megvilágításban hunyorogva szemléltem a követ, arra gondoltam, milyen hiányos is a mai írók műveltsége, milyen silány a tárgyi és helyzetismeretük, s milyen szegényes és hézagos az érzelmi és élményviláguk!!! Aztán arra gondoltam, vajon a Béla segítségével nélkül is kijött volna-e a kő? A csap alatt megmostam a kis vacakot, s boldogan vittem az ügyeletes nővérnek, lám kijött! (Akkor még álomban sem gondoltam volna, hogy a kő – amelynek elemzésétől elég sokat várom, hiszen megmutatta volna, mire kell vigyáznom az étkezésnél – már másnap elvész! Magna stupiditate regitur mundus!)

Másnap örömmel mentem, mit mentem, repültem a parkba, s alig vártam, hogy köszönetet rebegek Bélá-

nak. Ő ott ült a padon, amelynél találkozni szoktunk, s nyugodtan szemlélte a világot. Mint a nagy emberek általában.

– Kijött! – mondtam sugározva.

Enyhén elhúzta a száját, látszott, hogy a hír nem lepi meg. És bólintott.

– Gondoltam – mondta végül, csak hogy mondjon is valamit.

Egyébként úgy tűnt, valóban mondani akar valamit, csak még vár valamire. Nem tanácstalanul, inkább mérlegelve ült ott, mint aki azon mereng, teljesítettem-e minden feltételt ahhoz, hogy beavasson a bizalmába.

Egy nagy szellem is követhet el hibát.

Akkor úgy gondoltam: a fény a saját törvénye szerint terjed. Ha Béla valamit mondani akar, majd elmondja, ha itt lesz az ideje. Nekem pillanatnyilag sokkal fontosabbnak tűnt megértenem, miként mulasztotta el a fájalmamat!

– Ez fantasztikus! Csodálatos! – árasztottam el írói szókinccsel.

– Tudod, minden összejött – mondta csendesen.

– Hát igen! – bólintottam beleegyezően.

– Az Algol egy állócsillag. Veszedelmes volt rá nézve, ugyanis felfokozza a vak indulatokat, és végzetes lépésekre ösztönöz.

Értetlenül néztem rá, de csak azt láttam, hogy a fejünk fölé hajló lombkorona leveleit tanulmányozza. Talán felülről a háromezer-hatszázhuszonharmadikat.

– Az Anaréta pedig, amely az életet leginkább fenyegető planéta, a legdiszharmonikusabb fényszögben állt a Hyleggel. A Hyleg az életet támogató bolygó – tette hozzá, jelezve, tisztában van jelenlétemmel, s ezáltal a magyarázat szükségességével.

Váratlanul ért az események fordulata. Pedig már azt hittem, véget értek a megpróbáltatásaim! (Nem, nem az zavart, hogy olyan dolgokról beszélt, amelyeket – tény, de így van – nem ismertem, hiszen nem biztos, hogy aki sokat olvas, az meg is látja az irodalmat. Inkább az zavart, ha valaki az irodalomban a valóság helyett a saját életét kereste! Sőt mi több, azt szeretné, ha a kettő, tehát a mű és az ő élete egyre inkább hasonlítana! Az ilyen emberek sem az irodalomban, sem a sivár, szürke valóságban nem képesek felfedezni az értéket. Legyen nekik könnyű a föld!)

– Azt kérdezted, milyen kő volt – folytatta nyugodtan.
– Nos, valóban nem mindegy, milyen kristályt használ az ember. A vörös, mint a rubin és a jaspis, fokozza a teljesítményt, erőt és bátorságot ad. A narancssárga karneol és tűzopál például a szexuális energiát szimbolizálja, a sárga topáz pedig segít lazítani. De rajta fekete kristály volt! Érted? – kérdezte, és én nem értettem. – A fekete segít a belsőnk elemzésében, s elvonatkoztatja a gondolatainkat. Ám nem mindegy, hogy mikor, hol, milyen körülmények között használod! Ha nem olyan hűtlen természetű... – Béla itt elakadt, és én csak akkor kezdtem felfogni, miről és kiről is beszél tulajdonképpen.

Józsikáról, akit meztelenül, egy fekete kristállyal a szívén találtak meg az ágyában, az elorzott négyszobás lakás egyik szobájában.

A kövek lehetségszférája már eddig is sokkolt, most azonban nem találtam szavakat. Ami egyébként ritka egy írónál.

– ...akkor még sok mindent megtanulhatott volna – fejezte be végül a mondatot, és szavaiban végtelen csalódottság és szeretet fonódott össze. Úgy látszik, nem igazán értettem meg kettejük kapcsolatát.

– Pedig én figyelmeztettem! – mondta mintegy saját magát nyugtatva.

– Et ne nos inducas in tentationem – feleltem, csak hogy én is mondjak valamit, de sajnálattal – és bizonyos sértettséggel – tapasztaltam, hogy műveltségem semmilyen hatást sem gyakorolt rá. Úgy láttam, legjobb, ha magára hagyom a köveivel és gondolataival. S bár akkor még nem tudtam, miként írom majd meg vesekövem történetét, az nyilvánvalóvá vált, hogy a kristályokról is szó lesz benne...

– Mennem kell az eredményeimért – mondtam, és elhallgattam, hogy még a röntgenes nő számára is van egy meglepetésem. – Köszönöm, amit értem tettél – ráztam meg a kezét búcsúzóul.

– Tudod, te mindig őt juttattad az eszembe – mondta komolyan a szemembe nézve, de erre már igazán nem volt időm. Mert igaz ugyan, hogy az alkotás legelső fáziisa a képzelet kiterjedése (ami az adott estben már megtörtént), ám még mindig nem tudtam, honnan szerzek ragasztót? Pedig szerettem volna, ha a röntgenes nő so-
káig nem felejtí el!

A bűn értelme, hogy viseljük!

Az emeletre felérve jutott eszembe, hogy még mindig nem tudom, miért is van Béla kórházban?

INCZÉDI ERIKA

Inez

A spanyol nőt Ineznek hívták. Kurva volt, mondták a többiek.

Kocsmát nyitott, és együtt mulatott a férfiakkal. A ölükbe ült, és sört ivott velük. Gyakran az asztal tetején táncolt. Olyankor körbeállták, és tapsoltak neki. Ő nevetett, és különös, idegen dalokat énekelt.

A fekete, szomorú szemű férfi a sarokban ülve figyelte. És minden este felkísérte a szobájába.

A spanyol nő kurva volt, mondták a többiek, akik nem kísérelhették fel soha.

A kis halál

Hosszú, fanyelű gereblyékkal fésülték át a tó fenekét, aztán végre kiemelték a vízből a mozdulatlan, fájdalmasan magányos gyerektestet. A szemei csukva voltak, az arca szokatlanul nyugodtnak és simának látszott. A kezei magatehetetlenül lógtak az oldalán, amikor az apja a karjában tartva a partra vitte.

A többiek körbeállták, és szótlánul bámulták szederjes, kékre dermedt arcocskáját. Az anyja megszimogatta, és virágot tett a homlokára. Aztán betakargatta a kabátjával, hogy ne fázzon.

Kommuna

Joe-nak tetszett az ötlet. Persze, hiszen így lelkiismeretfurdalás nélkül megdughatta a csajom. Neki szóltam elő-

ször a tervemről, a többieket ő hozta. Belevaló, tökös gyerekeket szerzett. Csak a kis Amélie-t féltettem, akit én vittem magammal. Figyeltem, ahogy mossa a fogát. Lábujjhegyre állt, hogy jobban láthassa magát a tükörben, a testét pedig ide-oda billegette a zenére.

Tudom, hogy szorongott, amikor beköltöztünk. Idegesen markolászta a kezemet, aztán a szoknyája szélét, amikor először magára hagytam.

Ahogy teltek a napok, egyre jobban felvillanyozódtunk. Mindennaposak lettek a nagy berúgások, a hatalmas, közös orgazmusok. Egy kiránduláson meztelenül rohantunk bele a hideg, tiszta vizű tóba, ami ahelyett, hogy lehűtötte volna a testünket, visszakergetett a partra.

A problémák két és fél hónap után kezdődtek. Amikor Lilian megérkezett. A játékszabályok szerint zárt közösség voltunk, de őt egyhangúlag magunk közé fogadtuk. Nem utolsósorban a hosszú combjai miatt.

A kis Amélie-t egy reggel a fürdőkádban fekve találtuk meg. Már nem élt. A földre ejtett penge élén féltékenység fénylett.

Azóta nehezen viselem, hogy egyedül bújjak a takaróm alá, miután lezuhanyoztam magamról a rám tapadt koszt, és szótlánul ettem meg a villanyrezsón felmelegített vacsorát. Azóta unalmasnak találom a ponyvaregényeket, és nem érdekel a keresztretjvényfejtés sem.

Azóta nehezen viselem, hogy saját magam nyúlok a szoknyám alá.

Pirkadatok

Fejfájós reggelre keltünk. Unottan és viszolyogva. Sárga színe volt, mint a megromlott tükörtojásnak, ami selejt napként lebegett a fejünk fölött. Az üresjárat miatt köz-

helyeket mondtunk egymásnak, csupa jól begyakorolt, hibátlan mondatot.

– Szeretlek, édes – búcsúztam tőled, amikor elindultam a pornószakma fellegvárába, hogy szint vigyek egyhangú életembe.

A titok miatt nem tudtam aludni. Röpké, félperces álomban ezernyi izzadt test tolult. Széttárt lábakkal, nagyra nyitott szájjal, kéjsóvár, ám semmitmondó tekintettel. Zöldhasú, ropogós bankókkal.

Megecetesedett a hangulat. Videojátékok, korai magömlés és ócska ponyvaregények kavaroztak benned. Kinyitottam a szememet, éppen felém néztél. Észrevetted, ahogy lassan lopom ki magamat belőled.

– Hiányozni fogok? – kérdeztem.

– Igen – mondtad, és megcsókoltál. Hagytam. Utoljára.

Amikor elköltöztem tőled, magammal vittem a bögréket, melyeket együtt vettünk. Hogy ezentúl más pasikkal kortyoljam belőlük reggel a kakaót.

NORBERT GYÖRGY

Klára

(részlet)

I. a 81-esen (allegro)

Ahogy csörög a nyála Bratislava térképe felett, csattog a nyelve, mikor hozzáér a szájpadráshoz. A „cz”, „s”, „ts” vagy ezek variációinál hallani jól. A „csillag” szóban például mindig: „csillagos ég”, vagy „a csillagok állása szerint”, esetleg „te milyen csillagjegyben születted?”

Tényleg, milyenben?

Tényleg, akkor most mi van? Akkor most a térkép vagy ez?

Ez a vesszőparipája, mondta később a kolléga, ezen nyargalászik: a horoszkópok. Olvasott egy könyvet efféle dologról, azóta más nem nagyon érdekli. A csillagok...

Ikrek, bökte ki végül.

Szép csillagkép, Castor és Pollux, két fényes pont a délkeleti égbolton. Decemberben már jól látható, az Orion, a Bika és a Szekerek között – ismeri? Nem ismeri, a Kisgöncölt meg a Nagyöncölt ismeri, és azokat is csak ritkán találja meg. Nem meglepő egyébként, hogy nem ismeri – az Ikrek egyik fő jellemzője a felületesség, a felzínes tudás...

Bratislavát mennyire ismeri?

Felületesen.

A diszpécserhölgy felkönyökölt a préselt fa íróasztalra. Nos... ezen a térképen megtalálni Bratislava tömegközlekedési vonalainak teljes hálózatát, az 1-es villamostól az 518-as éjszakai járatig mindet. Amit látható, a zöld vonalak a villamost, a pirosak a buszt, a kékek a trolit.

buszt jelzik, a megfelelő színű téglalapok a végállomásokat. A sárga folt a térkép közepén az egyes számú tarifakörzet területe. Ezt most odaadom önnek, kérem, nézze át alaposan! A saját érdekében.

Miről nem szóltam még?

Igen, a jegytípusok, paragrafusok, egyéb hasznos tudnivalók, mindent megtalál abban a vékony füzetben, amit, ha jól tudom, már megkapott. Kérem, ezeket is nézze át, és a járatok útvonalaival együtt a legrövidebb időn belül tanulja meg! A szerződése szeptember elsejétől szól, három hónapos próbaidőre. Később meghosszabbítható, ha úgy alakul. Néhány személyes jó tanács: saját zsebre ne dolgozzon, ha elkapjuk, mehet vissza rögtön Filakovóba krumplit kapálni! A fizetése fix, nem számít, hány potyázót kap el, de azért igyekezzen, év végén jutalmat osztanak, kár lenne kimaradni! S végül ne feledje, ön azért van itt, hogy az utasoknak megérje megvenni a jegyüket.

Világos? Világos.

A diszpécserhölgygel nem lehet lacafacázni. Ő aztán megmondja, kerek pereg.

Az Ikek uralkodó bolygója a Merkúr, ami mozgékonytságot, jó kommunikációs készséget jelent. Nálunk e pozitív tulajdonságait remekül kamatoztathatja – persze azon is múlik, mennyire tudunk majd együttműködni. Mindezek ellenére, kedves Ikek, úgy gondolom, hogy ön csapnivalóan rossz revizor lesz.

*

Ne nézz a szemükbe, mondta a kolléga a Bajkalskán, egy podnyikban ülve. Ő nevezte így, podnyik, a nejlonnal takart billegő asztalra támaszkodva, és hosszan, kollégiálisan, kicsit már részegen az Ikek szemébe nézett. Ha félsz tőlük, ne nézz a szemükbe! Láttam, hogy félsz,

ne mondd, hogy nem, láttam! Előkapod a kártyádat: jegyeket, bérleteket kérem ellenőrzésre, legfeljebb ennyi, és nem nézel a szemükbe. Csak nyomulsz és vágod őket, mint a répát. Jegyeket, bérleteket... és ne félj te semmitől, hadd féljenek ők!

Söralátétet csúsztat a rövidebb láb alá. Pillanatok alatt eltüntet negyven deka franciasalátát, jót húz a csapolt tízes közelből, böfög. A lenyalt alumíniumvillával a maradék sörből kikeveri a szénsavat. Ezek belebasszák mindenbe, aztán csak felfújja az embert. Te mit iszol, te nem iszol? Nem tudom, valami narancsot... Narancsot már, hülye vagy? Jó, akkor talán egy pohár bort, száraz fehér, van itt ilyesmi? Vlašský rizling, müller thurgau... Akkor müller thurgau, két deci, és a számlát is kérem!

Rendel még egy kört, plusz válltömésnek rumot, mert van a sörital, és van a rumital... (beletenyeregni a hamutartóba azért nem kell), és van még a nagy kurva élet. Az van. Főleg az. Én már csak tudom. Ebben utazott jó pár évig. Sofőr volt a SAD-nál. Mindenki engem baszogatott, de ennek most már vége, most majd én fogok mindenkit baszogatni.

Az Ikrek kiitta harmadszor is a két deci müller thurgaut. Egész nap nem evett, alig valamit. Gyomra csomóban, többször nagyvécén. Anális szorongás, mondta később a doktor.

Az ital megzavarta a fejét.

Reggel még úgy volt, ha vége a műszaknak, kimegy a Hlavná stanicára, és az éjszakai gyorsal irány Filakov! Leszarom ezt az egészet, és elhúzok a picsába! Köszönés nélkül. Ez volt a terv. Most viszont már úgy gondolta, miért ne, sőt egyáltalán! Nem nézni a szemükbe, senki szemébe nem nézni, és kész. Slussz-passz, ennyi. Jegyeket, bérleteket kérem ellenőrzésre, és ezek majd... igen, ezek majd félni fognak.

A kolléga jó fej, az most már biztos, valódi vagány, ér-
ti a csíziót, a középhullámon meg Sinatra szól, és furcsa
ez a déli szél, mintha átfújna az emberen, mintha átfúj-
na a revizoron, ha-ha-ha, és miért ne csinálhatnám én
ezt végig, mondjátok meg, miért ne!

*

A kollégától a hónap elején, egy szomorúan nedves dél-
előttön hurcolkodott el.

Az Ikrek nagyon megörült, mikor a kolléga felajánlot-
ta szoba-konyhás albérleti lakását, mondván, amíg a
helyzet itt nem tisztázódik, és amíg az asszonyka fel nem
jön utána (mármint ide, a kolléga után, Bratislavába),
addig szívesen és tényleg bármikor, bármeddig, vagyis
addig megosztja királyságát. Persze csak ha neked is
megfelel, kacsintott ravaszul, naná, hogy megfelel (a
szlobodárkánál azért frankóbb lesz, gondolta), akkor
érezd magad otthon!

Az Ikrek, immár biztos fedéllel a feje fölött, hamar rá-
kapott a müller thurgaura. Száraz fehér indul, két lépés-
ben mattot ad, visította a klotyó előtt állva, miközben a
kolléga nekilátott a hat tojásból készült szalonnás rán-
totta elfogyasztásának. Hüpp, hüpp, hüpp, barbatrükk,
volt tojás, nincs tojás! Ennék még valamit, dőlt hátra a
recsegő ikeás széken, miután egy újabb szelet szezám-
magos kenyérrel kitunkolta a teflont. Lekvár, kenőszaj,
kovászos uborka, vajas fokhagymás pirítós, két behűtött
kozel plusz egy rumba csoki desszertnek pusztultak el
még rövid időn belül.

Jóllakott.

Nagyon böfög, elégedetten simogatja szőrös mellét.

Pocakjának mintha arca volna.

A tévében valami svéd film megy.

Az Ikrek szerette a svéd filmeket, mert azok olyan nyomasztóak, fekete-fehérek. Pont olyan, mint én, gondolta, pont olyan, mint ő itt Bratislavában, mert az Ikreknek Bratislava fekete-fehérben volt meg. Színeket csak azon a térképen látott (zöld vonal a villamos, piros a busz, kék a troli), amelyet a diszpécserhölgy adott neki. Mint a 39-esen. Vagy a 88-ason, ami átvisz a Starý moston. Vagy az 5-ös villamos az alagútban... Pont olyan, dőlt hátra a rugós díványon, és kortyolt egyet a száraz fehérből.

A kolléga nem kimondottan a svéd filmeket szerette. Sőt, kimondottan nem. A svéd fekete-fehéreket meg pláne. Fél szemmel hunyorgott egy darabig a készülék előtt, aztán az előretartott hüvelykujjával, mint nagy festők, ha arányt vesznek, arányt vett a képernyő jobb oldalán síró svéd színésznőről. Néhány másodperc múlva ugyanezt tette a képernyő bal oldalán magát épp öngyilkolni készülő svéd színésszel is. Mikor a mozdulatsort megismételvén újra a svéd színésznővel próbálkozott volna, a hölgy ravaszul eltűnt a képernyőről, és helyébe nyomasztó svéd táj (magányos fa, borús tengerpart) került. Unalmasak ezek a svéd filmek, horkant fel ingerülten, és kitévkapcsolózta az egész svéd bagázst.

Elaludt.

Valamikor három és négy óra között aztán hirtelen felült az ágyon, és hangosan káromkodni kezdett? Érzem, a gecik megint nyitva hagytak egy ajtót valahol! Az Ikrek egy női magazinban olvasta, hogy hajnali három és négy óra között alszik a legmélyebben az ember, ezért ebben az órában halnak meg legtöbben. Már gyerekkora óta erős halálfélelem gyötörte (bár ezt még a doktornak sem mondta el), nem meglepő hát, hogy a kérdéses órában nem aludt. A kollégát figyelte, ahogy kipattan az ágyból, vesszettül kirohan a folyosóra, és az egész lépcsőházban, a földszinttől a tizen-

kettedik emeletig ellenőriz minden ajtót, külsőt, belsőt egyaránt, míg meg nem találja azt az egyet, amelyik tényleg résnyire nyitva áll. Egy ajtó azért van, hogy be legyen csukva, üvöltötte, és nem azért, hogy ki legyen nyitva! Mi a fasznak akkor ajtó? Ha ki van nyitva?

Az Ikekre elköltözött.

Dúbravkán, a 34-es, a 35-ös, a 83-as busz, valamint az 1-es, az 5-ös és a 12-es villamos végállomásánál, Pri krízi, szigorúan a második tarifakörzetben talált egy garzonlakást. Kivette. Azonnal. Rámegy majd a fél fizetés. Nem számít. (A kolléga jó fej, még kölcsön is adott.) A belvárostól több mint fél óra – jobb esetben. Az ötödiken. Lift elakad, lift elindul. Lift elakad, hosszú-hosszú időre, az Ikek persze benne. Ablak nem szigetel, ajtó nem szigetel. Postaszekrény feltörve, később postaszekrény nincs stb. Örült a lakásnak, tényleg. Majd később plakátokkal, fotókkal, ilyenekkel a szobát, a csupasz falakat kicsit lakhatóbbá, plasztikusabbá tenni. Aztán mégse. Nem akarom magam itt otthon érezni, mondta a telefonba. Ott itthon. Semmiképpen. Az a körülcsempézett, kényelmes kád, amelyet a kollégánál annyira megkedvelt, az viszont hiányzott.

Fürdeni!

Belelépni a forró vízbe, lassan, először az egyik láb, aztán a másik. Észrevette, ha csak egy lábbal áll a vízben, melegebbet is kibír. Szerette, mikor a térdén azt az utolsó kis pontot is ellepi a víz – egyáltalán, mennyire fontos, hogy a térdet teljesen ellepje a víz. Szerette érezni, ahogy puhul a bőr, ahogy fokozatosan átmelegszik, és a legbelsőbb sejteket is áthatja a forróság. Csak feküdni ott, behunyt szemmel, időnként megvizezni az arcát, ezt szerette. S mikor teljesen elbágyadt a hőtől, a párától, tarkójára langyos vizet csorgatni... Kihúzni a dugót, nem

mozdulni, figyelni, ahogy az Ikrek teste lassan visszanyeri eredeti súlyát.

* * *

Jegyeket, bérleteket kérem ellenőrzésre!

Ő az első ajtón, a kolléga a hátsón. Felmutatja a kártyát, kezdi szépen sorban. Senkinek nem néz a szemébe. A kolléga a busz végéből átkacsint. Megy ez nekünk, pajtás, nem megmondtam?!

Az Astronomickán kezdtek, a 97-esen. Hradská, Vrakunská, Komárovská stb., aztán a Prístavný most, onnan át a 96-osra, Dolnozemská cesta, Mamateyova, egészen a Petržalka-Holíčska végállomásig. Potyázó nem akadt, csak egy szerencsétlen csöves, szakadt, szürke posztókabátban. Pörköltcukor-, ázottkutya-szag. A kolléga csak legyint, hadd menjen, úgysem tudsz vele mit csinálni. Páran megjegyzéseket tesznek, ne foglalkozz velük! Nem foglalkozom velük.

Kis papírmunka, aztán a 98-assal egészen a Bajkalskáig. Egy tízes közel, ügyesen, két deci müller thurgau. Vágni, mint a répát! Fel a 39-esre, megfingatjuk az egyetemistákat. Most még kevesen vannak, a szemeszter odébb van. Trnavské mýto, Račianske mýto, Mýtna, Zochova, Lafranconi, Mlynská dolina, minden rendben. Ezek túl becsületesek. Elsősök, tacsókák még. Jövőre majd, ne félj, ott basznak át, ahol csak tudnak. De mi résen leszünk, és megropogtatjuk a mogyoróikat. Erre mérget vehetsz!

Egy jó kebab negyvenért, az araboknál. A kolléga csak kissörözik, messze még a fájront. Stíróli a csajokat. Pontozza. Egytől tízig. Azok meg semmi, csak rogyadoznak a kövér hátizsákok alatt. Lassan töltik a Šturákot. Alattam rogyadoznátok, kicsibék! Az ott például, az a hullámos kis barna egész jó, egy hetes, mondjuk, vagy az a

szemüveges, valami entellektüel lehet, biztosan verseket ír meg filmkritikákat, kicsit nagy a segge, hátulról mint a človeče-bábu, azért elmenne – egy ötös, szigorú vagy, jó, legyen öt és fél, legyen átlagon felüli! És az a hosszú szőke, ahhoz mit szólsz, az a legjobb, az már egy nyolcas is megvan, de az már foglalt, és az mióta gond neked, végül is, mondasz valamit.

Azt nézd, ott az ablak mellett, ez már a 81-esen, úgy hat óra tájt, fájront felé, az Einsteinova környékén, a sofőr mögött, abban a fehér harisnyában! Nem rossz, de nem ám, kicsit fiús, a rövid frizura miatt, olyan szűzies. Kilenc, vagy tudod, mit, legyen tízes, ma már jobbat úgysem találunk!

Kint hideg szél, de a nap az ablakon keresztül mint ha melegítene. Időként a magasabb fák, épületek bevillognak. A Rusovská cesta jön, aztán a Námestie hraničiarov. A lány a fehér harisnyában, mindjárt a sofőr mögött, az ablaknál. A film itt kétfelé fut: az ablakban, menetiránnyal ellentétesen, és a sofőr mögötti plexiüvegen, menetiránnyal azonosan, kétszeres sebességgel.

Ezt nézi.

Jegyeket, bérleteket kérem ellenőrzésre! Az Ikek pilantása a lány harisnyájára téved. Csipkártyát kotor elő az oldaltáskájából – študent, ez áll rajta, három hónapos bérlet, minden rendben, köszönöm. Na, hogy hívják? Nem tudom, nem néztem meg. És mit néztél meg, a csöcseit legalább megnézted? Szeplős. Mi szeplős, a csöcsei szeplősek? Hülye vagy, az arca szeplős. Szóval ronda! Nem, nem ronda, nekem tetszenek a szeplősek. Attól az még ronda! Nem ronda. De nem is tízes...

A következő megállónál a lány leszállt. Mi volt az, melyik utca, nem figyeltem. Az Ikek nem figyelt. Most a Technopol jön, szóval a Technopol előtt eggyel. A 81-esen. Megnézem majd otthon, a térképen...

Lezuhanyozott. Késő éjszakán. Leült a konyhaasztalhoz. Teát szürcsölt, bögréből, tenyerét erősen a forró porcelánhoz szorította.

Trikóban, gatyában.

Itt vagyok, mondta később a telefonba, itt vagyok, és ez most a legfontosabb. Kicsit megnyugodott.

*

Fél pohár száraz fehér éhgyomorra bizakodóvá tesz. Később bebuszozott a 83-assal, csak úgy privátim. Hallotta, ahogy két csitri pár sorral mögötte összeség: revizor! Te jó ég! Akkor ez most már azt jelenti, hogy... akkor ez most mit is jelent? Semmit nem jelent. Meglepő azért, hogy ilyen hamar, hogy ennyi idő elég volt, hogy az Ikrek itt, Bratislavában is megtalálja, úgymond, a saját legkisebb közös többszörösét. Hogy rövidre zárjon. Még csak szeptember eleje volt, és a dolgok úgy álltak, hogy... szóval úgy álltak, ahogy álltak: felismerték. Végül is, abból a pár száz, sőt pár ezer ember-utastól, akivel naponta – a kolléga szerint – érzelmi konfliktusba keveredik (félnek tőle, állítja ő, de az Ikrek ezt nem így gondolja), nem meglepő, ha néhányan emlékeznek rá. Ha néhányan emlékeznek az arcára. És lerevizorozzák.

Filakovón ez normális dolog. Mész az utcán, ők jönnek szembe, és tudod, hogy ez ma már volt egyszer. Ők is tudják. És jaj neked, ha nem valami konkrét céllal haladsz éppen, ha nem A pontból B pontba, hanem csak úgy lődörögsz, sétafikálsz! Megjegyzik az arcodat, összeségnek mögöttes.

Összsúgnak az összesúgók.

Az Ikrek itt, Bratislavában senkire sem emlékezett. Nem nézett a szemébe, nem nézett az arcába, úgy, ahogy a kolléga tanácsolta, senkinek. És ez így működött is. És ez így működött. Arra a lányra például, a fehér harisnyá-

ban, aki leszállt a Technopol előtt eggyel, a 81-esről (egyébként Romanova, ez van a Technopol előtt eggyel), rá sem emlékezett. Csak a fehér harisnyára. A szeplőkre, hogy az arcán szeplők voltak. Az arcára nem.

A Pražskán szállt ki később, a felüljáró előtt. Végig a Štefánikován, végig az Obchodnán. A kirakatokban mindenféle csábító szírszar, csillogó bővli. Hamar megszerettem. Aztán le a Dunaj-partra. Rázusovo nábrežie. Felkönyökölt a gátra, mögötte elcsörömpölt a 12-es villamos.

Leste a folyót. Leste, ahogy folyik.

Ez már Petržalkán, ahogy átballagott a Nový most alsó szintjén, végig a „graffiti-soron”. Jött a 81-es. Épp a 81-es jön, gondolta. Felugrott. Ment egy darabig. Kémény, derékszőgű kanyarok, remegett a csuklós. Az utasok lassan fogytak. Nem fogyóztak, röhögött fel az Ikrek, csak lettek egyre kevesebben. Itt-ott már ülőhely is akadt. Vajon hány potyázó van, kíváncsi lennék... Fúj!

A Romanován szállt le. Az eső szemerkélni kezdett, nyitogatták az esernyőket. Az Ikreknek nem volt esernyője. Volt viszont jobbra egy élelmiszerbolt, a bérházak alagsorában – oda be. A bolt amolyan se kicsi, se nagy. Kicsi ahhoz, hogy eltévedj benne, de elég nagy, hogy ne tűnj fel, ha rendszeresen jársz ide müller thurgaut vásárolni. Két pénztárgép, egy pénztáros kisasszony, egy hosszú sor. Az Ikrek rájött, filakovói tapasztalataiból többek között, hogy a sor nem azért halad lassan, mert hosszú, hanem azért, mert a hosszú sorokban mindig van egy problémás ember. Ebben is volt. Közvetlenül az Ikrek előtt állt, ötvenen túl, mindeneken túl, szürke műszálas kosztümbben. Bajuszban. Először gond volt a zsírmentes tej, mint kiderült, nem volt egészen zsírmentes, aztán a jogurt, nem gyümölcsdarabos, hanem lekváros, ráadásul az sem volt zsírmentes, a vécépapír krepp, az kidörzsöli

stb., stb., végül azt a doboz konyakos meggygyet hogy csomagolják már be (és masnival), mert ajándékba lesz!

Becsomagolták. Ez már a kijáratnál: nyitja az üvegajtót, nem néz hátra, persze kilép, ösztönösen hátranyúl, nehogy becsapódjon, az Ikrek mögötte, menne ki ő is, tartja az ajtót, a bajszos benyúl a lába közé. Elnézést! Nem történt semmi.

A bolt előtt néhány rossz arcú alak lődörög. Papírzacs-kóból mintha, isszák a csucsót. Az Ikrek hozzálát a tíz deka parizerhez, a három kiflihez. A kefirhez. Egy húszszoból majdnem kijött az egész. A rozsdás korlátra támaszkodva. Valami még mindig szítál, olyan permetszerű. Nem érdekes. Nézi az érkező buszokat. Jönnek szépen sorban. A Romanován. Először a 95-ös. Aztán a 181-es. A 81-es már ritkábban, úgy 15-20 percenként. Lemérte. Még egyet megvárok, egy 81-est, döntötte el végül. Az első bekeményít, akkor mégse, induljunk...

És ekkor megáll – és ekkor állt meg a 81-es.

Ajtók kinyílnak, egy pillanatnyi dermedt semmi, aztán elsőnek száll le, az első ajtón. Fehér harisnya, térdig érő sötét szoknya, az oldaltáska, egy norvég mintás pulóver, a kinyíló fekete esernyő, és már indul is. Át a zebrán, mág a busz előtt, a kereszteződésben...

Az Ikrek megtörli a száját, utánrag. Elindul ő is. Némi ütemkéséssel, a korlátot megkerülve ér a buszmegállóhoz, a kereszteződéshez. Nagy lett épp a forgalom, a lány már befordult a sarkon, tűnik el szem elől, de talán ott, a furgon után (turul euroline, ez áll rajta), talán ott lesz egy kis hely! Átszalad a zebrán, a sarkon balra, a lány után... meglátja... a fekete esernyőt, ahogy tartja, szinte függőlegesen. Mintha kötél táncolna, lábait egymás elé, nem éppen bizonytalanul, légiesen inkább, a járda vizes tükrén megkettőződve. Jobbra juharfásor, balra topolyák. Egy hokipálya. A srácok teniszlabdákkal

passzolgatnak, a csajok a tribünről figyelik. Aztán bérházsor, vagy tizennégy emeletes. A második bejárat előtt a lány megáll, oldaltáskájából kulcscsomót kotor elő, összecukja az ernyőt, lerázza, azonosítja a mágneskódot, bemegy. Tíz másodperc nagyjából, legfeljebb tizenöt, az Ikrek is odaér. Második bejárat, nem lassít, ahogy elhalad előtte, benéz. A lány a levélszekrényt nyitja, reklámpapírok, talán egy boríték... felső sor, jobbról a második. Csak egy pillanatra látja, megjegyzi: felső sor, jobbról a második! Továbbmegy. Fodrászszalón, vegyeskereskedés, kisebb bútorüzlet stb., majd a bérházsor végén hirtelen megáll. Megfordul. Fejben ötvenig számol.

Elindul visszafelé.

A második bejáratból egy középkorú nő elhízott tácskóval tolat kifelé. A kutya veszettül ugat, a nő káromkodik, a póráz beszorult az ajtó alá. Segíthetek, nem lehet bírni ezzel a kutyával, tudja, a tácskók hebrencsek kicsit, tudom, köszönöm, viszontlátásra, viszontlátásra.

Felső sor, jobbról a második.

A postaládán ez áll: Klára Karafiátová, 9. emelet.

Klára.

Nem is tudom, nem ezt képzeltem, nem tudom, mit képzeltem, de nem ezt. Azért nem olyan rossz, Klára, végül is...

Indult volna kifelé, de a mágneskód megállította.

Ez bizony csapda! Pedig hallotta, ahogy a zár bekatant, ahogy klatty, mondta, és kész. Klára, te drága, most aztán jól behúztál a csőbe! Mindjárt kezdődik az esti műszak, a kolléga már valamelyik podnyikban melegít, én meg itt szerencsétlenkedem. Nyomás fel a kilencedikre, mondaná, becsengetni, aztán ide figyelj, Klára, az a nagy helyzet van, hogy... és két dögöt mindjárt egy csapásra. A kolléga megoldaná, tutira, ne félj!

Mászkált egy darabig a külső ajtó-liftajtó-postaszekrény Bermuda-háromszögben, vacillált. Majd csak jön valaki, mert olyan nincs, hogy valaki ne jönné, vagy mit tudom én.

Közben az jutott eszébe, vajon milyen lehet Klárának lenni egy mágneskódos lépcsőházban a Romanován, a Technopol előtt eggyel. Ez jutott eszébe. Biztos jó lehet. Legalább annyira jó, mint Ikreknek lenni Dúbravkán, ahol nincs mágneskódos lépcsőház, sőt, asszem, már postaszekrény sincs. Klárának azért jobb lenni, gondolta, valamivel.

Kezdte volna éppen sajnálni magát a sötétedő bejárat ajtó üvegén, mikor a liftet valaki felhívta, és az Ikreknek csak úgy, derült égből villámcsapás, igen vad ötlete támadt. Belső zsebéből előhúzta munkanaplóját (közben a lift megállt, kábé az ötödiken), kitépett egy lapot (hallotta, hogy beszállnak), és nagy, nyomtatott betűkkel (a lift elindult lefelé) ezt írta rá:

KLÁRA, KÖVETTELEK. TALÁLKOZNI AKAROK VELED! HOLNAP, HA NEM SZÁLLSZ LE A 81-ESRŐL, A TECHNOPOL ELŐTT EGGYEL, hirtelen nem jutott eszébe a Romanova, LEÜLÖK MELLÉD.

A lift leért, két baseballsapkás srác rontott ki belőle, kódoltak, el.

Az ajtó (már megint) csukódik.

Az Ikrek gyorsan kettéhajtja a papírt: felső sor, jobbról a második, bedobja, és mielőtt a zár bekattanna stb., eltűnik a bejáratból.

*

Hüpp, hüpp, hüpp, barbatrúkk – az esti műszak alatt a kolléga becserkészett valami nőt.

Vrakuňa (ez még nem a nő, csak a körzet neve), Dolné Hony-Čiližská, a 201-es troli végállomásánál. Errefelé

kísértettek, a kolléga persze már szeszesen, a két vadászgörcs, ahogy később magukat nevezték röhögve a kávéházban. A Gagarinova előtt csípte el, a nő csak hadonászott, vállát vonogatta. Most járt le a bérletem... éppen újat akartam... éppen... csak ilyenkor este... tudja... az automaták, hol működnek, hol nem...

Tudom.

Leinvitálta a 201-esről, a Gagarinován.

Az Ikrek csak figyelt, hogyan is kell ezt – a kollégát, ahogy invitálja le. Ha nincs, hát nincs, konstatació (már-mint bérlet, jegy, bármi, amivel szabályosan utazni lehet) a sokat tapasztalt revizorok nyugalmaival. Kérném akkor az iratait, vagy hajlandó esetleg itt a helyszínen kifizetni a büntetést? És nem lehetne, hogy, nyögi, valahogy... máshogy... esetleg? A kolléga latolgat, kapargatja bozontos szemöldökét. A nő a vállát, egyre. Lehetni lehetne éppen...

Megegyeztek végül, naná! Még fájlont sem volt, de már a Malí františkániban vihogtak tele szájjal. A nő bronzos haluskát rendelt, a kolléga rum-kissörözőtt. Aztán bronzos haluskát ő is. Csak semmi dehoneszt, mondta később az Ikreknek, megvan az ötven is. Megvan az ötven is, mondta az Ikrek, de ötvenötnél tényleg egy nappal sem. Irigyled, azért! Irigyli a halál, azért! (Kicsit tartott az Ikrektől a kolléga, ki hitte volna. Kicsit feszengett a közelében. Azért az Ikrek is piás volt már. Az alkohol beszélt belőle, állapították meg később a remízben, már szakszerűen.)

A gagarinos nőhöz egy halott férj, egy ötvenkilós bernáthegyi és három gyerkőc tartozott még, derült ki fokozatosan, ebben a sorrendben. A legnagyobb már gimnazista, utolsó éves, a matfizre készül, kell a pénz, és nem bérletekre, nem holmi büntetésekre kótyavetyélni el!

Össze-össze járogattak később, alkalomadtán.

És a kolléga elégedett volt, nagyon-nagyon elégedett. Elégedett vagyok, mondta az Ikreknek, nagyon-nagyon (ezzel a gagarinossal). Boldog? Még az is elképzelhető. Lehet, hogy tényleg megvan az a nő... nyolcas is.

Hát az asszonykával mi lesz most akkor?

Mi lenne az asszonykával, az majd még mindig jön... mármint ide, Bratislavába, a kolléga után, bizony, hogy jön.

Mert a kolléga szereti az asszonykát, ez az igazság. Mert a kolléga belezúgott a gagarinos nőbe, ez az igazság. Mért nem fogsz már te is valami nőcskét magadnak, vágott vissza kapásból.

Igen, a kollégának időnként sikerült néven neveznie a dolgokat, ez az igazság.

*

A 81-es a Hlavná stanicáról indul, át a Hodžovo námestie, a Zochová, a Nový most megállókön. Aztán már Petržalka jön. Az Ikrek úgy okoskodott (mivel nem tudta, hol fog felszállni a lány, szóval hogy hol száll fel Klára a buszra), a Hlavná stanicán kezdi majd. Úgy négy felé. Onnan le a Zochovára. Mert a lány... Klára, nehéz ezt megszokni, hogy Klára, valószínű, hogy a híd előtt szállt fel még tegnap, dehogy tegnap, mikor a kollégával... mindegy, mert a híd után már nem szállnak fel olyan sokan, a híd után inkább már lefelé szállnak, és erre nyilván emlékezett volna. A fehér harisnyára mindenképpen. Tehát a Zochován megvárja majd a következő 81-est, és megy egy megállót. Aztán ott a következőt, és így tovább, egészen a Romanováig. Egy megállónyi idő elég lesz, elég kell, hogy legyen, hogy az Ikrek meggyőződjön: rajta van, vagy nincs rajta Klára a 81-esen. Ennyi megállónyi 81-es, ha jól számolom, hat a Roma-

nováig, elég lesz, elég kell, hogy legyen: hogy rajta legyen vagy ne legyen rajta Klára a 81-esen.

Így okoskodott.

Ha nem lesz elég, ha nem lesz rajta: akkor úgyis mind-egy. Akkor az azt jelenti, hogy... mit is jelent? Azt jelenti, például, hogy Klára nem kapta meg a levelet. Ez könnyen elképzelhető. Aznap, tegnap Klára már nézte a postaszekrényt, hisz látta, hogy nézte (felső sor, jobbról a második), minek nézte volna meg még egyszer? Tényleg, minek? De reggel megnézhetette! Igen, reggel megnézhetette. De minek nézte volna meg reggel? Tényleg, minek? Valaki el is lophatta (ujjával kipiszkálhatta, egy bottal kipiszkálhatta, ceruzával kipiszkálhatta, benzinnel leönthette és felgyújthatta, a postaszekrényt leverhette, mint Dúbravkán, az épületet lerombolhatta, Klárát megölhette stb.) a levelet. Egy mágneskódos lépcsőházban minden elképzelhető. De mi van, ha megkapta és... és mi? És eldobta. Elolvasta, összegyúrta, eldobta. Miért dobta volna el? Miért ne? Igen. Valószínű, hogy eldobta. Én is eldobtam volna, morfondírozott az Ikrek. Nem, én nem dobtam volna el, semmiképpen, én ott lennék valamelyik 81-esen, és kíváncsi lennék, igen, az Ikrek kíváncsi lenne. És semmiképpen nem szállna le. A 81-esről. Semmiképpen. És Klára? Ó, istenem, Klára... bárcsak leszállna! Bárcsak rajta sem lenne a 81-esen, és ha ott van, akkor... bárcsak leszállna!

Nem volt ez teljesen végiggondolva az Ikrek részéről, gondolta végig első ízben. Csak úgy ripsz-ropsz levelet rakni egy ismeretlen lánynak, egy ismeretlen Klárának a postaszekrényébe. A Romanován, a Technopol előtt egygel, egy mágneskódos lépcsőházban. Csak úgy, affektból. Ha úgy dönt, hogy fel sem száll a 81-esre (mert Klára dönt, mindig a Klárák döntenek), vagy ha úgy, hogy felszáll, és leszáll a Romanován, a Technopol előtt egygel, akkor én... megértem.

Az Ikrek megérte majd, hogy Klára úgy döntött, ahogy döntött.

A Hlavná stanicán lenyomott egy kissört, aztán még egyet (šariš volt, mních, nem tudom, mindegy), alapozónak egy szikkadt fasírtot. Nézte az induló vonatokat. Filakovóba. Most nem megy, később megy csak, úgy félhat felé. Most jön. Filakovón gemert csapolnak, általában – Gemeran, így hívják a gyorsot is, amelyik jön, amelyikkel az Ikrek is jött. Annó, Bratislavába. Sokszor látják itt, a Hlavná stanicán, sokat jár ki ide. Csak úgy. Nézni az érkező, az induló vonatokat. Filakovóból Filakovóba. Bármikor elmehetnék, akár a következővel is!

Megivott még egy kissört, elpasszolt még egy induló 81-est, ha-ha! A következőre felszállok, isten bizony, a következő 81-esre.

A következőre felszállt.

Lebuszozott a Zochováig. Úgy, ahogy tervezte.

A Zochován, miközben várta, néhány perc telhetett el maximum, a következő 81-est, úgy, ahogy tervezte, az aluljáróból baktat kifelé... fokról fokra tűnik elő... Klára! Te jó ég! Tényleg ő az? Fiúsan kunkorodó haja, lágy kendő a nyakán, a norvég mintás pulcsi, fehér szövetnadrág most a fehér harisnya helyett, fehér vászon tornacipő. Az oldaltáska szíja keresztben átdobva a vállán. Te jó ég! Tényleg ő az!

Klára!

Ott áll, és várja a 81-est a Zochován!

Azért? Miért? Biztos azért. A franc tudja, miért. Nem mehetett volna más busszal? Vagy legalább egy későbbivel, hogy rá tudjak készülni?

Az Ikrek is ott áll már.

Se köpni, se nyelni! Csak néztem, mint a moziban, mondta később a telefonba, úgy néztem. Klárát, ahogy

állt ott. Aztán Klárát, ahogy szállt fel a 81-esre – az első ajtón. Az Ikrek is. Nagyon nem akart, vakarózott csak, na igen. A busz tömve. Szóval nem az lesz, hogy Ikrek majd leül Klára mellé, szépen nyugodtan, ha esetleg Klára nem szállna le stb. (le fog szállni, meglátod, van rá egy... fél fizetésem), hanem hogy Klára le sem fog ülni. Nem lesz hová. Erre nem volt forгатókönyv. Annál jobb! Majd improvizál, gondolta, ebben ő verhetetlen. Közben már rég át a hídon, az Einsteinován, már a Rusovská cesta jön, és Klára még mindig nem szállt le vagy mi... (Bolondokat beszélsz!) Leszállnak viszont mások, mert Petržalkán tényleg inkább már lefelé igyekeznek a népek, és láss csodát, hirtelen megüresedik egy hely... két hely... három hely!

Klára leül, az ablakhoz – harmadik sor, jobb oldal.

Az Ikrek pulzusa százhusz körül.

A nap bevág az épületek között, hunyorog egy sort. Az utolsó megálló a Romanova előtt, Ná mestie hraničiarov. Itt általában nincs felszálló. Most egy madám, parókában, ajkain elcsorgó rúzzsal. Kicsit nehezen mozog, időbe telik, amíg felkapaszkodik a 81-esre. A retikülből (műbőr) jegyet kotor elő, lyukaszt (nincs még meg a nyugdíjkorhatár), majd rövid csoszogás után leül, na hová, Klára mellé. Milyen halálnemet válasszunk, futottak át a lehetőségek villámgyorsan az Ikrek agyán, mindegy, csak hosszú és fájdalmas legyen.

Jön a Romanova, a Technopol előtt eggyel.

Klára elnézést kér, és áthámozza magát a madámon.

Elindul az első ajtó felé.

Az Ikrek pulzusa százötven felett.

Istenem, bárcsak leszállna!

Istenem, nehogy leszálljon!

Istenem, csináljon, amit akar!

Klára – mielőtt az ajtók bezáródnának, és a busz továbbmenne a Romanováról a Technopol felé – leül, közvetlenül az első ajtó utáni, immáron csak Klára és csak Ikrek (úgy tűnik) számára megüresedett műanyag székek (ablakhoz közelebbi) egyikére.

Na most mi lesz!

N. TÓTH ANIKÓ

Egy galamb árnyéka

Laci guggol vasárnapi ruhában, fekete nadrag, fehér ing, világos, kötött mellény, széles, sötét nyakkendő. Haja égnek göndörödik. Fölkoncsorodik, mondaná anyám. Mint valami bizarr sapka a feje tetején. Milyen kicsik a fülkagylók. Mindig a képet nézve tudatosítom. Élőben nem tűnik fel. Jobbról vág az erős – kora délutáni – napfény, arcának bal oldala árnyékban. Szeme sötét folt. Hunyorgás, kaján vigyorba ránduló száj. Kezével egy kisbárány mellső lábait tartja. A bárány hátrafeszíti a fejét – bújik a meleg testhez vagy éppen szabadulni akar. A háttér a meztelen téglakeretes, csukott istállóajtó ferde szögben, mintha ki akarna csúszni a képből. Nem volt még gyakorlatom a fényképezésben. Középen, szívtájékon fakuló foltok, mint amikor a nap kiszívja a ruhát. A vegyszer a hibás. Csipkés keret elpiszkolódott szélekkel. A bal alsó sarok hátrafelé kunkorodik. A képfelület átlósan megtörve. Beszorulhatott a fiók hátuljába. Anyám ezt a képet nem nézegette. Rácsúszott a többi életkép. Élő kép.

...itt csak ezek vannak. Mindig ebbe a szekrénybe raktam, ide, erre a polcra. Másokról nem tudok. Nem, a padlásra nem kerülhettek, abban a sárga ládában csak iratok vannak örökösödésről, földekről, de azok már régen nem érvényesek. A tükör alatt nézted? Ott egy dobozban láttam képeket. Jaj, képeslapok? Hát akkor nem tudom. Amit idehoztál, annak itt kell lennie. Vagy még apádat kérdezd. Hacsak ő el nem tette, Lacika szobájába, abba a cifra éjjeliszekrénybe, van fölül két fiókja is. Majd jól megmorogja, ha ott akarsz kutakodni. Tudod, hogy még

én se mehetek be. Legjobb lenne, ha Ági szólna neki, még rá hallgat leginkább. De előbb meg kell puhítani. Ha délután elmentek, akkor ma már nem jutsz be abba a szobába. Legfőljebb holnap, ha Áginak sikerül a rábeszélés. Olyan sürgős? Neked otthon nincsenek? Én azt bizony nem tudom, hova rakja a kulcsot. Biztos magával hordja, nehogy valaki véletlenül betévedjen. Hogyhogy kileste? Hát akkor nézd meg ott. Miket meg nem figyel ez a gyerek! Tényleg ott van? No, akkor menj, de mindent ugyanúgy rakj a helyére, ahogy volt, mert különben nagy baj lesz...

Véletlenül rájuk nyitottam. Zsuzsa ritkán jött hozzánk, akkor is csak néhány percre nézett be a konyhába. A közepső szobába Laci se nagyon szokott. A kisasztal mellett – Erzsi horgolta csipketerítő, nehéz üvegázában három szál rózsa, hamutartóban két cigarettacsikk, háttérben az ablakfüggöny mintái – ültek szemben egymással. Laci a tenyerében tartotta Zsuzsa kezét. A szemükkel beszélgettek, olyan intenzíven, hogy engem nem vettek észre. Mégis részt vettem, beavatódtam akaratomon kívül. Borzongtam a szépségtől, az ismeretlen mélységektől. Elgyengülök, valahányszor előhívódik ez a kép itt belül, erős látvány.

...apámék a falu szélén laktak, kicsi ház volt, szoba, konyha, kamra, az udvar is szűk, egybenyílt a szomszéd házzal. Ott is három gyerek volt, mi is hárman voltunk testvérek, csak kisebbek amazoknál. Sok rosszaságot ellestünk, azok mind fiúk voltak. Csináltak nekünk is csúzlit, lődöztük a verebeket, no meg a galambokat, Szakáléktól mindig átrepültek a mi udvarunk fölé, mert ott folyton kergette őket a kutya. Nem is vették észre, annyi volt nekik. Anyám nemegyszer főzött galamblevest, saj-

nálta a macskának adni, a nyomokat meg csak el kellett tüntetni. Apám szidott is eleget, de aztán csak mosolygott a bajusza alatt. Szép, pödrött bajusza volt, bajuszkötővel aludt, Józsikánk egyszer nagyon meg is ijedt tőle, amikor egy éjjel fölriadt, azt hitte, valami gonosz varázsló feküdt apánk helyére. Apánk mindig mesélt. Vacsora után az asztalnál igaz történeteket, lefekvéskor tündérmeséket, kukoricamorzsoláskor betyárosakat. A gyerekek úgy is hívták, hogy rózsasándoros nagyapa. Vasárnap meg kiült a pitvar elé, még késő ősszel is, reggeltől estig mondta. Mindig akadt hallgatója, még ha csak a macska is. Ha kérdeztük, honnét az a sok mese a fejében, azt mondta, a padláson van egy nagy könyv, abból olvasa ki. Egyszer föl is mentünk a szomszéd fiúkkal, fölforgettuk a ládákat, vajlingokat, teknőket, de nem volt ott egy fia könyv se. Apánk csak úgy kitalálta azokat a meséket. Megtanultam én is sokat közülük, meséltem a gyerekeknek, de azok szívesebben hallgatták a nagyapjukat. Mentünk is minden vasárnap ebéd után végig a falun. Az emberem is jött egy darabig velünk, de anyámék házáig már nem ért el... A Keserű-porta előtt mindig elengedte Lacika kezét. Mentünk tovább négyesben. Ha a mese kellős közepén értünk oda, az se volt baj, apám úgy kanyarította a történetet, hogy a végéből megtudtuk az elejét is. Anyám hozta a rétest vagy az almáspitét, majszolgattuk a küszöbön mind, amíg ránk nem sötétedett. Hazafelé Lacika meg Andriska megtanácskozták a mesét. Néha még össze is különböztek rajta, nekem kellett békítgetnem őket. Lacika sokszor nem is tudott elaludni, annyira felzaklatta magát. Meseház, úgy hívták a gyerekek apámék házáat. Már nincs meg, eladtuk mindjárt anyám halála után, a telken most kertet művelnek, különleges növények nőnek rajta, hatalmas nagyok vagy csuda formájú, furcsa színű zöldségek, szok-

ta nekem mutogatni az új tulajdonos, Varga Dani. Egyszer még kiállításra is vitt belőlük, az újságok is megírták, még fényképet is tettek mellé. A mesék közül sokat én is megjegyeztem. Most a lánkának mesélem este. Andriskáék nem akarják, hogy nézze a detektíves filmeket a tévében. Inkább hallgasson engem...

Rossz kép. A tornác oszlopkezdeményei, friss falak, zsaludeszkák a lépcsőkön kétoldalt. Anyám kiskertje, alacsony virágtenyészet, kora nyár. Laci mutatványoskodik. Fél kézen tartja magát, teste oldalra lendül, jobb lába vízszintesen a levegőben, jobb karjával szabályos kilencvenfokos szöget zár be. Bal lábának ujjáival alighanem érinti a talajt, de ez a képen ellenőrizhetetlen. Felsőteste meztelen, látszanak az izmok. Hónalját kardviráglevél csiklandozza, ez persze csak véletlen látszat. Kevés fényt kapott, félig-meddig önmaga negatívja. Laci haja fehér. Szeme helyén fehér gödrök. Mint egy rossz előérzet.

...tavaszon csináltattam két ruhát Néma Ilonával. A menyemtől kaptam szép sötétzöld anyagot, még apró virágok is vannak rajta, csak egészen közelről lehet látni. Öreg vagyok én már a cifrálkodásra, de ilyet azért elhordhatok. Hosszú ujjúra varratta, a mellem fölött három gomb, szép ezüst gombokat hoztattam rá, a derekamtól bővül, kényelmes a hasamnak. Az oldalába tetettem cipzárt, hogy könnyebb legyen fölvenni. Ezt hordom vásárnap misére. Nem izzadok benne most se, a templomban nincs olyan meleg a legnagyobb nyáridőben se. Ősszel, télen meg majd húzok alája nadrágot, föléje mellényt vagy szvetttert. A másik meg blúz szoknyával. Az sötétkék. A blúznak gallérja is van, szép kerekre szabta a Néma, a menyem meg horgolt rá egészen finom fehér fonálból kis csipkedísz. Hosszú ujjas, azt is lehet viselni

jó időben, rossz időben is. A szoknyára meg mizliket csinált a Néma. A hasamnál néha szorít egy kicsit, ha nagyon jóllakok. De azt mindig reggel, éhgyomorra veszem föl. Ha orvoshoz megyek. Meg is dicsérte a múltkor a doktornő, még meg is tapintotta az anyagát. Nagyon kedves asszony, mindent észrevesz, szóvá tesz. Kérdegeti a családot, az unokákat. Én meg mesélem neki. Megígérte, hogy egyszer meglátogat, kíváncsi a portánkra, olyan szépen beszél mindig róla. Aztán csak írja a gyógyszereket. De meg is hálálom, viszek neki mindig valamit. Hol egy tyúkot, hol ötven tojást, paradicsomot, mikor minnek van szezonja. Van úgy, hogy megrendeli. Hízott kacscát vagy nyulat. Ki akarja fizetni. De soha nem fogadom el a pénzt. Ő se fogadja el a borítékot, pedig mindig viszek azt is. Csak nyomkodja vissza a táskámba vagy a zsebembe. Szép fekete haja van, festi az, bizony, már lehet, hogy őszülne, ezek nem szeretnek megöregedni. Aranykeretes szemüveget visel, a fülébe meg nagy függőket akaszt. Karikákat aranyból, egész a vállát verdesik. Jó, hogy bele nem akadnak a köpenye gallérjába. Maga még nem volt nála? Addig jó, míg egészséges. Ne mondja, még tán beteglapja sincs? Én szeretek járni a doktorokhoz. Azt se bánom, hogy sokat kell várakozni. Mindig találkozok ismerőssel. Meg ha idegenek is, hát csak szóba elegyedünk egymással. Még a betegségeket is elmondjuk. Egyszer elbeszélgettem egy asszonnyal, akinek pontosan ugyanaz volt a baja, mint nekem. Képzelje, még egy évben is születünk. Csak őt operálták a billentyűjére, engem meg nem. Azt mondták, nem olyan sürgős. Aztán meg, hogy már elég késő, nem mernek altatni. Mentem volna én, nem félek az operációtól. A vejem is orvos, főrdőorvos, a reumásokat gyógyítja. De azért ismeri a szívorvosokat is, az egyik barátja meg is vizsgált. Azt mondta, Bús néni, maga még vidáman élél jó pár évig,

lehet, hogy még minket is túlél. No, ezt azért nem hittem, nagyon fiatalos orvos volt. Aztán egyszer csak mondják, hogy az autójával legurult egy hegyről. Még a felesége is ottmaradt. Úgyhogy túléltem bizony. Pedig már háromszor voltam kórházban hosszabb ideig. A fiámék jöttek minden héten látogatni, még az unokát is elhozták, hát az úgy bujkált az ágyak között, hogy mindig keresni kellett. Négyen is meghaltak mellettem. Gondolja el, az egyik este halt meg, aztán nem volt személyzet, aki elvitte volna a szobából. Ott virrasztottunk mellette két másik asszonnyal. Az egyik nagyon fiatal volt, az sírt is, nem akart maradni, aztán csak megnyugodott. Én megszoktam, régebben mindig otthon ravataloztuk föl a halottakat, anyámat is, apámat is a tisztaszobában, de még Lacikát is bent a közepsőben. Csak a temetés napján vittük ki egyenest a sírhoz. No, azért nem szeretnék kórházban meghalni. Inkább otthon. Abban a sötétkék új ruhámban el is temethetnének. Olyan szép ruha az, hogy kirándulhatok benne a másvilágra...

Laci lovaglólülésben a motorján. Zsuzsa szorosan hozzásimul, átöleli a derekát, feját Laci hátának dönti. A lencsébe néznek. Szelíden mosolyognak. Összekeveredik a hajuk a szélben.

A Jenei-ládában is voltak képek. Laci egyszer mutatta is. Akkor vettem az első gépet, minden fénykép érdekelt. A régiék is. Arcképek voltak, mereven a lencsébe néző szemek, rezzenéstelen arcok. Emlékszem az egyikre: fiatal férfi zsinóros, sokgombos mentében, nagyon világos szemmel, kivételesen oldalra pillant, ettől mókás az arckifejezése. Alighanem szőke haját kalap takarja, karimáján azonosíthatatlan dísszel, a homloka kilátszik. Húsos szája fölött világos, tömött bajusz. Akkor még bajuszkö-

tóban aludtak a férfiak. Nagyapám bajuszkötőjét egyszer eldugtuk a sublótba a törülközők alá. A padláson vártuk ki az estét, lestük a következményeket. Ráfeküdtünk Lacival a gerendára, egészen az ereszig kúsztunk, onnan minden neszt lehetett hallani a konyhából, nyár volt, nyitva állt az ajtó, talán még éjjelre se zárták. Előbb morgás, sertepertelés, edénycsörömpölés, aztán szegény nagyanyám lett a bűnbak. Ritkán hallottunk olyan cifra szavakat. Hosszú percekig csatáztak hangosan, akkor megsajnáltuk őket valahogy, óvatosan lecsúsztunk a gerendáról. Nem is vették észre, amikor Laci beosont a szobába a sublóthoz. Azt se, amikor betette a bajuszkötőt a kredenc üveges részébe, a rózsás bögre mellé, ahol annak rendes helye volt. Nagyanyánk megunhatta a szóváltást egy idő után, odalépett a kredenchez, hogy kivegye a bögrét. Minden este egy bögre tejet vacsorázott. Bölcsen szó nélkül nyújtotta oda nagyapánknak a bajuszkötőt. Csندben maradt az is, leült az ágy szélére, lassan visszarendeződött az arca a természetellenes vörösségből sápadt-barnára. Mi meg kedvetlenül mentünk ki az udvarra. Nagyapámról sok kép van bennem, de fénykép csak egy maradt. Én csináltam. Áll a pataktorokban – sokat járt oda, a házuktól egy keskeny, rövid utcán egykettőre leért –, kötényben, kalapban, hátratett kézzel, derűs arccal. Késő délután lehet, de fordítva fűzhettem be a filmet a nagyítóba, mert a fény nem balról jön, hanem jobbról. A víztükrökből verődött valami furcsa fény, a kép jobb oldala ettől olvadékony lett. Akkor mérgelődtem, tudom, mikor megszáritottam, szerettem volna éles kontúrokat hagyni a képen. Utólag viszont örülök, mert így mintha szándékosak lennének a technikai hibák, a fényjáték sejtelmessé teszi az alakot. Nagyapám azon a nyáron halt meg. A képen már a túlpartra néz. Anyám őrzi ezt az egyetlen képet. A negatívot megkeresni reménytelen.

A mályvaszín falmezőben nagy, sötétbarna virágok piszkosfehér csipkekörben. A minták ide-oda csúszkálnak, rontják a szemet, elmaszatólnak a virágszirmok. Laci fényképe élesen kiugrik az aranyozott keret és a széles fehér paszpartu miatt.

...nagy, nagy fa ez bizony, jó öreg, az emberem mondja, már gyerekkorában is nagy volt, terebélyes. Mindenféle madarak fészkelnek rajta. Nem, a mi macskáink nem bántják a madarakat, azoknak ott a kamra meg a padlás, tele egérrel. Volt egy macskánk, vörös kandúr, az még a patkányt is megfogta, az egyik évben valahogy nagyon elszaporodtak az istállóban. A kölyökmacskák játékból fölmásznak egy nap hússzor is a fára, jó sűrűn nőttek az ágak, könnyen fölkapaszkodnak. A fekete kismacskánk, amelyiknek vékony fehér gallérkája van a nyakán, tegnapelőtt elfeledkezett magáról, olyan magasra mászott, hogy aztán megijedt, nyavikolt egész délután meg fújt, nem mert elindulni lefelé, hiába hívogatta az anyja. A lánka föl akart menni érte, de az alsó ágakat nem éri még el, a létrát meg nem vittem oda neki. Duzogott, még sírt is a macska miatt. Aztán csak lejött az, lehozta a gyomra. Mert ahogy az eszik! Mind a három kismacskát elzavarja a tányértől, ha kiviszem az ebédmaradékot vagy tejet öntök nekik. Lacika szerette nagyon ezt a fát. Került-fordult, fünt ült, még valami ülőkefélét is eszkábált magának deszkákból, hogy kényelmesebb legyen. Aztán onnan figyelt mindent. Főleg a madarakat leste, ahogy etették a fiókákat. Meg hallgatózott. Előtte nem maradt titok. Kihallgatta az embereket, amikor beszélt az állatokhoz. Azt is mondta, hogy még a szomszédokat is hallja onnan fölülről. A szomszédasszonyt, ezt itt, amikor engem szapul. De soha nem mondta el, mit hallott. Csak mosolygott az orra alatt,

szakasztott úgy tudott mosolyogni, mint az emberem. A szedret meg kiváltképpen szerette, éréskor fél napokat is fönt ült, tiszta kék volt a szája, foltos az inge, azt ki se lehetett mosni. Anyósom is szeretett itt üldögelni. Este, amikor már megtömött, csak leült a tömőpadra, sóhajtozott. Még késő ősszel is. Csak pihent, vagy mit csinált.

Anyám a kamraajtóban áll. Bal kezében fehér galambot tart, olyan valószínűtlenül fehér, mintha kőgalamb lenne. Márványgalamb. Jobb keze tenyérrel fölfelé, összezárt ujjaiiban búzaszemek. Mosolyog a galambra. Titokzatos a mosolya, mintha apámtól akarná elcsalni a kedvenc galambját.

Laci bácsi fénykép a falon.

...nálunk a lányom az emberemre van, göndör a haja, ke-
rek az arca, nem nőtt magasra. Andriska meg énrám ha-
sonlít jobban a fekete szöghajával. A szemöldöke is pont
olyanforma, mint az enyém, csak bozontosabb. Nem lát-
ta mostanában? Jön, minden két hétbe itt vannak, hoz-
zák a gyerekeket is, az aprót is persze. A faluba Andris-
ka nem nagyon jár ki, inkább lemegy a partra, a szőlőbe,
az Öreg-hegyre. Haragszom is a szakállára, minek csú-
fítja magát. Nem szeret borotválkozni. Nincs ideje, azt
mondja. Az emberem meg minden reggel lecsapja magát
nagy gyorsan. Csak vasárnap bíbelődik többet, főleg így,
nyáron. Kihordozkodik az almafa alá, elpiszmozg egy óra
hosszat is. Mégis megvágja magát. Nem, nem a mise mi-
att, templomba nem megy, csak délután a temetőbe, ott
imádkozik Lacikánál. Lacika is órá hasonlított, termetre
is, még a menése is, a hangja. Nagyon tudott énekelni,
elleste az apjától. Csak vidámabb volt, mindig huncutko-
dott, és beszélt, állandóan beszélt, nem szerette, ha

csend van körülötte. Sokat nevettük. Fiatal volt, no. A fiatalok mindig vidámabbak. Az emberem is az volt fiatalon. Most meg morgós vénember. Ha Lacika megéri, ki tudja, milyen lett volna. De hát ő nem öregedett... Tudja, én hallom a hangját most is, kimegyek a temetőbe szombat délután, beszélgetünk, kérdezi az állatokat, meg hogy mi történt a faluban, ki kivel házasodott, kinek született gyereke, mit vittem a piacra, kérdezi a testvéreit meg a láncát, azt nagyon szereti valahogy, mondja, jó meleg a kicsi keze, amikor a virágot hozza, az embereket nem kérdezi, azzal külön beszélget vasárnap férfidolgokról, néz rám a fényképről, ragyog az arca, olyan szép ez, olyan borzasztó...

Egy széken állok. Remeg a kezemben a fényképezőgép. Nedves az arcom. Még nincs bajuszom, se szakállam. A könnyek lecsurognak a nyakamba. Borzongok.

Próbáltuk, milyen vastag a jég. Középen még csordogált a víz keskeny patakban, a szélén négy-öt méternyire is bemelegedtünk, biztonságosan megtartott. Aztán fölmentünk a vashídra. Rágyújtottak, én meg témára vadásztam. Volt egy kis köd, a távolban itt-ott áttetszett a szürke fátyolon egy-egy ágrajzolat. Csúszkáltam a síneken, féltettem a bokám, másnap sízni készültünk az erdőre. Hát inkább visszamentem hozzájuk. A hídfő vasoszlopának támaszkodva állnak, hajszálnyira egymás felé fordulva. Lacin széles karimájú kalap, akkoriban ilyet nem hordtak, főleg a fiatalok, inkább kötött sapkában jártak, a karima elöl behajlik Laci homlokába. Géza bácsin műszőr sapka, világít egy sáv a homlokából. Mindkettőnek kint a füle, kicsi, enyhén elálló fülkagylók. Laci szája fölött serkenő bajusz és kicsi kecskeszakáll, gondos borotválás nyomai. Amint egy kicsit megnő, Zsuzsa

kérésére amúgy is levágja. Kerek, sima arc. Géza bácsinak erős szemöldöke van, hitler-bajsa, hosszúkás, keskeny arcát az orrnyereggtől a száj sarkáig mély ránc nyújtja. Rövid kabátok, Laci nyakában sál, Géza bácsiét két gallér takarja. Bő nadrág. Laci bal lábát keresztbe teszi a jobb előtt, cipője orrával támaszkodik a betonlapon. Géza bácsin csizma, nadrágja beletúrva, jobb lábával kicsit kilép. Válluk csaknem összeér, egymás felől eső kezük a vasoszlop kiszögellésén azonos tartásban, méretre egyforma, csak Géza bácsién másfél generációnyit érő bütykök. Laciéban kesztyű. A cigarettát a másik kezükben tartják, Laci lazán könyöktől lefelé ereszti, Géza bácsi mintha a szája felé emelné. Megdöbbentő elegancia. Egyszerre dobják el a csikket, egyszerre lépnek el a vasoszloptól. Megmozdulnak a képen, jönnek felém. Géza bácsi azt mondja, menjünk még egy kicsit fölfelé, vadkacsákat látott a múltkor, kíváncsi, maradtak-e még. Ropog a lábunk alatt a hó, egészen vékony réteg borítja a rögöket, a szántáson megyünk, hogy rövidítsünk. Csúszik a cipőm talpa, mérgelődöm, miért is ezt húztam föl. De hát nem indultunk nagy útra, csak Géza bácsi beszélt rá a pataktorkolatban. Leérünk a partra egy nagy fűzfa gyökérlépcsőin, Géza bácsi lába nem keresgéli a biztos pontokat, határozottan megy lefelé. Vadkacsák százaik totyognak a jégen fölfelé a nyílás mentén. Ritka látvány. Tollászkodnak, csőrüket mártogatják a jeges vízbe, rekedten hápognak. Kétoldalt sárgászöld elszíneződés a jégen. Géza bácsi egészen közel megy, óvatos léptekkel. Nem veszik észre, elnehezült a mozgásuk. Laci belelkesül, vadászösztönrel terveket sző. Este havazni kezd, másnap reggel is sűrű hóesésre ébredünk, egész délelőtt havat hánnyunk, délután föltámad a szél. Lőttek a vadászatnak. Anyám kukoricát pattogat a sparhelton. Vasárnap délután van. Két felvétel a filmen, ki kéne fényké-

pezni. Nem működik a villanó. Miért jön ez most elő ennyire pontosan?

A harmadik szoba ajtaja mindig zárva. A kulcs nagyapánál. Még nagymama se mehet be. Nagyapa szombat délután söprűt és lapátot visz magával. Sokáig marad. Hallgatózom. Csend van bent. Nagyapa fölhajtja a futószőnyeget. Egy titkos ajtón lemegy a föld alá. Hosszú, félhomályos folyosón pókokat gyűjt a söprűvel a lapátra. A folyosó végén hármat koppint a söprű nyelével egy vasajtón. Három döndülést hallok, a verendáról. Az ajtó kinyílik. Bent sötét van, csak egy szempár villog. Elhoztam, mondja nagyapa. Szerencséd. Kicsi láng lobban. Nagyapa látja a félelmetes fogakat. Csámcsogás hallatszik (még a verandán is). Ne énekelj olyan sokat. Mindig fölébresztesz a legédesebb álmomból. Jó, nem énekelek. Kövérebb pókokat hozz. Kövérebb pókokat hozok. Elmehetsz. Elmegyek. Becsapódik a vasajtó. Nagyapa végigbotorkál a félhomályos folyosón. Felkapaszkodik a szobába. Bezárja a csapóajtót. Kicsi kattanas, a verendáról tisztán hallani. Visszahajtja a szőnyeget. Kifújja magát. Megmentette újra a házat.

A középső szobában búcsúzunk. Egy széken állok. Remeg a kezemben a fényképezőgép. Nagyanyám tenyerébe temeti az arcát. A fényképet nem veszi elő soha.

Laci bácsi kicsi fénykép a temetőben a kereszten.

Míg épült a ház, a szénapadláson aludtunk Lacival. Vastag vászonlepedőket adott anyánk, nem csiklandozott a széna. Rétilat volt. Lovak fűjtattak, galambok meg fecskék fészkelődtek alattunk. A tetőnyíláson, ahol a szénát szokták bedobálni, beáramlott az esti meg a hajnali leve-

gő. Kifeszített fekete vászon, aranyszállal öltött holdsarló. Olyan volt, mintha szabad ég alatt töltöttük volna az éjszakát. Azon a nyáron egyetlenegyszer sem álmodtam.

Szeme helyén fehér gödrök.

...nagyon, nagyon szép gyerek volt, egész kiskorától. Mindig mondták rá vasárnap mise után, hogy anyyalka. Göndör szőke haja volt, alig tudtam beleakasztani a fésűt, olyan sűrű. És nézett ártatlanul a kék szemével. Pedig azért huncutkodott is, de nem lehetett sokáig haragudni rá. Olyan szépen nevetett. Meg cigánykodott. Fölmászott az ölembe, csókolgatott. Ha elszökött, mindig virágot szedett, hogy kiengeszteljen. Margarétát, szarkalábat, még pipacsot is. Azt útközben elszórta, olyan gyengék a szirmai. Aztán meg mulatós lett. Szerette a bort. Ha volt a fejében és megszidtam, hát fölkapott, úgy forgott velem a konyhában, pedig megvolt a súlyom már akkor is. Soha nem szédült meg. Csak néha a nagy mulatásba belefájdult a szíve. Akkor a vállamon zokogott. No, vegyen abból az almáspitéből. Töltök egy kis savanyúvizet. Ebben a melegben az a legjobb. Vagy a fröccs. De azt úgyse ihat, ha még ma autóba ül. Nagyon szerették, mindig jókedve volt, éjjel-nappal bolondozott, átragadt a vidámsága még a legszomorúbb, legelhagyatottabb emberre is. Meg segített, egy szóra már ugrott, ha kellett, szénát gyűjtött, ha kellett, kutat pucolt, falat húzott, krumplit ásott, majdnem mindenhova bejáratos volt. Ő rúgta a legtöbb gólt. Hívták máshova is, de ő nem ment, itt szeretett a barátaival. Andriska magának nem mondta el? Hát motorral agyonütötte magát. Nekiment egy fának. László-napkor, pont a neve napján. Mulattak a kocsmában. Ittak is persze. Aztán valamelyik odaszólt neki, hogy látta Zsuzsát a korzón valami emberrel sétál-

ni. Zsuzsa volt a szeretője. Nagy szerelem volt. Nekem nem nagyon tetszett, a családja se, ő maga se, hamis volt a szeme. Büszke is volt, olyan pökhendin beszélt velem mindig, mintha meg akarna sérteni. Nem is nagyon sürgettem a lakodalmat, gondoltam, csak elmúlik a szerelem, vagy a fiam talál egy rendesebb lányt. De hát csak váltig udvarolt neki. Aztán mikor ott a kocsmában meghallotta, hogy Zsuzsa egy emberrel, hát fölugrott az asztaltól. Sanyika – az volt a legjobb barátja – meg is fogta a karját, hogy csillapítsa, mert láthatta, hogy nagyon fölindult. De az csak kitepte magát, nem szólt senkinek semmit, fölszállt a motorjára – és ment a legnagyobb sebességgel, amit csak tudott a motor –, az volt a mindene, összespórolta rá a pénzt nagy keservesen, és nagyon büszke volt, azon járt mindenhova, munkába is, meg aki megkérte, kivitte az állomásra, vagy akárhova, Zsuzsát is vitte sokszor, csak úgy lobogott az a sok szőke haj utánuk, mert sose fonta össze, nem tekerte az kontyba, azal bolondított mindenkit, a fiamat is, meg a hamiskás zöld szemével. Hogy hova ment volna... A városba, megnézni, igazat beszéltek-e, vagy csak úgy bele a világba, a szélbe. Hát a semmibe ment. Volt, volt a fejében, de nem az volt az oka, hanem a nagy sebesség. Nem tudta bevenni a kanyart. Két napig élt még, olyan erős volt a teste, de nem volt magánál, már elbúcsúzott a világtól. Nagy nehezen beengedtek hozzá a kórházban, adtam az orvosnak is, a nővéreknek is... Simogattam a kezét, beszéltem neki. Alig vette a levegőt. Nem, az arca, az a szép arca nem volt nagyon összetörve, csak a szája körül, inkább kisimult, mint aki beletörődött már mindenbe. Csak a szeme volt fölakadva. De én reménykedtem. Erős a szervezete, majd csak talpra áll, imádkoztam éjjel-nappal. De nem tudtak segíteni rajta. Hát az borzasztó volt, mikor megmondták. Nem is tudtam, hova legyek, mit is csi-

náljak. Meg az emberem. Az egész éjjel hangosan zokogott. Azt nem lehetett kibírni, muszáj voltam kimenni az udvarra anyámmal. Embert én még úgy nem hallottam szenvedni. Aztán a fiam szobájának ablakába gyertyát tett, hogy az utcáról is látni lehessen. Meg kitette a fényképét is. Olyat, mint ez itt a falon, csak kisebbet. Hogy mindenki lássa. Én szégyelltem, hogy azt hiszik, megboldultunk. Így mutatni a fájdalmat, hivalkodni vele. De hát nem bírta magában tartani. Borzasztó, borzasztó, látja, hogy folyik a könnyem, pedig tíz éve már... Huszonhárom évet élt, rajta van a sírkövön is. Itt ravataloztuk föl, ebben a szobában. A kép is azért van itt. Nem sokkal azelőtt készült. Nézzé, milyen szép fiatal élet. Csak úgy hiába... Nagy temetés volt, nem is láttam ahhoz hasonlót itt, még ha papot temettünk, se jött el annyi ember. Sokan ismerték, sokan szerették. Annyi virágot kapott, annyi szeretetet... Még zene is volt, mert nagyon szeretett énekelni, táncolni. Itthon ültük meg a tort, az udvaron négy asztalt terítettünk, két fiatal birkát vágtunk akkor, hogy mindenkinek jusson. Sok bor is fogyott. Én csak járkáltam, nem tudtam leülni egyik asztalhoz se. Mindenkinek el kellett mondani, hogyan is volt. És csak sírtunk mind. Senki nem bírta könny nélkül hallgatni. Zsuzsa is itt volt. Ő nem tehetett semmiről. Az az ember, akivel látták, a nagybátyja volt. Hét év után jött haza Amerikából. Fiatalos, csinos ember, ezek itthon nem ismerték, főleg messziről nem ismerték meg, csak költötték a mesét hozzá. Zsuzsa évekig nem ment férjhez, mindig féketében járt. Egyszer-egyszer találkoztunk a buszon vagy a piacon, beszélgettünk is, sírtunk is mindig. Lehet, hogy jó menyem lett volna. Aztán elköltözött a család, nem nagyon tudok róla. Húsvéti üdvözlöt szokott írni, de magáról semmit... Hát nagy szerelem volt. A temetés után az uram bezárta Lacika szobáján az

ajtót. Abba a szobába rajta kívül senki sem mehet be. Gyászolunk, amíg élünk. No, egyen egy kis pitét...

A temetés után egy hónappal mertem a filmhez nyúlni. Borzasztó volt a nagyításnál. Amikor az előhívóban kirajzolódott a kendővel félig letakart arc, csukott szem, homlokán a karcolás. A vörös lámpafényben úgy tűnt, szétázik, elmosódik, a rögzítőnek nincs mit rögzíteni. Pedig előhívtam és rögzítettem a hiányt.

A temetőben a kereszten dögölt fehér galamb. Józsi lőtte le csúzlival. Nagyapa meg kihozta Laci bácsinak. Laci bácsi feljött a sírból, megszimogatta. A galamb kővé vált. Ha rásüt a nap, meleg kőgalamb. Ha rásüt a hold, hideg kőgalamb. Burukkol is, hogy Laci bácsi ne legyen szomorú, ha nagymama nem ér rá virágot hozni.

Egy galamb árnyéka. Emlék a szív tájékára vetődve. A zakó fakóbarna volt. Vagy inkább kékesszürke. Hordtam egy darabig, pedig lötyögött egy kicsit. Ha belenyúltam a zsebébe, valahogy Laci mozdulatát másoltam.

...amikor Lacika meghalt, anyósom nagyon tönkrement. Egyik napról a másikra abbahagyott mindent. Nem érdekelte a főzés, az aprójószág, se a kert, se a rokonok. Nekem kellett mindent átvenni tőle. Nem volt könnyű. Reggel kiült ide a szederfa alá, ölébe engedte a kezét. Itt ott fölnyögött, sóhajtott. Kiszedte a kötényéből a rózsafüzért vagy az imakönyvet, aztán már azt se. Kezdetben még csak be-bejött a konyhába enni, de aztán úgy kellett kivinni neki az ételt. Egy hokedlit tettem eléje asztalnak, amikor már nem bírta a kezében tartani a tányért. Nem tudott belenyugodni Lacikába. A legrosszabb az volt, hogy alig beszélt. Még kevesebbet, mint azelőtt.

Nem tudtuk, mi baja lehet. Alighanem szélütése volt neki is, kisebb mértékű lehetett, lassan ment tönkre. Egyik délután aztán, ősszel volt, mert sárgultak a levelek a szederfán, lefordult a tömőpadról. Apósom találta meg. Föl-emelte, kicsiny asszony volt, ölébe vette, leült vele a padra, ringatta is. Éppen kiléptem a házból. Nem mertem odamenni hozzájuk. Én még olyat nem láttam. Csucsujgatta, mint egy kisdedet. Még dúdolt is neki. Szaladgált a hátamon a hideg, de olyan szép is volt az. Behozta az ölében a házba, óvatosan letette az ágyára, megigazgatta a szoknyáját, csak akkor szólt, hogy szedjem elő az ünneplőjét. Anyósom már akkor készült a másvilágra, amikor még erős, fiatal asszony volt, összerakta a ruháját, mindig megmutogatta nekem az inget, a pentőket, a szép fekete selyemszoknyát a blúzzal. Nem kellett keresgélni, mint amikor Bene Marinak meghalt az anyja. Pedig az az anyja volt, aztán mégse tudta. Nem tudott az soha semmit. Csak kéregetni. No, levetkőztettük szépen, az ujjairól alig tudtuk lefejtetni a rózsafüzért. A köténye meg lecsúszott a földre, hát egy fénykép esett ki a zsebéből. Lacika fényképe. Azt őrizgette, mindig vele volt. Nem, mégse Lacika mellé tettük. Hanem a szüleikhez közel. Apósom akarta így. No, beszéljünk valami vidámabb dologról. Édes inkább a szeder, édesebb a földiepernél, nem savanykás, csak nincs nagyon leve. Én nemigen eszem. Rámegy a pókháló, megmosni meg nem lehet, mert akkor széttörik. Nem ettél még soha? Fehér színű is van, Néma Ilonék kertje végében áll egy fehérszederfa, olyan, mintha éretlen lenne a gyümölcs, de édes az, csak nekem nem ízlik. Némáék kifőzik pálinkának, pedig nagyon szaporátlan munka, kézzel szedegetik, igaz, csak minden másnap, node a Néma azzal a kezével... Egyszer meg is kínáltak, nagyon erős pálinka volt, valami névnapkor lehettem náluk, máskor nem kínáltak volna. Vagy az is le-

het, hogy újévkor. Másképp eladták a pálinkát. Elég olcsón adták, Néma Ilon testvére is járt piacra régebben. Most már nem győzi. Gyere majd jövőre, búcsúkor benézel hozzánk, akkor szokott a legjobb lenni, Lászlókor, meg Péter-Pálkor. Aztán megkóstolod. Nem, befőzni nem jó. Van egy másik, a szederina, az nem fán terem, hanem a földön kúszik. Valaki abból főz be. De azzal vigyázni kell. Szóistók Rózi egyszer nagyon megbetegedett, a Virághegyek aljában annyit evett, hogy majdnem meg is halt. Azt mondják, bizony a szederinától. Mások meg hogy bevett valami pirulákat, hogy elmenjen a gyereke. No, jó is, hogy eszembe jutott, hozom már neked azt az orvosságot...

Anna titokzatos arccal beszalad, kezében a kulcs. Meleg a fém az izgatott kicsi tenyértől. Könnyen fordul a kulcs. Furcsa borzongás belépni egy lakatlan szobába. Hallani, ahogy veszem a levegőt. A nehéz levegőt. Viaszos fény vonja be a tárgyakat. Asztal a három székkal. Úgy beszélgettünk sokszor, mintha vendégünk lett volna. Laci ötlete volt, szeretett játszani. Nő ült mindig a harmadik széken. Emlékszem egy vörös hajúra. Nem festett vörös. Szempilláinak vége szőkén kunkorodott, ettől álmataggá vált az arckifejezése. Mindketten szerelmesek voltunk bele, versengtünk érte. Össze is szólalkoztunk nemegyszer. Nagy volt a tét. Laci sokkal tehetségesebben udvarolt. A székről áttelepedett az ágyra. Nem volt esélyem. Rádadásul néznem kellett a tüzes pontocskákat a nő orra tövében. Mégis elmentem. Megbántottuk, elfelejtettük kitenni a csokoládét. Vagy megettük előle. Aztán volt a rövid hajú szóke, állandóan járt a szája, Laci nem tudott szóhoz jutni. A kancsalkának meg én tetszettem, csak sose tudtam, engem néz-e vagy önmagát a nagy tükörben. A legérzékibb a kontyos volt. Egy hónapig könyörögtünk,

bontsa szét a haját, hadd lássuk, meddig ér. Derékig-e vagy fenék alá. Laci az utóbbira tippelt. Egy rózsacsokorral vette le a lábáról. Erre a nő is levette vendéghajkontyát, miután elegáns mozdulatokkal kihúzott néhány hajtűt. Percekig hemperegtünk kacagva az ágyon. Mire felültünk, a nő eltűnt. Miért jön elő ez ilyen elevenen? Miközben sokáig állok elnehezült tagokkal, Anna hozzám simul, derekam tájt a feje, kócos tincsei csiklandozzák a karom. Ez hoz vissza később, hogy mozdulni bírjak. Ágyamon barna-sárga virágmintás takaró. Ujjaim hegyével érintem. Lacién ugyanolyan, csak alatta gömbölyödik a két párna és a dunna. Őrzi a testmeleget az izmok domborulataival együtt. Tenyeremmel érintem. Kockás papucs az ágy alatt példás rendben. Ez a szertelensége ellen ható látvány. Mindene szanaszét hajigálva a szobában, a nadrág, ahogy kibújt belőle, száraitra gyűrűzve a földön, trikói hurkábagyúruva a szék karfáján, ingei a szekrény ajtajára tűzve, zoknik az ablakpárkányon, az asztal alatt, az ajtó mellett kupacban a cipők. Végighúzom az ujjam az asztal lapján. Nem marad csík. Üres a kéküveg hamutálca, egy meggyújtott levél emléke parázslik csak benne, bennem. A sarokban a kályha. Mentát és kamillát párologtat bordó kislábosban, nőillat, mondja minden este. Tarkója alatt a keze. A széken ülve, az ágyon fekve. Hangosan ábrándozik. Belefájdul a rekeszizmom. Anna bekukucskál a csikos futószőnyeg alá. Úgy ejti vissza, mintha elborzadna a látványától, ugyanakkor megnyugtatta a bizonyosság. Az éjjeliszekrényhez lépek. A felső fiókot kell nyitnom, ez valahogy egyértelmű. Annában ágaskodik a kíváncsiság. A fiók megbillen, majd visszazökken, állon csapja Annát. Nem méltatlankodik. Tekintetével kutat inkább. A gondosan egymásra rakott borítékok szétcsúszkálnak. Lesz mit csinálnom, hogy visszaálljon a rend. Hogy észrevétlen maradjon cin-

kos látogatásunk. Az iratok nem érdekesek. A képek leg-
alul vannak. Kockáztatnom kell

az udvar szombat délutáni rendje anyám virágbozótjá-
nak kontrasztjával. csend és mozdulatlanság szürke ár-
nyalatai. lakatlannak tűnik szinte.

apám biciklit tol a jeges országúton. a kormányon nehéz
utazótáska. Ági mellette lépked nagykabátosan, kendő-
sen a kisebbik táskával. éles fény, ferdén dőlő hosszú ár-
nyékok. az út balra kikanyarodik a képből. a fák egymás-
ba gabalyodó gallyrengetegén áttetszik a hófoltos domb-
oldal.

galambok röpte az istállótető fölött. fehér égen szürke
szárnyalás.

apám a pár hónapos Tamáskát tartja az ölében. a gyerek
mint egy csomag. felnőtt vonások. kifelé néz a képből.
apám mosolya alkalmi.

apám a körtefa törzsének támasztott asztalnál galambok-
kat etet. hallani a burukkolást. az ereszkedő szárnyak
jellegzetes füttyülő-süvítő hangját.

apám a fehér galamb elé tartja tenyerét. remegnek a tol-
lak.

apám a bakon ül. mögötte szénaboglya. két ló gyeplőjét
tartja. komorsága a távolság ellenére is egyértelmű.

barna tónusú műtermi kép. páros mellkép. vásárnapi öl-
tözék, gondosan eligazgatott vonások. közel az arcok.
szinte hasonlítanak. csipkevirágok anyám ruháján.
apám magasra gombolt gallérja alatt nem visel nyakken-
dőt. harmónia, biztonság. virágkorukat élik.

új öltönyeinket a függöny mögött összecseréltük. nem
szándékosan. az izgalomban nem tűnt fel. ezért is komi-
kus a hatás: rezzenéstelen ünneplőre merevített arcok
alatt egy túlméretezett és egy kinőtt öltöny. féltem a gép-
től, hogy majd robban, szikrát hány. úgy bújok anyám-

hoz, hogy lehetőleg észrevétlen maradjon gyávaságom. tízéves lehetek, keskeny arcomból nagy szemek merednek előre. farkasszemet nézek a lencsével. Laci madárszerűen félrefordítja a fejét. Erzsi meg fölfelé néz nagy bizakodással valami ígéretes jövőbe. fogalmunk sincs, hogyan kell viselkedni. balról anyánk, jobbról apánk tart szilárdan.

apám fát vág. a nagy lendülettől a fejsze foka kiugrik a képből, csak a nyél látszik a lesújtás előtti pillanatban. a fatörzs megadja magát, csonkok meredeznek sápadtan. a háttér kuszsága alapján bozótot írtunk. nem emlékszem, hol. megrakott szénásszekér előtt apám csípőre tett kézzel, félig profilból. sapkája magasan föltozva a homlokán. indulásra vár, szusszanva pihen.

a kriptakövön kővázákban a virágok. Anna az alacsony kerítés kapucskáján hintázik. dudorászik. anyám hal-kan rászól. a krizantémok akkorák, mint Anna sapkás-pomponos feje. Laci Bugri kutyával. lepedőt akasztott az ajtóra, hevenyészett műterem illúziója, hiába tiltakoztam. idomítottuk a kutyát hónapokig. mindenre hajlandó volt. paksi adott utánozhatatlan arckifejezéssel. pofarezdüléssel. Laci egyszer bevitte az ágyába. ne vonítson a hidegtől.

Tamáská tortával, egy szál gyertya mögött mereng. madárszerűen félrefordított fejjel.

Ági egy szólótótkét ölelget. vakít a bőre a verőfényben.

apám anyámmal a vakolatlan verandaoszlopok között. elnéznek egymás mellett.

Erzsi két barátnőjével a bejárat előtti lépcsőn. az egyik törékeny virágszál, a másik tenyeres-talpas. nem nagyon beszélgettünk velük. Laci inkább elment hazulról.

az utca túloldala télen. öreg ház sor pillogó ablakszemekkel, düledező léckerítések. kettő maradt már csak kegyelemből. a felejtés ellen.

apám a fakádba önti a szőlőt. szája sarkában a lencsét tudatosító félmosoly.

ifjúkori önarckép. egzaltáltra állított vonások. bajusztalan-szakálltalan önmagam idegen. félig elnyílt száj, sarkokban dacgödröcskéekkel. meg kéne nézni egyszer, megvannak-e még. ez a szórbozót teljesen elfedi. nincs bizonyíték a hasonlóságra.

vakító fehér kőfeszület a sírkövön. Isti nagymamái utasítást követve ráhajol Laci képére: pusztat ad bacsikának. jobb kezével támasztja magát. a kőgalamb bizalmasan közelhajol, mintha súgni akarna valamit. a sírkő tövében üde kardvirágok, fátyolkák.

anyám palántákat öntöz a melegágyban. világos kendő, széles szoknya. bal kezével a csípőjén támaszkodik. jobb-jában az öntözőkanna.

Erzsi és Tamás esküvői képe. műtermi-barna tónus. Erzsi koszorúja keskeny, a fátyol rövid, térden alul ér a szoknya, apró virágokból a csokor. Tamás frissen vágott haja sehogy sem akar engedelmeskedni a helyzet ünnepelességének. bal kezében fehér kesztyűt szorongat, homlokáról játékonosan eltüntetve a verejtékcseppek.

apám a tányér fölött mereng.

Feri esküvői képe. a világ legapróbb menyasszonya kacéran mosolyog.

Laci műtermi portréja. határozott tekintet, összezárt ajak. semmi nyoma szertelenségnek, bohóckodásnak, szüntelen vidámságnak. díszes keretbe merevedve ez függ a középső szobában. a temetés napján ezt teszi ki apám az ablakba. ovális keretből ez néz a sírkövön a rövidre szabott múltba.

még egy.

még egy.

igazolványból kivágva, elmosódott pecsétpacák a sarkában.

Anna egy kiscsibét szorongat a markában.

Anna, Isti, Tamáska. a parton guggolnak mezítláb, az iszapos homokban csatornákat, tavakat építenek. belevezetik a vizet is. Géza bácsi kishalait a legnagyobb tóban tartják. hogy ki ne szökjenek, elzárják a vízelvezető csatornát. Anna nem fogja meg a halat. csak nézi a vergődést.

nincs nyom. nincs jel.

Anna szemében bűntudat, bezárom az ajtót. Hideg a tenyere, amikor belecsúsztatom a kulcsot.

Laci áll zakóban, fehér ingben, élére vasalt, kicsit hosszúúra hagyott nadrágban. Két karját tenyérrel fölfelé tartja, áldozati mozdulat. A fény jobbról jön. Túl sok fényel dolgoztam, Laci arca szinte teljesen beleveszik a háttér szürkéjébe. Felszívódik a galamb is, a fehér galamb. Csak az árnyéka vetődik Laci zakójára. Éles körvonal a szív tájékán.

PERESZLÉNYI SÁNDOR

A száműzött

I

A fenyvesek között lapuló kisváros parányi vasútállomására lihegve futott be a személyvonat. Jobb napokat látott, asztmás gőzmozdony büszkélkedett a három rozszant kocsi élén, s miután megállt, kényelmesen pőfékelve apró párafelhőket bocsátott a gyantaillatú áprilisi levegőbe.

Kéttucatnyi utas szállt le, csupa férfi. Jólesően nyújtogatták elgémberedett végtagjaikat, arcukra kiült a hosszú és kényelmetlen út végét jelző elégedettség. A végtelennek tűnő utazás során fesztelen csevegéssel múltatták az időt, viselkedésükben a leghalványabb nyoma sem volt az augusztusi szövetséges katonai megszállást követő tanácstalan zűrzavarnak. Az emberarcú szocializmus hovatovább feledésbe merült, elkezdődött a normalizáció, s a dolgok látszólag lassan visszatértek a régi kerékvágásba.

Bálint őrnagy megállt az állomásépület előtt, s egy pillanatra, ahogy szeme a kehes mozdonyra tévedt, az a bizarr gondolata támadt, hogy nemcsak az utasok arcáról, hanem a kormos gőzmasináról is a megelégedettség jóleső érzése sugárzik fehér párafelhő alakjában, tudatva a világgal, hogy „látjátok, mégiscsak sikerült felkapaszkodnom!”.

– Szamár – korholta önmagát –, okosabb gondolataid is támadhatnak. Vagy legalább hasznosabbak – dűnyögte kedvetlenül, s elindult a kijárat felé.

A vezérkari őrnagy rosszkedvű volt. Útközben órákig kellett hallgatnia útitársai céltalan fecsegését, s most kedvetlenül vette tudomásul, hogy akik a legtöbb zagyvasággal traktálták egymást, mind leszálltak. Kétségkívül ők is katonatisztek, s minden bizonnyal a tiszti üdülőbe igyekeznek, aminek előreláthatólag az lesz a következménye, hogy az útközben elhangzott ostobaságokat még néhányszor kénytelen lesz végighallgatni.

– No, ez is jól kezdődik – morogta mérgesen, s letette útitáskáját az állomásépület előtt, ahol már húszfőnyi csoport álldogált. Előttük az üdülő egyik alkalmazottja, egy ötven év körüli, hatalmas pocakkal büszkélkedő férfi éppen azt magyarázta, miért nincsenek még itt a kocsik, milyen nagyszerű két hét várja az üdülőket, és különböző jó tanácsokkal tűzdelte tele rögtönzött szónoklatát, melyek közül külön kiemelte, hogy szerinte a világ legjobb csapolt söre, a Bakkecske, az üdülő melletti kiskörmában kapható.

Bálint őrnagy a világ legszerencsétlenebb katonatisztje volt. Legalábbis szentül meg volt róla győződve, hogy még egy ilyen nyomorult féreg, mint ő, nem jár tiszti egyenruhában sehol a kerek világon. E hitén, ha néha jobb kedve kerekedett, mindössze annyit volt hajlandó módosítani, hogy ha van is hozzá hasonló szerencsétlen flótás, és valami elképzelhetetlen, csodás véletlen folytán katonatiszt is, az semmi szín alatt sem lehet őrnagy.

Jóvágású, magas férfi volt, akit a nők sokat ígérő, hosszú pillantásokkal igyekeztek rádöbbszteni, hogy egy magas rangú, jóképű katonatiszttel szemben vannak bizonyos elvárásaik. Rokonszenves, jó humorú fickó hírben állt, s nők, férfiak egyaránt keresték a társaságát, de nem értette, miért. – Mi a magyarázata ennek a különös érdeklődésnek – kérdezte néha önmagától, s jóllehet, egy sereg okot képes volt felsorolni, tudta, hogy egyik sem az

igazi. Nála is beigazolódott, hogy azt a legnehezebb meg-
lelni, ami a legjobban szem előtt van.

Széles körű műveltsége, hatalmas nyelvtudása és a szakmájában elért sikerek mellett a legtöbb babért annak a megfoghatatlan, különös varázsnak köszönhetette, ami egész lényéből sugárzott és úgy áradt környezetére, mint a nap sugara a tájra verőfényes nyári délutánon. Okos, nyílt szeme, a halántéka táján csillogó ezüstszá-
lakkal tűzdelt, hullámos barna haja, férfias arcvonásai, mozdulatai minden keménység és határozottság ellenére megértő gyöngédségről árulkodtak. S ami környezetére talán a legnagyobb hatást gyakorolta, az a bzalmat kel-
tő, mindamellett feneketlen mélységeket sejtető, szomor-
kás tekintete volt. Láttára a nők kedvet kaptak, hogy megszimogassák deresedő hajtincseit, s kezük melegével ébresszenek benne olthatatlan vágyat feledhetetlen gyö-
nyörök után.

Mivel nem sok reményt fűzött ahhoz, hogy a kocsik záros határidőn belül megérkeznek, fogta az útításkáját és a jól ismert erdei ösvényen elindult az üdülő felé. Fél-
úton járhatott, amikor azon kapta magát, hogy gondol-
tai zergeként szökdécselnek furcsábbról furcsább dolgok-
ra, s közülük az utolsó arra ösztökölte, hogy intellektuá-
lis képességeivel kapcsolatban komoly aggodalmaknak szorítson helyet zakatoló agyában. Ugyanis arra gondolt, hogy a legjobb lenne, ha most visszafordulna és a legkö-
zelebbi vonattal elutazna.

– Marha – foglalta össze röviden eddigi gondolatait. Ezt a kifejezést mély meggyőződéssel, gyakran gyűjtőfo-
galomként használta, mert véleménye szerint magába foglalta az emberi ostobaság minden lehetséges árnyala-
tát, és most is helyénvalónak találta, mivel elképedve ál-
lapította meg, hogy az elutazás céljával kapcsolatban gondolatai között a leghalványabb elképzelés sem lelhe-

tő fel. Egy kis ideig azon töprengett, vajon lehetséges-e, hogy az órákig tartó, kényelmetlen vonatozástól meggabalyodott, de a gondolatot gyorsan elvetette, úgy elmélkedve, hogy az említett szerencsétlenség bizonyára a közelmúlt eseményeinek a következménye, és ha útközben esetleg teljesen megbolondult volna, az már nem sokat ronthatott az elmeállapotán.

Gondolataiból az üdülő fenyőfákkal övezett épületének látványa zökkentette ki. Egy pillanatra megállt és körülnézett a tájon. A télutó erőteljesen rányomta bélyegét a vidékre. A hegyoldalon kis patakokban csörgedezett az olvadó hó vize, szaporán igyekezett a ritka párafelhőbe takarózó völgy felé. A lesiklópályák felvonóit már nem üzemeltették, a terepen mindössze néhány mindenre elszánt kezdő síelő búcsúzott a téli örömtől. – Mi a nyavalyát csináljak itt két hétig – tette fel a kérdést önmagának –, hiszen az időszak túrákra sem a legalkalmasabb. Ezzel a megválaszolatlan kérdéssel lépett be az üdülő sok vihart látott, ódon tölgyfa ajtaján.

II

Az üdülő előcsarnokában öregedő, szőke hölgy fogadta udvarias fejbólintással. Átnyújtotta a beutalót, s kedvetlenül mondta be a szükséges személyi adatokat. A hölgy kérdéseit fölöttébb idegesítőnek találta. Nem értette, miért kérdezősködik, hiszen a beutalón minden szükséges adat megtalálható.

Az elengedhetetlen formalitások után a hölgy a kezébe nyomta a szobakulcsot. Csodálkozva állapította meg, hogy az egyes számú szobát kapta. Különös – mormogta –, a portás eddig mindig megkérdezte, megfelel-e a szoba. Nemleges válasz esetén választékul további három-négy szobát is felajánlott, most pedig kész tény elé állította. Baljós sejtelemmel, szorongva indult a szoba felé.

– Érdekes, nincs kulcsra zárva. Talán a takarítónő elfelejtette bezárni. De az is lehet, hogy szándékosan hagyták nyitva – fogadta el a legkézenfekvőbb magyarázatot. Lenyomta a kilincset és belépett az ajtón. Pillantása a sarokban álló szekrényről az ágyra tévedt, s kővé dermedt a meglepetéstől. Az ágy szélén volt felesége ült kicsomagolatlan útitáskájára támaszkodva.

– Hát te hogy kerülsz ide? – dadogta.

– Miért vagy úgy meglepve? – kérdezte az asszony olyan hangon, ami minden kétséget kizáróan bizonyította, tulajdonosa a világ legtermészetesebb dolgának tartja, hogy az üdülőbe érkező volt férjet a számára kijelölt szobában ott várja volt felesége –, hiszen három évig egy felderítőtiszt felesége voltam.

A felderítőtiszt kifejezés hallatára valami megvillant a férfi agyában. Válasz helyett szájára tett ujjával jelezte volt nejének, hogy maradjon csendben, majd intett neki, hogy kövesse. Becsukta a szoba ajtaját, kulcsra zárta, és a folyosó végén található tágas fülkéhez indult.

Mártával gyermekkoruk óta ismerték egymást. Osztálytársait, főleg a gazdagabbakat, ette is a sárga irigység, hogy az iskola szépe, aki ráadásul az igazgató lánya, legszegényebb társuk szemébe feledkezett. Ismeretségük a diákszerелеm viharán keresztül évek múlva jutott el a házasságig.

– Gondolod, hogy lehallgatják a szobát? – kérdezte az asszony.

– Nem vagyok biztos benne – válaszolt a férfi –, de valószínű.

– Úgy látom, látogatásom nem váltott ki belőled túl nagy lelkesedést – nézett rá az asszony, miután letette útitáskáját és helyet foglalt az ablakmélyedésben álló karosszékek egyikében. – Megrémített a feltételezett veszély, hogy a következő két hetet az olyannyira hiányolt

szabadság helyett velem kell átkínlódnod. Mielőtt jövedelem célját félreértened, közlöm veled, hogy üzenetet hoztam.

– Nocsak! – ébredt fel Bálintban a kíváncsiság. – Megtudhatnám, kinek jutottam eszébe? – kérdezte, és közelebb húzva a másik karosszéket leült az asszonnyal szemben.

– Berkes ezredesnek – válaszolt az asszony.

– És mi készítette erre a nagylelkű kezdeményezésre? – érdeklődött az őrnagy.

– A jövőd iránti aggodalma, azazhogy inkább a jövőddel kapcsolatos bizonyosság.

– Sejtelmem szerint abban, hogy Berkesnek a jövőmmel kapcsolatban aggodalma támadt, elévülhetetlen érdemeid vannak. Egyébként az aggodalma rendkívül megtisztelő. Annál is inkább, mivel neki köszönhetem a szarvaimat – jegyezte meg a férfi enyhe keserűséggel.

– Azokat nekem köszönheted – vetette oda az asszony –, jobban mondva annak, hogy számodra a munkád és a tanulmányaid után mindig csak a harmadik voltam a sorban.

– Ezzel szemben most az első sorban foglalsz helyet, ami azt jelenti, hogy boldog vagy és elégedett – szögezte le a férfi.

– Úgy-ahogy – sütötte le a szemét az asszony.

– Értem – bólintott a férfi –, ezek szerint néhány kapitális agancs még tetszetős csomagolásban raktáron várja, amíg sorra kerül.

Az asszony fülig pirult, szája fájdalmasan megrándult, szemében haragos láng lobbant fel, amely azonban gyorsan kialudt, s néhány másodperc után nyugodt hangon megszólalt.

– Térjünk a lényegre. Berkes szerint a helyi pártszervezet taggyűlésén rendkívül cinikusan és ostobán visel-

kedtél. Sistergő iróniával bizonygattad a bizottság állításainak abszurditását, és az elnökből bohócot csináltál.

– Arra nem volt szükség – jegyezte meg a férfi –, e tekintetben maga is dicséretes igyekezetről tett tanúbizonyságot.

–A gyűlésen elhangzott kijelentéseidet illetően pedig – miszerint az egész pártgyűlés értelmetlen, formális cirkususz, mivel a párt felettes szerveinek előzetes utasítása, amely a helyi pártfunkcionáriusok és politikai tisztek javaslatával összhangban született meg és részletesen meghatározza, kit, miért és hogyan kell megbüntetni –, az a véleménye, hogy minden valószínűség szerint teljesen megalondultál.

– És a bizottság tagjaival kapcsolatban jutottam hasonló következtetésre – közölte enyhe mosollyal a férfi.

– Ne szakíts folyton félbe – mondta meg az asszony –, kevés az időm. A pártgyűlést megelőző bizottsági ülésen nyújtott alakításod ádáz dühre gerjesztette a bizottság valamennyi tagját, és azt az egyhangú javaslatot eredményezte, hogy nagy ívben rúgjanak ki a pártból, valamint a hadseregből is, amivel a párt Berkes szerint nem sokat veszítene, de a nagyfőnök váltig hajtogatja, hogy a tapasztalatodra és a képességeidre szüksége van, és távozásod a felderítőosztályt szakmai szempontból rendkívül érzékenyen érintené.

– Mit szándékoznak tenni? – érdeklődött a férfi.

– A politikai osztállyal együtt felülvizsgálták a vizsgálóbizottság javaslatát és elhatározták, hogy a kizárás helyett szigorú megrovásban és utolsó figyelmeztetésben részesítenek, ami lehetővé teszi, hogy megőrizd párttagságodat, és bár nem vezető pozícióban, de beosztott tisztként tovább dolgozhass a felderítőosztályon.

– És mi lenne az én teendőm? – kérdezte a férfi, miközben azon töprengett, vajon főnökei iránta táplált ro-

konszenve és megbecsülése, vagy saját jól felfogott érdekük késztette-e őket erre a megoldásra. Majd kiderül – gondolta – és tovább hallgatta volt feleségét.

– Berkes szerint mindenekelőtt az, hogy fogd be a szád. Hagyj fel a kellemetlen politikai viccek terjesztésével, és barátkozz meg a gondolattal, hogy ezután vagy azt mondd, amit elvárnak, vagy semmit. Az eddigihez hasonló viselkedéssel a megmentésedre irányuló tervüket végérvényesen megtorpedóznád.

– Értem – bólintott a férfi –, arra serkentenek, hogy úgy viselkedjek, mint a gyárigazgató, akit a megyei pártbizottság arról faggatott, mi a véleménye a párt gazdasági politikájáról.

– Beszélhetnél világosabban? – kérdezte az asszony.

– Készséggel – mondta a férfi mosolyogva. – Amikor az igazgató az ötödik kérdésre adandó válaszát is azzal kezdte, hogy teljesen egyetért a pártkongresszus határozatával, az elnöknek elfogyott a türelme. – Jó, jó... a kongresszus határozata... rendben van..., de mi a te véleményedre vagyunk kíváncsiak! Saját, egyéni véleményed nincs? – De van – válaszolt az igazgató –, de azzal elvből nem értek egyet.

– Javíthatatlan vagy – állapította meg az asszony, majd folytatta. – Miután a taggyűlés a vizsgálóbizottság eredeti javaslatát a jelenlétedben nagy többséggel leszavazta, az eljárást a következő forgatókönyv szerint készítik elő: Távolléted alatt a pártszervezet tagjai igyekeznek meggyőzni, ha akarod, megfélemlíteni, hogy a módosított javaslat elfogadása mindnyájuk személyes érdeke, mivel ellenkező esetben a pártszervezetet felosztatják, és a belépést az újra megalakuló szervezetbe csak annak ajánlják fel, akit arra érdemesnek tartanak, ami a többség számára kétségtávol sokkal súlyosabb következményeket vonna maga után.

– Csodálkoznék, ha sikerrel járnának – jegyezte meg a férfi.

– Véleményem szerint lesz alkalmad és okod is a csodálkozásra – válaszolt határozottan az asszony. – Visszatérted után rendkívüli taggyűlést hívnak össze. Az esetleges újabb kudarcot elkerülendő a beosztottjaid közül azokat, akikről bebizonyosodik, hogy sem meggyőzni, sem megfélemlíteni nem lehet, és még az akasztófa árnyékában sem lennének hajlandók ellened szavazni, egy nappal a gyűlés előtt különböző feladatokkal szolgálati útra küldik. Mellesleg a soron kívüli beutalót azért kaptad, hogy jelenléteddel ne gyakorolhass befolyást a beosztottjaidra, mert a politikai osztály és a vizsgálóbizottság egyhangú álláspontja szerint ez komolyan akadályozhatná terveik megvalósítását.

– Ez igen! Ez már döfi! Ha a párt vélt érdeke úgy kívánja, még a revizionistákat is megjutalmazzuk! Találékonyabbak, mint hittem – ismerte el a férfi.

– Biztosítlak, hogy a módosított javaslat elnyeri a szükséges támogatást – folytatta az asszony. – A taggyűlés úgy jóváhagyja, mint a pinty. Ne kergess tehát hiú ábrándokat. Egyébként nem árt, ha tudod, hogy a beosztottaid közül ötöt kirúgnak a pártból, s ennek következtében a hadseregéből is, további tizenkettő pedig különböző megrovásban vagy büntetésben részesül.

Az utóbbiak között a kitüntető első helyen te szerepelsz, ami annyit jelent, hogy a legsúlyosabb büntetést a számodra tartalékolják.

– Le a kalappal! – mondta a férfi, és kissé meghajolva jobb kezével olyan mozdulatot tett, mintha nem létező kalapját tiszteletteljes köszöntésre emelné.

– Még valamit – folytatta az asszony, figyelmen kívül hagyva volt férje teátrális gesztusát, s hanglejtése jelezte, hogy mondanivalója a végéhez közeledik. – Ne keresd

a kapcsolatot sem a nagyfőnőssel, sem Berkessel. Kellemtelen helyzetbe hoznád őket. Az államvédelmiek ellenőrzik a levelezést és lehallgatják a telefont. Ha tudomást szereznek róla, hogy itt jártam, ami valószínű, mondd azt, hogy a közös vagyon elosztásának részleteit kellett megbeszelnünk. Mit mondjak Berkesnek? – nézett várakozóan a férfira.

– Ne aggódjon, azon leszek, hogy ne okozzak neki kellemetlenséget. Köszönöm, hogy közbenjár az érdekemben. És neked is, hogy ide fáradtál – mondta halkan a férfi.

Az asszony tekintete hosszasan megpihent a férfi arcán, szemében részvét, csodálat és szomorúság kusza keveréke tükröződött. A férfihoz lépett, gyöngéden átölelte és a vállára hajtotta a fejét. – Vigyázz magadra és légy okos. Isten veled – suttogta, és kezébe véve útításkáját gyors léptekkel távozott.

Az őrnagy sokáig mozdulatlanul nézett utána, majd jobb híján, hirtelen ötlettől vezényelve, elindult az üdülő mellett meghúzódó kiskocsmába.

III

A félig telt kocsmá zajos beszélgetéstől visszhangzott. Az ajtótól balra két összetolt asztal mellett húsz év körüli lányok csoportja kacarászott. Az őrnagy szeme egy pillanatra megakadt az asztal végén ülő csinos lány derékig érő, csillogó fekete haján. – Legszebb a szabadon szét eresztett, hosszú, fekete női haj fehér párnán – ébredt fel benne a férfi. Mielőtt tovább szólhata volna gondolatait, a lány egyetlen ugrással mellette termett, és a karjába csimpaszkodva harsányan közölte az asztal mellett ülőkkel: „Lányok, én már megtaláltam!”

– Kislány – mondta gyöngéden az őrnagy –, nekem szilárd meggyőződése, hogy ha a mindenható teremtet

is valamit, ami jobb, mint a nő, azt megtartotta magának. De ma este szeretnék egyedül lenni.

– Elnézést – mondta halkan a lány, s mintha megriadt volna a férfi tekintetétől, elkomorodó arccal visszakullogott az asztalhoz. A társaság kárörvendő mosolyával nem törődve csendesen suttozta maga elé: „Ez a férfi nagyon boldogtalan!”

Az őrnagy leült egy üres asztalhoz a terem sarkában. Jóformán még el sem helyezkedett a széken, a pincér már ott állt előtte, és a helyi jó szokáshoz híven, hangos „isten hozta, uram” köszöntéssel kerek papírtálcát dobott a vaskos tölgyfa asztalra, s rátette a frissen csapolt sörrel telt, fehér habbal megfejtelt söröskorsót.

– Köszönöm – bólintott a pincér felé.

Egy kis ideig magába mélyedve, mozdulatlanul bámult maga elé, de néhány perc után már nem érzékelte a környezetet, nem hallotta a vendégek zajongását. Gondolatai gyermekkorra minden nyomorúság ellenére feledhetetlenül szép éveibe röpítették. Megjelent előtte egy élénk szemű, kopaszra nyírt nebuló képe, aki a könyvek mellett csak egy olyan pár csizma után áhítozott, amelyet jómódú unokahúga viselt, hogy szeptemberben ne kelljen mezítláb beállítania az iskolába és eltűnni osztálytársai gúnyolódását, és aki szilárdan elhatározta, hogy legalább olyan okos lesz, mint a gimnázium igazgatója, úgy gondolva, hogy az igazgató úr minden bizonnyal a legokosabb, mert ha nem lenne az, nem lehetne igazgató. Megjelentek előtte a szülei, amint az érettségi vizsga után túláradó boldogságukban, könnyező szemmel, felváltva ölelgetik, édesapja, amint büszkeségtől duzzadó mellel újságolja barátainak, hogy a fiát felvették a katonai akadémiára. Ezzel az apa életének nagy vágya teljesült, mert nehezen viselte, hogy legénykorában alacsony termete miatt nem sorozták be katonának, és mint vas-

úti pályamunkást, a háború alatt még az általános mozgósítás idején is felmentették a katonai szolgálat alól, de a saját kezűleg készített, abban az időben elengedhetetlen, fekete katonaládáját élete végéig féltő gonddal őrizte.

Felvillant előtte édesanyja arca, amint aggódva mondja: „Jaj, kisfiam, csak valami bajod ne essék annál a fránya katonaságnál!” Majd önmagát látta, előbb édesapja, később édesanyja temetésén, amikor könnyező szemmel döbrent rá, hogy olyan elhagyatott ezen a világon, mint a gémeskút a hó borította pusztá messzeségben.

Gyors egymásutánban pergő emlékeiben felelevenedett előtte életének szinte minden fontosabb mozzanata. Gondolatai az augusztusi megszállás napjáig vándoroltak.

– Oltári nagy marha vagy te, Bálint – szögezte le, a revizionista erők vereségét bizonygató szovjet ezredesre emlékezve, akinek szavait tehetetlen dühében úgy egészítette ki, hogy szerinte a történelem számon tart néhány, az ország szövetségesek által végrehajtott katonai megszállásához hasonló aljasságot, de hogy nagyobból tudna beszámolni, azt teljességgel lehetetlennek tartja –, de igazad van.

Eszébe jutott a helyettese, Csík százados, aki egy kenyérszállító gépkocsiba szerelt katonai adó segítségével a szétvert városi rádió hullámhosszán ellenállásra buzdította a lakosságot, s akit nyomban úgy kirúgtak a hadseregből, hogy a lába sem érte a földet. – Szegény mókus, számos sorstársával együtt kazánfűtőként tengeti az életét egy ingatlankezelő vállalatnál – gondolta sajnálkozva. – Nincs a világon még egy ország, amelyik annyi egyetemi végzettséggel rendelkező kazánfűtővel dicsekedhetne, mint a miénk. E téren történelmileg hihetetlenül rövid idő alatt leköröztük a kapitalizmust – állapította meg, s ezen akaratlanul elmosolyodott.

Hirtelen eszébe jutott Béres ezredes ajánlata, ami emlékeiből azonnal visszaröpítette a valóságba. – Bálint fiam, ez az út csak akkor lenne járható – szögezte le –, ha képes lennél a megalkuvásra. De még ha követnéd is a vezérkos kolompját, évekig fekete báránként tartanának számon, barátok, munkatársak kerülnek a társaságodat, mert rossz fényt vetne rájuk, s kénytelen lennél megbékélni az államvédelmieks állandó felügyeletével. Ha meg nem engedsz a negyvennyolcból, marad a kazán. És, természetesen, az államvédelmieks állandó felügyelete. Ragyogó távlatok!

Gondolataiból a csapos érdes hangja rezzentette fel, aki harsányan közölte a kedves vendégekkel, hogy tíz perc múlva záróra. Odaintette a pincért, fizetett, és elindult a kijárat felé. A pincér sokáig értetlenül bámult utána, majd az asztalra, amelyen ott állt a korsó sör érintetlenül.

IV

Másnap reggel Bálint korán ébredt. Megborotválkozott, letussolt, felöltözött, és elindult az ebédlőbe. Mintha megszabadult volna kízó gondolataitól, arcán nyoma sem volt a tegnapi tépelődésnek. Reggeli után bejelentette a portán, hogy mivel szombat van, lemegy a városba szórakozni, és valószínűleg csak késő este tér vissza, de az sincs kizárva, hogy a hétvégét vasárnap estig a barátjánál tölti.

– Ha netalán halaszthatatlan ügyben keresnének, a következő számon leszek elérhető – közölte a portással, bemondva a kisváros egyik szállodájának a telefonszámát, majd hátizsákjában a távcsövével elindult a város felé.

Húszpercnyi katonás menetelés után jobbra fordult, és lerövidítve útját, az erdőn keresztül lefutott a domb

alatt meghúzódó városkába. Feltűnés nélkül elvegyülve a bevásárolni igyekvő férfiak és nők között, bement a város egyetlen áruházába, kalapácsot, csavarhúzó, kombinált fogót, drótvágó ollót, egy kilogramm házikolbászt, öt zsemlét és egy üveg konyakot vásárolt, mindent gondosan berakott a hátizsákba, és belépett a közeli sörözőbe, amely a kora délelőtti óra ellenére jócskán megtelt férfiakkal. Szorgalmasan vedelték a sört, miközben meghányták-vetették a hét politikai és gazdasági eseményeit és lehalkított hangon szapulták a kormányt, a különböző szintű pártvezetést, mindenkit, akinek véleményük szerint az országban uralkodó áldatlan állapot felróható. Nyilvánvaló volt, hogy közeli barátok, ismerősök, úgymond törzsvendégek, mert belépése pillanatában rögtön észrevették, hogy idegen lépett a sörözőbe, s hangjukat még halkabbra fogták.

– Megengedik? – fordult az egyik asztalnál sörözgető két férfihoz.

– Üljön le, ha már itt van – dörmögte az egyik nem túl barátságosan, szemmel láthatóan nem örülve az új asztaltársnak. – Mi járatban van erre felé? – kérdezte színlelt érdeklődéssel.

– Az öcsém a szomszéd községbe nősült, hozzá megyek látogatóba. A buszra várok – válaszolt az őrnagy hangosan, hogy lehetőleg a szomszéd asztalnál is hallják, miközben a pincér elébe tette a fehéren habzó sörrel telt korsót.

– No, akkor igyekezzen – bökött az ujjával a másik a söröskorsó felé –, a busz mindjárt itt lesz.

– Egészségünkre – emelte meg a söröskorsót az őrnagy, egy hörpintésre felhajtotta, fizetett, és hangos köszönéssel kiment a megállóra.

– Jó huzatja van – jegyezte meg elismerően az egyik férfi, s intett a pincérnek, hogy jöhet az utánpótlás.

Az őrnagy felszállt a beérkező buszra. Nem kerülte el a figyelmét, hogy előtte egy utas a szomszéd községbe váltott jegyet. – Ugyanoda – mondta a vezetőnek, s helyet foglalt a hátsó ajtó közelében. A város szélén levő megállónál leszállt, elindult visszafelé, s amikor az autóbusz eltűnt a kanyarban, egy erdei ösvényen a domb tetején ágaskodó kilátótorony felé vette az útját. Félúton járhatott, amikor egy kis pihenőt engedélyezett magának. Egy kis ideig hallgatózott. Seholy egy lélek – állapította meg elégedetten. Elővette a hátizsákjából a kalapácsot, a kombinált fogót és a csavarhúzó, s az ösvénytől néhány méterre csörgedező patak mellett egy nagyobb szikladarab alá rejtette. Ezek a szerszámok feleslegesek voltak. Tudta, hogy a határővezetben a lakosok nagy része eggyüttműködik a határőrséggel, s csak óvatosságból vette meg őket, nehogy valaki a mindössze egy drótvágó ollót vásárló idegen férfi és az államhatárt elzáró drótkerítés között összefüggést keressen.

Tizenegy előtt néhány perccel ért a kilátóhoz. Felment a toronyba, kifújta magát, kortyolt a konyakból, megevett egy zsemlet, egy darab kolbászt, majd a korláthoz lépett és lenézett a völgybe. A ragyogó tavaszi napfényben kitűnő kilátás nyílt a domb alatt háromszáz méternyire húzódó kettős drótkerítés végtelennek tűnő szakaszára. Jól ismerte a tájat, kegyvesztettségét megelőzően, a határőrség parancsonokának tudtával, de a legnagyobb titoktartás mellett tucatnyi alkalommal találkozott a külső kerítésnél a túloldalon beépített informátorral.

Elővette a távcsövét, és árnyékba húzódva, balról jobbra aprólékosan szemügyre vette a határszakaszt. Gondosan ügyelt, hogy a nap fénye ne essen a távcsőre. Tapasztalatból tudta, hogy a napfény a távcső lencséjéről mozgó fénypont formájában verődik vissza, és nagy távolságra elárulja a megfigyelőt és annak pontos helyét.

Felfedezte a jól ismert erdei utat, végén a tisztással, ahol a járőröket hatóránként, menetrendszerűen váltják, majd a tisztástól hétszáz méternyire jobbra a negyvenhetes számú oszlopot. Ha emlékezetem nem csal – villant át az agyán –, a szögesdrót alsó öt szála úgy van az oszlophoz erősítve, hogy pillanatok alatt eltávolítható, s mögötte két oszlopköz szélességében nincsenek aknák.

Néhány perc múlva felbukkant előtte a tisztás irányába lépkedő, kéttagú járőr. Amikor a negyvenhetes oszlophoz ért, az őrnagy karórája tizenegy harmincat mutatott, s tizenegy ötvenegy, amikor elérte a tisztást. Rövidesen távoli motorbúgás hallatszott, jelezve, hogy közeledik a váltás, s csakhamar felbukkant a visszafelé lépegető járőr. Ismét az órájára nézett, figyelemmel kísérte a járőr mozgását, s megállapította, hogy az út visszafelé hét perccel tovább tartott. Logikus – gondolta –, az út visszafelé enyhén emelkedik, a járőr pedig hatórás szolgálatnak néz elébe, tehát komótosabban mozog. Hazafelé meg a ló is frissebben lépked.

Bálint őrnagy erős kényszert érzett, hogy lefusson a határt jelző drótkerítésig, s utat vágjon magának egy új világba, amelyről nem tudta, milyen, csak feltételezte, hogy a jelenleginél rosszabb nem lehet. De az is világos volt számára, hogy feltétlenül meg kell várnia a váltás időpontját, mert addig a járőr mozgása kiszámíthatatlan. Lemászott a toronyból, körülnézett, s agódva állapította meg, hogy feltámadt a szél, és északnyugat felől hatalmas viharfelhők közelednek. – Na, Bálint fiam – dörögte –, téged ma alighanem elver az eső. – Bement az erdőbe, s lassan elindult lefelé a dombon. Százméternyi utat tehetett meg, amikor a lombokon cikázó villámok és hatalmas mennydörgés kíséretében kopogni kezdtek az esőcseppek. Gondosan kerülve a magas fákat az erdő fiatal fenyőfákkal sűrűn benőtt részébe húzódott. – Ne-

hogy most csapjon agyon a mennykő – mormogta, s letelepedett a hátizsákjára.

Amíg várakozott, az eső és a napsütés szinte rendszeres időközökben váltogatta egymást. – Április van – szögezte le –, és a hegyekben egyébként is gyorsan változik az időjárás. Akaratlanul felvillant emlékezetében egy gyermekvers az elemi iskola első osztályának olvasókönyvéből: „Hol a szél fúj, hol a nap süt, még sohase látunk ilyen bolond hónapot, mint április barátunk!” – szavalta gondolatban, azzal az egyértelmű megállapítással zárva elkalandozó gondolatait, hogy úgy látszik, a dolgok az agyára mentek.

Öt órakeresztül ismét eleredt az eső. Közeledett az alkony. – Most aztán jól kösd fel a gatyád, Bálint – mormogta. Felállt, nyakába akasztotta a távcsövet, a drótvágó ollót viharkabátja oldalzsebébe tette, és óvatosan, kerülve a földre hullott száraz ágakat, zajtalanul elindult a határ felé. Becslése szerint hetven-nyolcvan méternyire volt az erdő szélétől, amikor a fák mögött meglátta a drótkerítést, s távcsöve segítségével felfedezte a negyvenhetes oszlopot. Egy fenyőbokr mögötti mélyedésből óvatosan eltávolította a száraz ágakat, tobozokat, kezében a távcsővel úgy helyezkedett el benne, hogy az oszlopot állandóan szemmel tarthassa, és dideregve, mozdulatlanul várakozott.

Már alkonyodott, amikor a távcső segítségével az oszlop közelében felfedezte a tisztás felé igyekvő járőrt. Ránézett az órájára és figyelmesen hallgatózva, feszülten várakozott. Negyedóra elteltével távoli motorzúgást ütötte meg a fülét.

– Most! – mondta izgatottan, s gyors léptekkel elindult a kerítés felé. Az erdő szélén megállt, távcsövet a tisztás felé irányította, s mivel nem látott semmi gyanúsat, az oszlophoz futott, kiakasztotta a drótkerítés alsó öt szálát,

és átbújt a nyíláson. – És ha időközben ezt a részt is elaknásították? – hökkent meg, de a következő pillanatban a reá jellemző vakmerőséggel három ugrással a külső kerítés mellett termett. – Nincs idő a vizsgáldásra – mondta határozottan –, s hátán fekve vágni kezdte a szögesdrótot. A művelet két percet sem vett igénybe, de neki örökkévalóságnak tűnt. Átbújt a nyíláson és befutott az erdőbe. Egy kőhajításnyira a szélétől megállt, s visszanézett. A túloldalon két piros rakéta röppent a levegőbe, s röviddel utána izgatott beszéd, szitkozódás, motorbúgás és ebek csaholása hallatszott. – Fogalmam sincs, hogyan, de sikerült működésbe hoznom a jelzőrendszert.

– állapította meg, tudatosítva, hogy számára ennek már nincs jelentősége.

Bálint őrnagy arcáról eltűnt minden kínzó feszültség. Felszabadultan, határozott léptekkel haladt egyre távolabb a határtól. Rövid gyaloglás után egy erdei úthoz ért. Megállt az erdő szélén, hallgatózott, hátizsákjából elővette a konyakos üveget, alaposan meghúzta, és habozás nélkül tovább indult az úton. Alig tett néhány lépést, felcsattant egy ellenvetést nem tűrő, szigorú felszólítás angol nyelven:

– Állj! Fel a kezekkel!

Az út két oldalán az amerikai hadsereg egy-egy tábori csendőre állt reá szegezett géppisztollyal. Amíg az egyik fegyverével sakkbán tartotta, a másik hozzálépett és megmotozta.

– Nincs fegyverem – mondta az őrnagy angolul.

– Nincs – erősítette meg a motozást végző csendőr, mire mindketten megenyhülve engedték lejjebb a fegyverük csövét.

– Honnan került ide? – kérdezte egyikük.

– A határ túloldaláról. Átvágtam a drótkerítést – válaszolta az őrnagy.

- Maga angol? – kérdezte a másik.
 - Nem. Politikai menekült vagyok. Vezessenek a parancsnokukhoz.
 - Menjen előre – mondta az előbbi barátságosan.
- Az őrnagy előrelépett, és a fegyveres tábori csend-őrökkel a háta mögött elindult az előtte tátongó ismeretlen felé.

SZALAY ZOLTÁN

Délibáb

– Nem gondoltam volna, hogy komolyan veszed – mondta a lány. – Ha tudom, hogy ilyen érzékeny vagy, jobban vigyázok.

– Nem vagyok érzékeny – válaszolta a mellette tekerő fiú –, de ami sértés, az sértés. Akkor és ott az sértés volt. Te is annak vetted volna, ha te vagy az áldozat.

– Áldozat! – kiáltott fel a lány. – Hihetetlen önsajnálattal lappang benned, fiam. Ne tudod elviselni, ha nem kényeztetnek, ez az igazság. Vagy ha valamiben nem lehetsz a legjobb.

– Szó sincs semmi ilyesmiről – védekezett a fiú. – Szó sincs semmi ilyesmiről, egyszerűen.

– Például azt sem tudnád elviselni, ha most hamarabb odaérnék ahhoz a magas fához ott, látod?, mint te. Biztos vagyok benne...

– Nem, tényleg nem – mosolygott a fiú, és belehúzott.

Két társuk valamivel mögöttük haladt. Kietlen területen kerékpároztak, szántóföldek mellett, az útszéli fák árnyékában. Autók vagy bármilyen más járművek nem haladtak ezen az úton. Csak a négy bicikli. Két fiú és két lány. Túráztak. A vitatkozó páros versenyezni kezdett, s bár a lány némi előnnyel indult, a fiú gyorsan beérte és megelőzte. Nevetve hagyta maga mögött a lányt, aki erőlködőve tekert.

A fiú egy kurta sikolyra lett figyelmes, s erre nyomban lefékezett. Rögtön ezután hallotta a puffanást, majd csörömpölés, illetve súrlódás hangját. Ledobta a biciklijét az útra, s odafutott a földön fekvő lányhoz, akinek biciklije bevágódott az út menti bozótba.

– Jól vagy?

A lány felnyögött. Oldalvást feküdt, a fiú pedig megpróbálta hanyatt fektetni, de ő ellenkezett.

– A lábam – nyöszörögte.

– Mi van vele? – kérdezte rémülten a másik fiú, aki szintén ledobta biciklijét, és odafutott a földön fekvő lányhoz.

– A francba. Vér.

A lány zokogni kezdett. Nyílt törés a sípcsonton. Pillanatokon belül mind a hárman véresek lettek.

– Istenem, Kriszta – kiáltott fel rémülten a másik lány, aki ekkor érkezett oda a baleset helyszínére. – Hogy a fenébe...?

– Laci, nálad voltak valami elsősegélyes cuccok, nem? – kérdezte a fiú, akivel Kriszta az imént vitázott. – Be kell kötöznünk, sínbe tenni, vagy ilyesmi.

– Francot – felelte Laci. – Kórházba kell vinni. Itt van valakinek a mobilja? Senkinek sem volt ott a mobilja. Túrázni idultak, kirándulni, nem akarták, hogy zaklassák őket. Kriszta kétségbeesetten zokogott, megfékezhetetlenül. Barátnője fölé hajolt, s vigasztalgatta, de ő maga is elég rémült volt.

– Segítség kell – mondta Laci. – Csabi, te meg Linda keressétek meg a legközelebbi falut, és hívjatok mentőt. Én itt maradok vele. De siessetek. Autók szinte egyáltalán nem járnak erre, hiába várnánk, hogy erre téved valaki. Menjetek.

– Menjetek... – zokogta a sebesült.

– Én addig bekötöm meg rendbe teszem a sebet, amennyire lehet. De rettenetesen néz ki, orvosnak kell látnia.

Csabi Lindára pillantott, aki fejét csóválta.

– A rohadt életbe – szürcsögte Linda. – Gyerünk.

Felpattantak a biciklijükre. Csabiénak elgörbült a jobb pedálja, mikor az előbb ledobta a földre. Rossz volt így tekerni, ráadásul idegesítő surrogó hangot adott.

– Rohadt meleg van – mondta Linda. – Tudod te, hol vagyunk?

– Nem.

Kíméletlenül tűzött a nap, az útszéli fák pedig túl koparak voltak ahhoz, hogy árnyékossá tegyék az utat. Szinte szúrt a napsütés. Nem látták nyomát településnek. Nem volt térképük, csak hozzávetőlegesen tudták meghatározni, hol vannak. Nem is ismerték ezt a környéket. Csak azt tudták, hogy valahol a Csallóköz belsejében járnak. Szántóföldek tengere terült el mellettük. Végláthatatlan árpaóceán. Forró, lassú, kemény szél fúj.

Szuszogtak. Kövek voltak szétszóródva az úton, mint ha szándékosan hintették volna el őket. Egy ilyen kő okozta a balesetet is. Az aszfalt mintha izzadt volna.

– Nincs itt semmi – dörmögte Linda. – Nincs itt semmi, a francba.

Nem telt az idő, és nem haladtak előre. Pedig minden erejüket összeszedve pedáloztak. Gyötörte őket az izmaikba szivárgó tejsav, fenekük pedig zsibbadt. Csabi rápillantott a tachométerre. Harminc kilométeres sebességgel haladtak. Nem láttak épületeket. Nem láttak embe-
reket.

Közeledett az alkony, de a nap ereje nem csökkent.

– Ilyenkor a legrosszabb a napsütés – lihegte Csabi.

– Látod? – rikkant fel Linda. – Ott. Egy torony. Lesz ott valami...

Torony állt a távolban. Valahol messze. Talán. Figyelték, s legszívesebben tekintetükkel is közelebb húzták volna magukhoz, csakhogy az egyáltalán nem közeledett. Csabi biciklijének elgörbült pedálja surrogott, s bármilyen hangosan szuszogott is a fiú, ez a surrogás minden

más hang fölé kerekedett. Megtelt vele Csabi feje. Lehajtotta fejét, az elülső kereket nézte. Mintha egy helyben állt volna.

Linda hátrapillantott. Nem látott semmit, csak ugyanazt az utat, amely előtte is elnyúlt. Olyan volt az úttest, akár egy széttekert kakaós csiga. Nem voltak madarak. Sem rovarok, sem bármilyen más állat.

Szótlanul tekertek, s közben Kriszta járt az eszükben, aki zokogott a fájdalomtól, mikor otthagyták. Mindketen véresek voltak, mindkettejükön ott feketéllett Kriszta vére. Arra gondoltak, micsoda borzasztó fájdalmat érezhet.

– Min vitatkoztatok? – kérdezte halkán Linda.

– Mi?

– Min veszekedtetek Krisztával?

– Butaság. Megsértődtem, mert idétlennek nevezett Kati előtt a hétvégi bulin. Megsértődtem.

– Idétlen vagy.

Farkasszemet néztek a nappal, amely nem akart eltűnni a horizont alatt. Ontotta a sugarakat, melyek irgalmatlanul erősek és durvák voltak. A két biciklis teste átforrósodott. Zavarta őket a rájuk telepedett kosz. A torony nem közeledett. Az út nem ágazott el, nem láttak mellékutakat, még csak valamilyen földutakat sem. Gépköcsi nem mutatkozott.

– Pedig már aratni kéne erre – jegyezte meg Csabi. Úgy érezte, már napok óta teker.

– A semmibe megyünk – kiáltott fel elkeseredetten Linda. – Álljunk meg! Álljunk meg, hallod?!

Linda fékezett, Csabi pedig még egy darabig továbbment, de végül ő is megállt, s visszatekert Lindához, aki erőtlenül borult a bicikli kormányára.

– Örület – suttogta. – Képtelenség. Halálosan fáradt vagyok. Ez itt a semmi. Reménytelen ügy.

– Ne izélj már, hallod? – mondta meggyőződés nélkül Csabi. – Most már biztos csak egy kis darabot kell mennünk. Nem a Marson vagyunk. Kell itt lennie valaminek. Valakinek.

– Éget a szél.

Perzselődtek, de hiába várták, hogy alábbhagy a hőség. A nap nem vonult vissza. Álltak egy helyben, szuszogtak, eltompulva.

– Cseszd meg – lihegte Linda, s felemelte karját. – Ott. Ott. Ember.

Csabi nyúzott arcát abba az irányba fordította, amerre Linda mutatott. Szemét bántották a napsugarak. Alig látott. Mégis kivette az alakot. Az út szélén állt. Nem fa volt, nem is valami mérföldkő vagy közlekedési tábla. Élőlény. Emberi lény. Szó nélkül elindultak arrafelé, nagy iramban. Rettegtek tőle, hogy eltűnhet, mielőtt odaérnek, hogy valahogy elpárologhat, felszívódhat, elrebbenhet. Az izgatottság feszültté tette őket.

– Gyerünk, gyerünk – mondogatta Csabi.

Linda arca teljesen elváltozott, állativá vált, idegen-né, már-már ijesztővé.

– Oda fogunk érni – nyöszörögte.

Közeledtek a látomáshoz. Ember – állapíthatták meg. Ott állt az út szélén, mozdulatlanul. Idős ember volt. Hosszú kabátot viselt, s ez természetesen feltűnt a biciklistáknak. Elsősorban azonban az érdekelte őket, hogy odaérnek-e hozzá, vagy ugyanúgy fog viselkedni, mint a távoli és megközelíthetetlen torony, mely továbbra is ott látszódott a látóhatár szélén.

Az alacsony öregember nem is nézett feléjük. Örült tempóban haladtak.

– Lassíts – vakkantott Csabi, mikor már közel értek. Látták, egy valódi, hús-vér, élő ember áll ott. Fékeztek. Melléje gurultak.

Töpörödött vénember volt, szúrós tekintettel, öreg, elhasznált kabátban.

Ahogy melléérték a fiatalok, rájuk pillantott, de láthatóan nem örült nekik túlságosan. Szemei mélyen ültek ráncos arcában, melyből orra is alig emelkedett ki. Szemöldöke borzas volt, s füléből is vastag szőrcsomók nyúltak ki. Haja szintelen volt, ritkás, fejbőre pedig vörös.

Csabi nem tudta, mit is mondjon. Lindára pillantott, aki nem tudott megszólalni, úgy kifulladt.

– Segítségre van szükségünk – bökte ki Csabi. – Tud nekünk segíteni? Baleset történt a barátunkkal. Hol van a legközelebbi település?

Az öregember szemügyre vette a fiatalokat. Úgy mozgatta szemeit, akár egy kaméleon. Arca rideg volt.

– Szálljanak le a bicikliről – dörögte rekedten. – Talán tudok segíteni.

– Ó, hála istennek – mondta Csabi, s leszállt. Majdnem összerogyott – nem érezte a lábait.

Linda a földre esett. A fiú segített neki, de ő nem akart felállni, inkább ülve maradt, s zihálva nézte az öregembert, aki segítséget ígért. Úgy várta szavait, mint a megváltást.

– Kik maguk? – tette fel a kérdést az öreg.

– Palotai Csaba vagyok. Ő pedig Dobó Linda. A barátunk balesetet szenvedett innen olyan... nagyjából harminc kilométernyire. Nyílt törés. Orvoshoz kell vinnünk. Tudja, merre menjünk? Mit tehetünk?

Az öreg sziklaszilárdan állt, fejét sem mozdította. Már nem nézett a jövevényekre, az árpaföldeket bámulta.

– Van esetleg önnél telefon? – kérdezte reménykedve Csabi.

– Kinek akar telefonálni? Nem látja, hogy nincs itt senki?

– Kell lenni valami településnek a közelben. Már legalább húsz kilométert megtettünk, és semmivel nem találkoztunk. Most már... Hogy a fenébe... Mondja, hol vagyunk most egyáltalán? Maga hogy jutott ide?

– Maga szerint hol vagyunk? – kérdezte egy csöppet gunyorosan a vénember.

– Kérem szépen, legyen szíves, ne szórakozzon velem, nem tudom, fogalmam sincs, valahol Dunaszerdahely környékén kell lennünk, de én tényleg nem tudom, mi Párkányból indultunk, túrázunk, de én nem ismerem ezt a vidéket, úgyhogy...

– Miből gondolja, hogy Dunaszerdahely környékén vagyunk? – Az öreg egyre lekezelőbben beszélt az előtte görnyedve álló fiúhoz. – Nem ott vagyunk. Nagyon rosszszul gondolja. Ez egy más vidék. Egy más ország.

Erre Linda is felkapta a fejét. Gyötört arcán aprócska rángás futott végig. Hosszú szőke haja arcába lógott, véres kezével simította hátra. Nem nagyon értette, miről beszél az öregember.

– Miről beszél ez? – fordult Csabihoz. – Csabi! Csabi!

– Mi van? – horkant fel a fiú. – Nem tudom. Honnan tudjam!

– Ne idegeskedjenek – mondta az öreg. – Mondom, hogy nem abban az országban vannak. Nem is azon a földrészen. Azt kérdezik, akkor melyiken? Nos? Maguk szerint?

– Nézze, ne tréfáljon velem, ne tréfáljon velem... – hörgögte Csabi.

– Ez egy őrült – mondta Linda, és sírva fakadt. Hal-kan, visszafogottan sírt, s küzben azt ismételte, hogy „ez őrült”.

– Ázsia. Türkmenisztán. A legközelebbi település innen tizenöt kilométerre van. Gumdag városa. Ott talál-
nak orvost. Itt, a sztyeppen nem. Menjenek oda.

Csabi egy pillanatig mélyen belenézett az idegen öregember szemébe, majd hátat fordított neki, arcához emelte kezeit, megtörölte a szemét, s csendesen dörögött.

– Bassza meg... Bassza meg...

– Szóval kell segítség vagy nem? – kiáltott fel hirtelen az öreg dühösen. – Nem kéne foglalkoznom magukkal. Nem kéne! Menjenek a francba, ha nem kíváncsiak rám, ha azt hiszik, bolond vagyok. Takarodjanak! Tűnés innen!

Csabi visszafordult felé. Semmi ötlete nem volt, mit kéne tennie, de abban biztos volt, hogy nem lehetnek Türkmenisztánban, tizenöt kilométerre Gumdag városától, a sztyeppen, amikor fél órája még a Csallóközben voltak. Fizikai képtelenség. Sokkal valószínűbb, hogy ez az alak őrült. Elmebeteg.

– Linda – szólt rá a földön ücsörgő, sírdogáló lányra Csabi. – Továbbmegyünk. Gumdagba. Hívunk mentőt. Kriszta bízik bennünk. Gyere.

A kezét nyújtotta a lánynak, aki nagyon nehezen állt lábra. Pihenésre volt szüksége.

– Hamarosan besötétedik, siessünk – suttozta a fiú. Jobb lesz nem ujjat húzni ezzel az őrülttel, gondolta.

– Egy óra van, nem fog még sötétedni – jelentette ki határozottan az öregember. – Nézzék meg a napot. Most delet.

Csabi nézte a napot, de képtelen volt meghatározni, melyik égtáj merre van.

Valóban úgy tűzött, mint délben szokott. De az nem lehet...

– Maga hogy került ide? – kérdezte az öregtől.

Nem érkezett válasz, mintha nem is hallotta volna. Csabi megismételte a kérdést, hiába.

– Menjünk, ne is törődj vele – mondta Linda. – Nem tiszta, nem százszázalékos, hagyjuk, mert csak felidegesít, hallod? Húzzunk már.

Csabi nem bírta. Biciklijét a földre helyezte, most már óvatosan, nehogy megint megsérüljön, s odalépett a vénemberhez. Megfogta két vállát, s a szemébe nézett. Rá akart ijeszteni. Jó egy fejjel magasabb volt az öregnél, s természetesen jóval szélesebb is. Akár összeroppantotta volna.

Legalább egy percig álltak így.

– Ki maga? – kérdezte Csabi.

– Fényes Géza vagyok – felelte a másik. – A türkménisztáni magyar nagykövetség alkalmazottja. Akarja látni az irataimat? Mindent megmutathatok. Miként igazoljam magának, hogy ki vagyok, illetve hogy mi mind *hol vagyunk?*

– Mutassa az iratait – parancsolta Csabi.

Megmutatta az iratait, s azok látszólag mind rendben voltak, vagy esetleg kitűnően voltak hamisítva. Csabi biztosabb lehetett volna a dolgában, ha tud türkménül, de így csak a magyar, illetve angol szövegeket értette. Az útleveélben megtalálta a pecsétet, mely bizonyította, hogy Fényes Géza 2005. május 26-án érkezett türkmén területre. Csabi tüzetesen átvizsgálta mindent.

– Ez hamis – jelentette ki magabiztosan. – Kétezer-négyet írunk, Fényes úr! Most elkaptam! Kétezer-négy van, itt pedig kétezer-öt szerepel. Maga nem léphetett türkmén földre kétezer-ötben, mert az csak jövőre lesz! Ehhez mit szól, maga szélhámos! Szélhámos! Még hogy Türkménisztán! A francba, menjünk, Linda, menjünk innen.

Csabi mégsem mozdult. Várta, mit válaszol a leleplezett szélhámos. Azt ugyanis nem rendítette meg ez a fordulat. Mintha elmosolyodott volna, s benyúlt kabátja belsejébe. Rövid ideig kutatózott, majd egy összehajtogatott újságot vett elő. Odanyújtotta Csabinak.

– Mi ez? – kérdezte a fiú ingerülten.

A Népszabadság 2005. május 25-i számát tartotta a kezében. Hosszú ideig nézte a dátumot.

– Ezt is hamisíthatta – próbálkozott Csabi.

– A maga kedvéért? Nem, nem hamis. Ellenőrizze nyugodtan. Akkor vettem, mikor tegnap reggel elindultam a reptérre. Friss hírek. Persze, ahogy vesszük. Ki tudja, most éppen milyen évet is írunk.

– Maga meghibbant.

Csabi ekkor vette észre, hogy Linda közben felült a biciklijére, és elindult. Tovább előre.

– Hova mész?! – üvöltött rá. – Hisz nem vagyunk... sehol se...

Linda hátranézett, de csak egy pillanatra. Tovasuhant, egy-két percen belül pedig el is tűnt a láthatárról. Ha az öreg igazat mond, hamarosan Gumdag városába kell érnie. Ha nem, akármi történhet vele.

Ki mond igazat? Igazat mondtak azok, akik korábban azt állították, hogy Csabi a Csallóközben van? Vagy végig Türkmenisztánban volt? Vagy a Marson? Kétezer-négy vagy kétezer-öt? Vagy ez nem is számít? Az számít, ami *szerintünk* van? De mihez igazodjunk?

– Nincs melege? – kérdezte Csabi a türelmesen álldogáló öregtől.

– Húvös az idő – válaszolta az.

Minden vélemény megcáfolható.

Linda eltűnt. Csabi egyedül maradt. Eszébe jutott Kriszta. Szenvedhet. Talán. De hol van? A balesete kétezer-négyben történt. Júliusban. Csabiban megszakadt valami, s ő szeretett volna visszatérni korábbi gyanútlan valóságérzetének szilárd talajára. Ehelyett a nap (déli? alkonyi?) kábító sugaraiba nézett, s egyre inkább össze-zavarodott. Mintha lelke kiszállt volna szétmálló testéből, s elpárolgott volna a napsugarak pókhálójába gabyodva.

Csapda. Fényes Géza nem akart segíteni. Csabi legszívesebben megölte volna Fényes Gézát, csak hogy tudta, akkor sem csinálhatja vissza a kavarodást. Fényes Géza most már tulajdonképpen megölhetetlen volt. A csapdából pedig aligha létezett menekvés. Csabi ezt szép lassan tudatosította is, s mikor ez megtörtént, már nem is akart menekülni. Leült a földre az öreg mellé. Nem volt hova mennie.

– Ideadja azt az újságot? – fordult a rendíthetetlen öreghez. – Átlapoznám.

SZÁZDI SZTAKÓ ZSOLT

Létezés

(Részlet az „Elbeszélések könyvéből”)

Az író nem volt más, mint egy szereplő az egyik novellájából. Olyannyira, hogy fizikailag szinte már nem is létezett, illetve az, amit mi testnek nevezünk, ez a hatvan-nyolcvan kilónyi hústömeg (ebből hetven százalék víz) már csak vegetált, csak ösztönei irányították, nem volt benne semmi tervszerű, semmi ritmus. Ha megéhezett, evett valamit, függetlenül attól, hogy hajnal három vagy éjjel tizenegy volt-e. Ha elfáradt, lefeküdt aludni (általában kétnaponta), a rajta kívüli világot pedig közömbösen szemlélte, ha egyáltalán hajlandó volt tudomást venni róla.

Legtöbbször olyankor volt kénytelen szembesülni ezzel a külső világgal, amikor kézírataival a szerkesztőségekben kilincselte, és fafejú szerkesztőkkel veszekedett, akik egyszerre mind hatalomból megtébolyodott Nérókként viselkedtek, amint alkalmuk adódott szerencsétlen, pénztelen írókon basáskodni, akiknek a kézíratait könyörtelenül húzták meg, átírták, hogy végül a szerencsétlen, jobb sorsra érdemes szerzők alig ismertek rá a nyomdából kikerült szövegeikre. Valahogy méltatlannak érezte ezt az egészet, mintha a pap, akinek a hívek lelkiüdvéért kell fáradoznia, azzal keresné a kenyerét, hogy naponta szőlőt kapál. Nem is vállalkozott volna ezekre a megalázó tortúrákra, ha nem lett volna szüksége arra a csekélyke honoráriumra, melyet a lapok írásaiért fizettek.

Már magában azt a tényt is roppant megalázónak találta, hogy a megélhetéshez pénz kell. A legváratlanabb helyzetekben kéri a pénzedet. Ha egy nagyvárosban

járva jön rád a szükség, a klotyómadam a pénzedet kéri... különben akár össze is szarhatod magad.

Valahol azt olvasta (vagy tán nem is olvasta, hanem csak egy régóta visszatérő gondolata volt), hogy az emberiség legnagyobb találmánya a pénz, ami nélkül az emberek sokkal boldogabbak lehetnének. Csakhogy az emberek nem boldogok, se pénzzel, se pénz nélkül. Mintha elfeledkeztek volna a boldogságról, és ha őszinte akart lenni magához, ő se tudta, hogy mi az. Csak általánosságokban volt fogalma róla, és mint tudjuk, az általánosságok épp általánosságuknál fogva semmit se mondanak. Olyan ez, mint mikor a kisgyerekeknek a tündérek országáról mesélnek, aztán éjszaka álmodik róla, de már reggel képtelen szavakba foglalni az álmát.

Egyébként gyakran kapta azon magát, hogy valaminek a megnevezésére vagy körülírására képtelen szavakat találni. Ezért van aztán az, hogy a legértelmesebb ember is nyáladzó idiótaként viselkedik, ha szerelmes, és csak hebegni képes, vagy ami még kiábrándítóbb, semmitmondó frázisokat pufogtat. Így vagyunk minden igazi érzéssel, képtelenek vagyunk őket szavakba foglalni, ezért nem is tudunk velük mit kezdeni. Mennyivel könnyebb dolguk van a zeneszerzőknek, akik egy pár perces vagy órás műben mindent elmondhatnak. Egy Beethoven-szonáta vagy egy Mozart-opera olyan dolgokról szól, amire még a legjobb költők se képesek, egyszerűen azért, mert megkötik őket a szavak, és akik olvassák őket, azok is az értelmükkel akarják felfogni a szavak jelentését. Itt van példának okáért a Varázsfuvola, amit ő a legtökéletesebb zeneműnek tartott, amit valaha komponáltak. És most a zenén van a hangsúly, mert a szöveg egy másodrangú dolog.

Épp ezért tehát minden művészetek közül az írás művészetét a legnehezebb művelni, és ez is a leggyarlóbb művészet...

Ami a boldogságot illeti, csak sejtéseink vannak, és mi sem tudunk róla többet mondani, mint a példában a kisgyerek az álmáról. Legtöbben egyszerűen a vágyaikat jelölik meg boldogságuk forrásaként, de ha valami csoda folytán minden vágyunk teljesülne, hamar kiderülne, hogy ez is csak káprázat, amely csupán pillanatnyi kielégülést hozhat. Ilyenformán már nem is csodálkozhatunk azon a kijelentésen (és most se tudta eldönteni, hogy ezt valahol olvasta vagy egy visszatérő gondolata, hogy a boldogság egyenlő a vágyakozással, függetlenül annak tárgyától. Lehet, hogy vágyainkból sohase lesz valóság, az esély erre annyi, mint hogy telitalálatunk lesz a lotón, vagy egyszer úrutazásra indulunk, de ha egy napon arra ébredünk, hogy már nincsenek vágyaink, biztosak lehetünk benne, hogy itt a vég. Aki vágyakozik, az reménykedik is, és a kör itt bezárul. Olyan ez, mint a huszonkettes csapdája: csak akkor szuperálnak ki, ha bolond vagy, de ha nem akarsz felszállni azzal az átkozott géppel, és lelövetni magad, az azt jelenti, hogy mégse vagy bolond.

A író (akit egyébként Gátinak hívtak, de ez történetünk szempontjából egyáltalán nem lényeges, mint ahogy az sem, hogy harminckét éves volt, netán idősebb vagy fiatalabb) már régóta szeretett volna egy novellát írni a házmester lányáról, aki olyan csúnya volt, mint egy nőalak Picasso valamelyik képéről, de a szeme úgy ragyogott, olyan szép volt, mint a hajnalban felkelő nap. Mintha egy ügyetlen ékszerész egy csodálatos gyémántot egy elfuserált foglalatba rakott volna.

Nem tudott úgy elmenni a lakása előtt, hogy be ne menjen hozzá. A házmester lakása mindig nyitva volt, és a lány ott ült az ajtónál egy fotelben. Nem járt ki az emberek közé, és azért volt nyitva az ajtó, hogy legalább így legyen kapcsolatban a világgal. Bement hozzá, és csak

nézte. A lány nem tudott beszélni, csak artikulálatlan hangokat adott ki, neki pedig lelkifurdalása volt, mert a lány bizonyára tiltakozna, ha beszélni tudna, hiszen vélhetőleg pont azért nem járt az emberek közé, nehogy megbámulják nyomorék testét. De ő nem azért... és ezt igyekezett elmagyarázni neki, és nemegyszer belefogott a magyarázkodásba, de zavarban volt, és minduntalan belegabalyodott a szavak szövetébe. Különben sem tudta, hogy a másik mennyit fogna fel a szavaiból... aztán ezért a gondolatért is elszégyellte magát.

Megpróbált egy novellát írni róla, talán csak azért, hogy a lelkiismeretét nyugtassa meg, így mondta el mindazt, amit ott előtte állva képtelen elmondani, de aztán mindig összetépte a papírt. Visszaolvasva minden magyarázkodásnak tűnt, olyan erőltetettnek...

A csengő hangja zavarta meg. Bosszankodva ment ajtót nyitni, és egy kicsit csodálkozva is. A legritkább esetben jöttek hozzá látogatók, hiszen úgy élt, mint egy remete. A folyosón a postás állt morcos képpel, amiért annyi emeletet kellett megmásznia. Ajánlott levelet hozott, amit elég furcsának talált, hisz már évek óta nem kapott semmit. A hivatalos leveleit se vette át, ott gyűltek a levélszekrényben, aztán pár évente kiszedte onnan, és annak rendje-módja szerint elégette. Így akarta demonstrálni azt a tényt, hogy kivonult a társadalomból, és semmi se köti hozzá. Persze, a társadalom nem volt hajlandó tudomásul venni ezt a kivonulást, és rendületlenül küldözgette a felszólításokat. Mikor a villanyt kikapcsolták, gyertyákat vett, és esténként most már annak a fényénél olvasott.

Idegenül forgatta a levelet, ami egy idegen országból érkezett, a címzés hiányos, kész csoda, hogy megtalálta a levél. Hirtelen elhatározással föltépte a borítékot, ami- ben egy cédula volt, rajta pár sor:

Kedves uram,

Ön most bizonyára meglepődik, és fogalma sincs, hogy kitől kaphatta ezt a levelet. Az Ön életében az elkövetkezendő hetekben gyökeres fordulat következik be. Három nap múlva egy férfi fogja meglátogatni, és hosszabb ideig fog Önnél időzni.

Az aláírás olvashatatlan. Mi ez, valami idétlen tréfa? Valaki hülyéskedik velem? Bosszankodva ment vissza a szobába, lesöpörte az asztalról az ott felhalmozódott könyveket, és leereszkedett a székre. Letette a cédulát az asztalra, és tűnődve nézte, mintha azt várta volna, hogy az majd magától adja a kulcsot a rejtély megoldásához. Sose szerette, ha tréfálnak vele, és ez szinte ingerelte a barátait, hogy állandóan tréfák céltáblája legyen. Valami rejtélyes oknál fogva még a legértelmesebb emberek is roppant viccesnek találják, ha valaki olyat tréfálnak meg, aki pedig egyáltalán nem érti a tréfát, és így nem is respektálja.

Mindazonáltal megpróbált ezekhez az idétlen tréfákhoz jóképet vágni, mert rájött, hogy ha dühöng, az csak olaj a tűzre. Mert a mások kárán való örömnak nincs párja, ezt tapasztalatból tudta. Mielőtt ez az intermezzo megzavarta, egy novellán dolgozott, ami egy vak szobrászról szólt. Már hónapok óta egyetlen sort sem írt, és ma reggel, ahogy felébredt, mint a villám hasított bele ez a pygmalion-történet. Lehet, hogy már erről is álmodott, a legtöbb történetet, amit írt, megálmodta, de most képtelen lett volna visszaidézni éjszakai álmát. Annyira megörült, hogy odaült az írógéphez, és órákig verte, míg a csengetés meg nem zavarta.

A történet egy vak szobrászról szólt, aki nem láthatja a szobrait, hanem érzi azokat, és így alkot csodálatos műveket.. Az emberek azért szeretik a szobrait, mert azt

mutatják meg nekik, amit ők nem vesznek észre, mert a látás adománya túlfelületessé teszi őket. Aztán egy nap találkozik egy lánnyal, és megalkotja a SZOBROT, ami megdöbben a nézőt, mert teljesen új dimenziókat nyit a művészetében, és most már nagy szobrászként ünneplik őt.

Csak hogy a szobrász összetöri szobrát, mert féltékeny a művére, és a lányra, aki senki másé nem lehet, csak az övé...

Itt tartott, amikor megzavarták. Bosszankodva hajolt le, és emelte fel a papírt, pont egy félbeszakadt mondat közepén. A mondatot be tudta volna fejezni, de a hangulatot már lehetetlen volt visszaidézni. A legjobb írásait mind ilyen hangulatban írta, szinte már nem is az eszével, hanem az egész lényét beleadva. Nem, nem ihlet volt ez, az csak egy pillanat, egy jó ötlet, a tudatalattink segítségével tudatunknak. Ez más volt, inkább valami meditatív állapothoz hasonlított, amikor annyira koncentrálsz valamire, hogy minden más megszűnik, és te egyedül vagy a világegyetemben.

TÓTH LÁSZLÓ

Értekezés az emberi lélek halhatatlanságáról

Alter Egonnak elég volt csak rám emelnie morózus tekintetét, máris tudtam: baj van. Visszanéztem rá: tudom, hogy tudod... s azt is, hogy tudom, hogy tudod... de nem tehetek róla, ha nem tudom másként – ez volt a pillantásomban. Teljesen világos: reménytelen eset vagyok, s ez már, úgy látszik, így is marad. Ahogy nagyanyám szokta volt mondani megbocsátó szeretettel: nem e világra való, élhetetlen (*íhetetlen*), gyámoltalan, gügye. Azt történt ugyanis, hogy egy kisvendéglőben ebédeltem, ahová a házias ízekért, a tisztességes (régimódi) kiszolgálásért szoktam elmenni néhanap. Előbb, gondoltam, beérem valami egytálétellel, aztán, ráadásként, mintegy desszert helyett, kértem még egy gyümölcslevest.

Kanalazom, kanalazom, és mi történik?

Nem kell találgatni, találat úgysem lesz.

A gyümölcsdarabkákkal furcsa valami akad a kanálamba.

Magam is először nagy darab fahéjra, óriási barackmagra gondoltam. Vagy talán a főzőkanál esett a levesbe? Nem, egyik sem.

Egy jókora MARHAHÚSDARAB volt az.

De a fő gondom nem ez. Az a gondom ezzel a históriával, hogy mit tettem erre én? Nem, nem üvöltöttem fül elbűvölt indián módjára. Nem csaptam az asztalra a kanalat; nem ordítottam rá a pincérre, hogy kérem, mi ez?; nem borítottam rá a tányér tartalmát; nem követeltem azonnal, hogy hozzanak új levest; nem rohantam el felháborodottan s legfőképpen fizetés nélkül, amint az ilyenkor az egyedüli természetes és elfogadható, mond-

hatni: úriemberhez illő viselkedésmód lett volna. Nem. Fogtam a *ronda* cafatot – hadd legyen számomra a hús továbbra is csak a húslevesben vagy a marhapörköltben a szépségek szépe –, s kanállal óvatosan, hogy le ne csöpögtessem vele az abroszt, kitettem a magoknak odahelyezett tányérkára. Mintha csak meggy mag vagy szilv mag lett volna. Aztán békésen – mit békésen?, meszepentén, hogy mit is kellene ilyen helyzetben az ember fiának tennie, s az előbb elsorolt reakcióváltozatok mellett, amelyek azért szép sorjában végigfutottak az agyamon, mi férne még bele az életembe, melyik esetben lehetnék még tökéletesen azonos önmagammal –, affelé eminens állampolgárként tovább kanalaztam a levest. Még, zavaromat, a váratlan helyzet okozta hirtelen frusztráltságomat leplezendő, jópofiztam is egy keveset magamban: „Hijnye, milyen *húsos* gyümölcs jutott ma ebbe a levesbe...”; „Remélem, nem számítanak a húsert felárat a gyümölcslevesre...”; „Ez a kricsmi már a Kánaán előszobája, ahol még a gyümölcslevesbe is hús kerül...”, meg ilyenek. De ez még semmi. Mert én a jól-neveltségben valóban *felülmúlhatatlan* tudok lenni. Úgy látszik ugyanis, én abban vagyok igazán verhetetlen, hogyan *múlhatom* alul a legteljesebben önmagam. Amikor ugyanis befejeztem az evést – mert nehezen tudtam volna elviselni a *szégyent*, hogy ne fejezzem be –, hívtam a pincért, hogy fizetek. Jött is – szolgálatkészén. Ártatlanul. Persze, a nagy darab *valamit* a kis tányéron azonnal kiszúrta.

– Ez mi? – kérdezte, azt hiszem, kicsit szemrehányóan.

– Hús. Marhahús – válaszoltam, de nem igazán sejtettem, hogy hova lyukadunk ki.

– Nem ízlett? – nézett rám fenyegetően.

– Nem azt ettem.

– Akkor hogy került ide?

– A gyümölcslevesben találtam.

Ismét egy pillantás felém – azóta tudom, hogyan nézhetnek az emberek az elmeháborodottra.

– A gyümölcslevesben... Ezt...

– Igen... A gyümölcslevesben... – dadogtam elbizonytalanodva, hogy vajon nem én tévedek-e. Hátha mégis én tévedek... s nem is gyümölcslevest ettem...

– Ne tessék viccelődni. Mi tisztességes cég vagyunk. Mi nem pocsékoljuk a húst. – Itt megállt, elhallgatott, de csöndjének súlya, sűrűsége volt, s érezni lehetett, tudata teljes műveltséganyagának mozgósításával miként igyekszik a helyzetre magyarázatot találni... – Vagy... – gyúlt fény aztán lassan az agyában –, mit is tetszett konzumálni előtte?

– Marhapörköltet – vallottam be ártatlanul, de a következő pillanatban már tudtam: csapdába kerültem.

– Úgy... nyársalt föl a tekintetével. – Netán megtréfálni tetszik akarni bennünket?

– De... hogy én... a pörköltből... ide... – dadogtam.

És még mindig nem kért elnézést.

Ehelyett mit tettem én:

– Elnézést, de valóban...

Szinte a sírás kerülgetett.

Ekkor már nagyon utáltam magam. Minek kellett nekem, marhának, a gyümölcslevesben húst találnom, s ha már találtam, minek kellett meghagynom, s ha már meghagytam, miért tettem ki tüntetően a tányérra, miért nem csúsztottam bele észrevétlenül a táskámba, a kéziratok közé, hiszen így csak problémát okozok mindenkinek. Vagy, ki tudja, az is lehetséges, hogy én nem tudom jól, s marhahús nélkül valóban nem az igazi a gyümölcsleves; ha a tengeri herkentyűkből készült micsodák nyugodtan kaphatják a „Tenger gyümölcsei”-nevet, miért ne lehetne a marhahúsos gyümölcslevest elnevezni a „Nagy

Magyar Alföld gyümölcseinek”; minek kellett nekem gyümölcslevest rendelnem, betérnem ebbe a vendéglőbe, pont ezen a környéken megéheznem, egyáltalán, minek kellett megéheznem, minek kell ennem, summa summárum: mi a jó bűdös francot keresek én itt ezen a kibaszott világon?! Ha most amerikai lennék, rögtön rohannék a pszichológusomhoz egy jó kis csoportterápiára. Ha most innék, pánik-szerűen rohannék a legelső sarki búfelejtőbe, amolyan magyaros csoportterápiára. De sem amerikai nem vagyok, s inni sem iszom, ezért nem találtam jobb megoldást, mint könnyörögve nézni a főúrra. Az meg, látva kétségbeesésemet, az ételkiadó ablakon bekiált a konyhába:

– Józsi, ez mi?

– Mi mi?

– Ez.

– Mi lenne? Hús. Marhahús.

– Hogy került a levesbe?

– Hát hogy a kedves vendég ne méltatlankodjon...
hogy hús nélkül kapja a húslevest...

– De a gyümölcslevesbe...

– Mit én tudjam?! – rikkantott vissza sértetten a séf.
Elnézést, persze, ő sem kért.

Közben lázasan kutattam valami kis fénysugár után, melynek nyomán valahogy kikecmereghetnék ebből a helyzetből, de sehol egerút, sehol a menekülés legkisebb lehetősége. Ó, én barom, így meg kellett hurcolnom ezeket az áldott jó embereket?! Porszem került a gépezetbe, s ennek a porszemnek pont nekem kellett lennem. Ha én nem vagyok, akkor talán nincs is ügy a marhahúsból. A bőr lesül a képemről. Hogyan is tehetném jóvá a rajtuk esett sérelmet? Más azonban nem jutott eszembe, mint hogy dupla borraivalót adjak, hogy azzal némiképpen kárpótoljam a pincért is, a szakácsot is a rajtuk esett gyalázat miatti fájdalmukért.

Már kint voltam az utcán, de még sokáig nem tértem magamhoz a történetektől. Alter Egon meg a viselkedésemről. S ez a mai napig tart. Hiszen máig nem tudtunk visszamenni megszégyenülésünk színhelyére.

Ó, halhatatlan emberi lélek!

Marhahúst találni a gyümölcslevesben?

Tényleg, minek él az ilyen?!

VÉGH PÉTER

Kettétört páncéltest

*(Az 1944-es és 1945-ös
érsekújvári bombázás
áldozatainak emlékére)*

1

A zongorahangoló az első vonattal érkezett. A szolgáló engedte be a házba. Hosszú szürke köpenyt viselt, kopaszodó fejét kopottbarett sapka takarta, s a kezében egy jókora kofferszerű ládikát tartott. A szolgáló biztosítási ügynöknek nézte. Miután megtudta, hogy mi járatban van, bevezette a sötét szalonba és a szemközti sarokban álló koromfekete szárnyas zongorára mutatott:

– Itt volna a „nagy beteg“. El lehet kezdeni a munkát.

– Aztán egy hosszú bambuszrúddal széthúzta a sötétítő függönyöket. Egyszeriben feléledt minden. A faragott karfás fotelokon és a kanapén felragyogott a lila csíkos huzat. A falakon végigsuhant egy puha fénysugár, felélesztve a vastag, aranyozott keretekben szunnyadó Udvaros ősök képmásait. A hangoló el volt ragadtatva a látványtól. Olyan érzése támadt, mintha egy elbűvölő rondót hallana.

A szolgáló kitartha az ablakokat, hogy az éjszakai, kis-sé áporodott levegőt felfrissítse, majd jó munkát kívánva kilibegett a szobából.

A hangolót a fekete zongoralakk csillogása egészen elkápráztatta. Letette szerszámos ládikáját a zongoraszékre, majd szemrevételezte a „nagybeteget“.

– Bösendorfer, jó márka – jegyezte meg.

A hangszer első látásra teljesen hibátlannak tűnt. Vigyázva felemelte a nagy szárnyat és alátámasztotta a rúddal. Egy kézilámpával bevilágított a hangszer belsejébe. Felfénylett az aranybevonatú páncéltest s a sűrű húrozás. Kiemelte a kottatartót és a billentyűzetet védő fedelet. Meggyőződött a kalapácsokat és a tompító szerkezetet borító nemez sértetlenségéről. Ellenőrizte a húrokat és a rögzítő csavarokat. Kivett a ládikából egy kulcsot s ráillesztette a szélső csavarra. Végül a billentyűzetet vette szemügyre s a pedálokat.

– Kissé poros a lelkem, de amúgy teljesen hibátlannak tűnik – dörmögte az orra alatt.

Mivel korán érkezett, nem mert rögtön belefogni a hangolásba, nehogy felkeltse a háziakat. Úgy döntött, hogy előbb szétszedi a hangszert, portalanítja a belsejét s csak azután fog hozzá a hangoláshoz. Kivette a ládikából a szerszámokat: keféket, fogókat, kulcsokat, csavarhúzókat, hangvillát, metronómot és a kottákat. A kis sarokasztalkán kigöngyölített egy foltos flaneldarabot s azon szép sorjában elrendezte őket.

A szolgáló behozott neki is egy csésze kávé. Épp jókor jön, gondolta. Az ablak elé tolta a zongoraszéket. Leült és a kávéját iszogatva ki-kilesett az ablakon. Egy fiatalemberre lett figyelmes, aki éppen egy nagy fekete motorbiciklit tolt ki a garázból.

Nyolc körül köszöntötte őt a ház úrnője, egy harmincas éveiben járó elegáns asszony.

Amikor belefogott a munkába (persze a mély hangokkal kezdte, melyekhez csak egy húr illeszkedik), újból nyílt az ajtó s megjelent egy hófehér, földig érő hálóköntöst viselő, öt-hat éves kislány. Valószínűleg a szalonból kiszüremelő furcsa zajok vonzották oda, mint parányi lepkéket szokta a benti lámpafény.

A hangoló észrevette az aprócska csemetét. Enyhe fájdalomat érzett a szíve tájékán, mivel neki nem volt gyermeke. Alacsony termete, erősen kopaszodó feje és a háta közepén éktelenkedő púp miatt a nők lenézték, semmibe vették. Agglegényként éldegélt a közeli Komáromban, egy albérleti szobában.

– Csókolom! – mondta a kislány vékony cérnahangon.

– Szervusz – felelte a hangoló kissé nyersen. Ettől félt. Nem szerette, ha munka közben megzavarják.

A kislány kíváncsian settenkedett a zongora közelébe.

– Mit csinálsz? – kérdezte.

A hangoló felegyenesedett és a kisgyermek felé fordult: – Hát – kicsit törte a fejét, hogy mit is feleljen –, jókedvre derítem a zongorát.

– Jobb kedvre? – csodálkozott a kislány, - azt meg már hogy?

– Tudod, a zongora éppen olyan, mint egy ember: idővel megöregszik, lehangolódik, a lelke elfárad. Ezért aztán jókedvre kell deríteni. Hogy megjöjjön az igazi hangja, – mondta a hangoló, huncut mosollyal az arcán.

– Megnézhetem, hogy kell a zongorát jókedvre deríteni? – kérdezte a kislány ártatlan arccal.

– Na jó! Gyere kissé közelebb. Megmutatom.

A kislány odatolt egy párnázott széket a zongorához. Babáját letette a kanapéra és felkapaszkodott a székre. Fehér hálóköntösében, lobogó, kócos hajával épp olyan volt, mint egy földre szállt angyalka.

– Most jól figyelj! Ha leütök egy billentyűt, akkor annak hátsó vége felemelkedik s megbillent egyet ezek közül a fakalapácsok közül. Látod? A kalapács pedig rákopint a húrra. Hallod? Ez a c hang, ez a d, ez meg az e. Miután elvégezte feladatát, a kalapács szépen visszatér eredeti helyére, amit a kioldószerkezet tesz lehetővé. Mindezt egy firenzei hangszerkészítő bácsi találta ki,

akit úgy hívnak, hogy Bartolomeo Cristofori. Ő készítette a világon az első zongorát.

– Olyan okos bácsi lehetett, mint amilyen te vagy.

– Szerintem sokkal okosabb – mondta szerénységet mímelve a hangoló. – Most figyelj! Leütöm ugyanazt a hangot többször, gyors ütemben. Látod, hogy ugrál a fakalapács? Úgy kopácsol, mint egy kis harkály. Na, hogy tetszik?

– Nagyon!

– De nekem nem tetszik, mert a hangnak alacsonyabb a fekvése, mint kellene. Ekkor fogom ezt a kulcsot és ráillesztem a csavarra. Látod? Egy kicsit megtekerem. Így ni! Ezzel jobban megfeszítem a húrt. Na, most hallgasd meg ezt a hangot! Ugye más lett? Szebb lett?

– Igen, szerintem sokkal – lelkendezett a kislány. – A mama szokott nekem zongorázni meg énekelni. De csak akkor, ha jó a kedve. Amióta nincs itthon a papa, azóta ritkán játszik. Pedig én nagyon szeretem a zenét. Ha felnövök, én is zongorista leszek. Úgy, mint a mama.

– S tudsz már valamit?

– Hát persze. A Boci, bocit.

– Ez szép. Csak így tovább! De most gyere le arról a székről. A bácsinak sok a dolga. Itt összesen nyolcvannyolc billentyű van, melyekhez ez a sok-sok húr tartozik. Több száz. Mire mindet jókedvre derítem, öreg este lesz.

– Na jó, megyek már – mondta a kislány kissé sértődötten. – Elmondom a mamának, hogy mit láttam.

A hóna alá fogta a babáját és kiszaladt a szobából.

2

Tíz körül becsukta a szolgáló az ablakokat. A szobában fokozatosan megrövidültek az árnyékok.

A hangoló délre már elvégezte a munka java részét. Egy-egy oktáv felhangolása után hármashangzatokat

játszott, skálákat és tesztadarabokat. Elmélyedve és egyre nagyobb meglepéssel hallgatta a hangszer „vidámodó” hangját.

Pont délben ebédelni hívták. A szakácsnéval és a sofőrrel ült egy asztalhoz a konyhában. A háziak a tálalóban étkeztek. Az Udvaros családnak konzerv- és szalámigyárak voltak itt, Érsekújváron.

Ebéd után a hangoló és a sofőr kiszellőztették a fejüket. Elszívtak egy-egy szivart kint a kertben. Az őszi langymeleg puhán omlott szét a sárguló gyümölcsfák ágain.

Mikor a szalonba lépett, látta, hogy a kislány a zongora alatt trónol és a pedálokat nyomkodja.

– Hát te? Mit csinálsz ott? – szólta a gyerekekre.

– Semmit. Arra várok, hogy játsszál nekem.

– De csak akkor, ha előbb kijössz onnan.

– Megígéred?

– Meg.

Erre a kislány kimászott a zongora alól és a kanapéra huppant. – Kérlek, játssz valami szépet!

– De előbb áruld el a nevedet!

– Erzsike.

– Ez épp jó, mert akkor eljátszom neked a Für Elisét, ami magyarul annyit jelent:

Erzsikének.

És máris belefogott a játékba. Felcsendült Beethoven jól ismert dallama.

Egy-két taktus után a kislány felkiáltott: – Ezt ismerem! Ezt a mama is szokta játszani. Szeretném én is megtanulni.

– Szívesen megtanítanálak, de tudod, sok a munkám. Majd szólok édesanyádnak, hogy hívasson egy zongoratanárt. Az majd megtanít zongorázni.

– De jó lesz! Már úgy várom! – lelkesedett a kislány. Örömeiben ide-oda ficáinkolt a kanapén.

Délutánba hajlott az idő.

Alig halt el a Beethoven-dallam, mikor valahonnan a végtelenből, fokozatosan erősödő, bűgő hangok lopakodtak a szobába.

– Jönnek a bombázók! – rikoltott a szolgáló. Berohant a szalonba, a kislányt az ölébe kapta és kiszaladt vele.

A hangszer fadoboza felerősítette a távoli, bűgő hangokat. A hangoló a zongora fölé hajolt és figyelmesen fülelt.

– Jöjjön gyorsan! – kiáltotta feléje az ajtóban álló úrnő. – Azonnal le kell mennünk a pincébe. Nem kell félni semmitől, mert a mi pincénk bombabiztos.

Erre a hangoló nehézkesen felegyenesedett, és kellettül követte az úrnőt.

A pincében megismerhette az egész háznépet. Ott volt az öreg Udvaros bácsi, a konzerv- és szalámigyár tulajdonosa, a felesége, Erzsébet, a lányuk, a ház úrnője és a kis unokájuk, Erzsike. És ott voltak az alkalmazottak is. Csak az úrnő öccse nem volt velük, az a fiatalember, aki még hajnalban elrobogott motorbiciklijén a külváros irányába.

Úgy egy órát lehettek összezárva. Erre az egy órára eltűntek közöttük a nagy társadalmi különbségek, mert mindannyian ugyanannak a veszedelemnek voltak kitéve.

3

Délután, úgy három óra körül, csengettek. A szolgáló egy elegánsan öltözött, pehelykönnyű hermelinbundát és tolldíszes kalapot viselő hölgyet kísért be a házba.

– Nem ismeresz meg?

– Nem én.

– Én vónék Fábiánffy Juli.

– Te vagy az, Júlia? De örülök, hogy látlak. Gyere, kerülj beljebb! – mondta a ház úrnője. Évekkel ezelőtt, a komáromi bencés gimnáziumban eltöltött iskolaévek

alatt nagyon jó barátnők voltak. Évekig ültek egy padban.

Kissé megilletődve borultak egymás nyakába.

– Ne haragudj, sajnós nem tudlak a szalonba vezetni, mert éppen hangoltatjuk a zongorát. Gyere, leülünk itt kint a teraszon, a fonott karosszékekbe – mondta a ház asszonya, majd a szolgálóhoz fordult: – Kérem, hozzon nekünk kávét és süteményt!

Alighogy leültek, megjelent az ajtóban egy kíváncsi képű kislány.

– Itt jön az én kincsem. Gyere ide, szívem. Bemutatom neked Júlia nénit, aki a legjobb barátnőm volt annak idején, mikor még iskolába jártunk.

A kislány köszönt, kezét fogott a kalapos nénivel és utána kiszaladt a kertbe.

– De aranyos gyerek. Hány éves?

– Idén lesz hat.

– Hogy szalad az idő! – mondta Júlia, majd kis szünet után hozzáfűzte: – Milyen szép ház! És a kert! Csodás! De jó lehet itt élni.

– Hát nem panaszkodhatom. Tudod, édesapám ezt a házat nekünk építtette. Nászajándékba kaptuk. Szüleim csak ritkán tartózkodnak nálunk. Ők Udvardon élnek.

– És a férjed? Ha szabad kérdezni.

– Ne is kérdezd! Alig négy éve voltunk házasok, mikor Karcsinak be kellett vonulnia, én meg itthon maradtam a kicsivel. Orvos lévén az egészségügyi alakulatoknál szolgál.

– Kíváncsivá teszel. Talán ismerem?

– Nem hiszem. Karcsi hét évvel idősebb nálam. Ő egy losonci bankigazgató fia és Pozsonyban végezte az orvost.

– Ha nem titok, elmesélhetnéd, hogy miként ismerkedtetek össze.

– Örömmel. Már éppen el akartam mondani... Karcsi orvosi gyakorlatát a pozsonyi Evangélikus Kórházban kezdte. Majd körorvosi állást vállalt nálunk, Udvardon. Abban az időben édesapám gyakran betegeskedett. Lum-bágója volt. Erős ágyéki fájdalmai miatt ki kellett hívni az orvost. Akkor találkoztam először Karcsival. A sötét folyosónkon áthaladva szolgálónak nézett és rám parancsolt, hogy hozzak a betegnek egy meleg takarót. Mikor megtudta, hogy tévedett, nagyon restellte és bocsánatot kért tőlem... Már dolgozott bennünk a vágy, mikor újra találkoztunk. Persze még furcsább körülmények közt. Egy napon fertőző betegséget kaptam. Rázott a hideg. Magas lázam volt és bedagadt a torkom. Meleg teákkal öblögettem, de nem segített. Egyre fulladoztam. Szüleim orvosért küldtek. Karcsi meg is érkezett hamarjában. „Nagyon fáj! Itt.” – mondtam a torkomra mutatva. Erre kitátottam a szám. Karcsi leszorította a nyelvemet egy spatulával és benézett a fájó torkomra. „Tályog”, mondta, „mielőbb meg kell műteni.” Másnap reggel apám bevitt a rendelőjébe, gépkocsival. Egy fehér fityulás apáca felfektetett a műtőasztalra, szíjakkal lekötözte a kezem, beadott egy injekciót és előkészítette a műszereket. A műtét alatt a kezemet szorongatta és jóságosan mosolygott rám. Mondta, hogy nem kell félni semmitől, mert semmiség az egész. Szóval nagyon jóságos volt hozzám. Ekkor jött a legnehezebbje. Karcsi egy szerszámmal jól szétfeszítette a szám és felmetszette a tályogot. Ez egy amolyan gennyel és kórokozókkal telt daganatféle volt... Utána napokig otthon, melegben kellett feküdnöm, míg kifolyt a sok genny és le nem ment a lázam. Csak főtt ételeket ehettem, amik nem ingerelték annyira a torkom. Az evés így is nagy fájdalmat okozott. Édesanyám minden áldott nap meleg borsodót itatott velem. Ennek a sok törődésnek, kúrának aztán meg is lett az

eredménye... Karcsi egy álló héten át mindennap meglátogatott, hogy érdeklődjön a hogylétem felől. Pár nap múlva lement a lázam és egyre jobban éreztem magam. Nagyon hálás voltam szüleimnek, hogy ennyire szívükön viselik a sorsom, és persze Karcsinak. Előbb azt hittem, hogy csak kötelességtudatból jön. Mikor már teljesen felépültem, egy napon nagy virágcsokorral állított be hozzánk. Akkor már sejtettem, hogy másról van szó, hogy komolyak a szándékai. Örültem a közeledésének, mert nem volt senkim. Később nagyon megszerettem őt, és persze ő is fülig belém habarodott. Mikor láttuk, hogy nem tudunk megglenni egymás nélkül, összeházasodtunk... Hát röviden ennyi. Nem akarlak untatni a részletekkel.

– Pedig nagyon szép történet – jegyezte meg Júlia, kis irigységgel a hangjában.

– Bizony már hét éve annak, hogy egybekeltünk. Hogy szalad az idő – mondta Erzsébet asszony, nagyot sóhajtva. – Karcsi már annyira hiányzik nekünk. Olyan ritkán ír. A kislányom minden áldott nap megkérdi tőlem, mikor jön már haza a papa? Mit tudnék neki felelni? – mikor ezeket mondta, kissé elérezékenyült. Néhány könnycsepp jelent meg a szeme sarkában. – És te? Hogy vagy? Mondj valamit!

– A gimnázium elvégzése után Pesten tanultam tovább. Operaénekesnő lettem. Évekig jártam egy színésszel, de elhagyott. Amerikába emigrált. Néha azért ír. Sürget, hogy menjek utána. De én nem tudom rászánni magam. Szegény szüleimet mégsem hagyhatom magukra.

– Megértelek.

– Állandó szerződéselem ugyan nincs, de azért fellépek itt-ott. Kaszinókban és más zenés lokálokban. Valahogy megélek. S nektek hogy megy a gyáratok?

– Hát tudod, háború lévén, rettentő sok a megrendelés. Szegény édesapám ki sem látszik a munkából. A sok

konzervet, kolbászt mind a frontra szállítják. Persze nagy támogatást kapunk a magyar kormánytól.

– És mi van az öcséddel? Zsolt, ha jól emlékszem.

– Igen.

– Talán négy osztállyal járt lejjebb nálunk. Jóképű gyerek volt.

– Zsolti jogot végzett Debrecenben. Jelenleg a gyárunk jogi ügyeit intézi. Apám alkalmazza. Anyával nagyon aggódunk érte, mert a motorbiciklijén állandóan ide-oda futkos. Egyszer még baja esik. Elárulhatok neked egy nagy családi titkot, de kérlek, ne mondd el senkinek. Zsoltika beleszeretett egy nincstelen paraszt lányába, név szerint Kún Rózsikába. A lány szép, dolgos és jóra való, de a szüleim semmi szín alatt nem engedik, hogy elvegye. Ha mégis elvinné, kitagadják.

– Hát ilyen kegyetlenek vele?

– Hiába szólok az érdekében. A szüleim meg se hallgatnak. Nagyon keményszívűek.

A beszélgetés úgy kanyargott, mint egy bővizű folyó. Hol Júlia mondott el egy szaftos pesti sztorit, hol Erzsébet mesélt el egy vadonatúj pletykát. A lakásból kijövő különös hangok egyszer csak elnémultak.

– Jaj, a hangoló! – kapta fel a fejét Erzsébet asszony. – Úgy elbeszélgettük az időt. Teljesen megfeledkeztem róla. Júlia, ha nem haragszol, utána kell néznem, hogy halad a munkával. Gyere el valamelyik nap, és majd együtt kipróbáljuk a felhangolt zongorát. Meg nagyon kíváncsi vagyok a hangodra.

– Szívesen eljövök és előadok neked meg a kislányodnak néhány áriát.

– Erzsike nagyon fog neki örülni. Persze ő most a swingért és a tangóért rajong. Most ez megy. Jut eszembe hozzá! kottákat is, hogy kísérhesselek.

– Éppen a kinti kapuban puszizkodtak, mikor újból felbúgtak a bombázók.

– Jaj, nem hagynak nekünk békét ezek az angolok! Júlia, nem engedhetlek el, mert még az úton bajod esik. Maradj nálunk. A házunk alatt van egy bombabiztos pince.

– Hát nem is tudom!

– Csak gyere! Nincs apelláta!

A kertben bóklászó kislány után szaladtak s a személyzettel együtt lementek a pincébe.

Már esteledett.

A nagy felfordulásban mindannyian megfélekedtek a zongorahangolóról. Éppen szétszórt szerszámaid, kottáit szedegette össze. Az járt a fejében, hogy ez is egy olyan alaptalan légiriadó lesz, mint az előző volt, mert úgysem történik semmi. Akkor meg minek lemenni az óvóhelyre. A feje még tele volt hangzatokkal. Fülében egyre zengtek a skálák, dúrban és mollban.

A kintről beszüremelő bűgő hang hirtelen óriási erejűre nőtt, és mikor megfordult, látta, hogy fentről új vendég érkezett a házba. A csillár helyén beszakadt a plafon, és egy tojásszerű óriási fémtest tolakodott be a szobába.

A hangoló kővé dermedt a rettenettől.

„Ez a vég! A finálé!”, villant az elméjébe. Aztán hirtelen óriási fájdalmat érzett...– és vége szakadt mindennek.

A hangoló, a felhangolt zongora, az Udvaros család őseinek aranyozott keretes portréi, a lila csíkos huzatú fotelek, a faragott bútorok mind ezer darabra szakadtak szét. A ház kéményei, tetőzete, falai ledőltek és a gerendák, bútorok lángra kaptak. A bombabiztos pince is bedőlt és maga alá temette a bennlévőket. Júlia kalapjáról egy kócsagtollat még percekig táncoltatott a felszálló porfelhő az átforrósodott levegőben.

Nem sokkal később egy másik láncbomba telibe találta a közeli konzerv- és szalámigyárat, felfasírozva a mun-

kásokat, a tulajdonosokkal együtt. Szegény Udvaros bácsi és felesége éppen a gyárban tartózkodtak. Csak Zsolt fiuk élte túl a nagy katasztrófát, aki a bombázások idején Rózsikáék házában időzött, az alvégen.

4

Zsemlye Károly törzsorvost a fronton az a tudat tartotta életben, hogy otthon fiatal felesége forró csókjai és a kis Erzsike ölelő karjai várják. Boldogság és béke. A kislány már bizonyára jól megnőtt, megszépült és megkosodott.

A fronton egyre puszkaporosabb lett a levegő. Károlyt nagyon aggasztotta, hogy már hónapok óta nem kapott semmi hírt szeretteiről. Ezért több mint kétévi katonai szolgálat után szabadságért folyamodott a feletteseihez, amit példás orvosi szolgálatáért meg is kapott.

Károly egyhetes viszontagságos utazás után ért haza. A partizánok sok helyen aláaknázták a vasúti pályát, ezért a mozdonyuk előtt néhány üres vagonot toltak, hogy ne az emberekkel megpakolt szerelvény fusson rá az aknákra. Mikor kiszállt az érsekújvári állomásra befutó vonatból, látta, hogy az állomás épületét is találat érte. El sem akarta hinni, hogy hazaért. „Végre itthon! Végre itt-hon!”, ez motoszkált a fejében, mialatt a városba vivő úton kopott főhadnagyi egyenruhájában bandukolt. A lebombázott házak, romba dőlt gyárkémények látványa kissé nyugtalanította.

Mikor egykori otthonuk közelébe ért, megdöbbenve tapasztalta, hogy takaros házuk helyén, melyben egykor szeretteit hagyta, egy óriási bombatölcser éktelenkedik.

Beszédbe elegyedett egy arra kerekező helybeli lakossal, aki kissé nyersen adta a tudtára (nem tudva, kivel áll szemben), hogy az Udvaros család tagjai mind elpusztultak a bombázások során. Nem és nem akarta elhinni.

Ő, aki megjárta a háború poklát, életben maradt, s szerettei a békés háttérországban mind elpusztultak volna?!

Majdnem összeroskadt kételyei terhe alatt.

Udvaros Zsolt nagyon igyekezett, hogy időben érjen ki az állomásra, hogy ő fogadhassa a frontról hazatérő sógorát, közölve vele a lehetetlen, fájdalmas, rettenetes hírt. Persze nem tudta pontosan, hogy melyik vonattal fog megérkezni.

Motorbiciklije gyújtásával volt egy kis gond, ezért megkésve érkezett a délutáni vonathoz. Sógorát a romba dőlt háznál érte utol.

Mikor odaért, Károly éppen a bombatölcsért szegélyező romok között kotorászott. Szegénynek reszketett minden porcikája a nagy megpróbáltatástól, melyet a sors rá mért, és egyfolytában patakozottak a könnyei.

Cserepek, faltörmelékek, üszkös gerendák, fatuskók között feküdt a zongora kettétört páncélteste, melyet felborzolt húrok hálózata ölelt körül. A páncél aranyló felszínét zöld mohafoltok tarkították. Olyan látványt keltett, mint egy rég kihalt mélytengeri élőlény kövülete ezerszeres nagyításban... Nem sokkal ezután Károly idegösszeomlást kapott, szelleme elborult. Naphosszat magában beszélt, énekelgetett; egy elgörbült hangvillával babrált és görcsösen szorongatott egy kopott rongybabát. Sürgősen be kellett szállítani a lekéri idegpszichológiai osztályára.

JEGYZET

A *Szlovákiai magyar szép próza 2006* szlovákiai magyar szerzők rövidprózáiból nyújt válogatást. A kötetben szereplő írások mindegyike valamely Kárpát-medencei magyar folyóiratban látt napvilágot.

AICH PÉTER

A virág. *Irodalmi Szemle* (Pozsony), 2005/3

ARDAMICA ZORÁN

Gzásy. *Bárka* (Békéscsaba), 2005

DÖMÉNY ANDREA

Csaba útja. *Szörös Kő* (Pozsony), 2005/6

DUBA GYULA

A gesztenyefa balladája. *Irodalmi Szemle* (Pozsony), 2005/11

GÁL SÁNDOR

Rossz hírű hely. *Bárka* (Békéscsaba), 2005/2

GUBO SÁNDOR

A visszajövők. *Szörös Kő* (Pozsony), 2005/6

HOGYA GYÖRGY

Józsika és a kövek. *Irodalmi Szemle* (Pozsony), 2005/12

INCZÉDI ERIKA

Inez, A kis halál, Kommuna, Pirkadatkor. *Szörös Kő* (Pozsony), 2005/3

NORBERT GYÖRGY

Klára. *Vámbéry Antológia 2005*. Lilium Aurum (Dunaszerdahely), 2005

N. TÓTH ANIKÓ

Egy galamb árnyéka. *Jelenkor* (Pécs), 2005/5

PERESZLÉNYI SÁNDOR

A száműzött. *Irodalmi Szemle* (Pozsony), 2005/2

SZALAY ZOLTÁN

Déliab. *Irodalmi Szemle* (Pozsony), 2005/3

SZÁZDI SZTAKÓ ZSOLT

Létezés. *Irodalmi Szemle* (Pozsony), 2005/1

TÓTH LÁSZLÓ

Értekezés az emberi lélek halhatatlanságáról. *Bárka* (Békéscsaba), 2005/5

VÉGH PÉTER

Kettétört páncéltest. *Irodalmi Szemle* (Pozsony), 2005/6

TARTALOM

AICH PÉTER	
A virág	7
ARDAMIC ZORÁN	
Gzásy	22
DÖMÉNY ANDREA	
Csaba útja	25
DUBA GYÚLA	
A gesztenyefa balladája	40
GÁL SÁNDOR	
Utórezgések	47
GRENDÉL LAJOS	
Rossz hírű hely	54
GUBO SÁNDOR	
A visszajövők	62
HOGYA GYÖRGY	
Józsika és a kövek	68
INCZÉDI ERIKA	
Inez	82
A kis halál	82
Kommuna	82
Pirkadatok	83
NORBERT GYÖRGY	
Klára	85
I. a 81-esen (allegro)	85
N. TÓTH ANIKÓ	
Egy galamb árnyéka	104
PERESZLÉNYI SÁNDOR	
A száműzött	127
SZALAY ZOLTÁN	
Délibáb	146
SZÁZDI SZTAKÓ ZSOLT	
Létezés	157
TÓTH LÁSZLÓ	
Értekezés az emberi lélek halhatatlanságáról	163
VÉGH PÉTER	
Kettétört páncelest	168

Szlovákiai magyar szép próza 2006

Kiadta a Szlovákiai Magyar Írók Társasága (SZMÍT)
a Liliam Aurum Könyvkiadó (Dunaszerdahely)
gondozásában

Felelős kiadó: Hodossy Gyula

Felelős szerkesztő: Kulcsár Ferenc

Nyomdai előkészítés: Kalligram Typography Kft.

Borítóterv: Juhász R. József

Nyomta: Žilinské tlačiarne, a.s.

Példányszám: 500

ISBN 80-969491-6-0

A válogató már válogatást kapott kézhez. A teljesség igényével. El is olvasta többször a kéziratokat, melyeket teljességen túliaknak volt kénytelen minősíteni, minthogy az ő szeme előtt a kiadó egy karcsúbb könyv vízióját lebegtette.

Mit tehetett a válogató? Megpróbálta kitalálni, milyenné "akarnak" karcsúsodni az előtte tornyosuló írások.

Elolvasva Aich Péter Vezényi Pál A rózsza című elbeszélésére írt "független variációját", gondolta, meggyászolja a halott Posztmodern-t. (Ardamica Zorán)...

És így tovább. Duba Gyula emelkedett "hangulata" után Grendel Lajos hőse zuhanyozzon együtt az Ördöggel...

Kibomlott a szlovákiai magyar elbeszélő kedv, "olvasói" tagjaim bizseregtek.. "Ne nézz a szemükbe, mondta a kolléga a Bajkalskán, egy podnyikban ülve." (Norbert György)

"Kissé poros a lelkem, de amúgy teljesen hibátlannak tűnik", búcsúzunk Végh Péterrel.

Ennyi. Kanyaroghattunk volna más utakon, de az idén erre jártunk.

Csaplár Vilmos

265 Sk 8 EUR

ISBN 80-969491-6-0

